

مجله نشر

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و فناوری آموزشی

دوره هفدهم، مهر ۱۳۹۹
شماره پیاپی ۱۲۷
۴۸ صفحه، ۳۵۰۰۰ ریال

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی برای معلمان و
دانشجو معلمان و کارشناسان وزارت آموزش و پرورش
www.roshdmag.ir

سایه کرونا بر نظام آموزشی

محسن کردلو
خانواده های
بر خط

محسن ستاری کسبی
تعطیلات
با کلاس

دکتر حمیدرضا شیخ الاسلام
وقتی ارتباط
دلی می شود

دکتر حسن ملکی
کرونا و تسریع در تجهیز
شبکه ملی مدارس ایران

امیر المؤمنین علی علیه السلام:

انْتَهِزُوا فُرْصَ الْخَيْرِ فَإِنَّهَا تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ

از فرصت‌های خوب استفاده کنید. آن‌ها مانند ابر زودگذرند.

فهرست غرر، صفحه ۳۰۴

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر نشریات و فناوری آموزشی

مجله رشد

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای معلمان و
دانشجو و معلمان و کارشناسان وزارت آموزش و پرورش
شماره پیاپی ۱۲۷ / دوره هفدهم، مهر ۱۳۹۹
صفحه ۴۸، ۳۵۰۰۰ ریال
www.roshdmag.ir

کرونا با نظام تعلیم و تربیت چه کرد؟ / فریدالدین حداد عادل ۲

سایه کرونا بر نظام آموزشی / پروانه دهنادی، زهرا عارفیان، فاطمه سیل سفور ۳

تجربه مدرسه‌های ایرانی در مواجهه با کرونا / محمود امانی طهرانی ۹

خانواده‌های بر خط / محسن کردلو ۱۳

۲۰ توصیه کلیدی و مهم نظام‌های آموزشی / ناصر جعفری ۱۶

+ یا -؟! (بررسی کلاس‌های برخط در زمان تعطیلی مدارس) / مانلی نورائی آشتیانی ۲۰

ویروس شود سبب خیر / صدیقه بهمن‌پور ۲۲

یادگیری سیار / صلاح اسمعیلی گوجار ۲۵

کلاس ابری / یاسین حیات ابدی ۲۸

بهداشت مدرسه / فاطمه امیری ۳۰

بر خط یادگیری / فرهاد فتحی ۳۵

تعطیلات با کلاس / محسن ستاری کسبی ۳۸

زنگ ورزش و هنر در شبکه شاد / امیر مرادی ۴۳

کرونا و تسریع در تجهیز شبکه ملی مدارس ایران (رشد) (گفت‌وگو با دکتر حسن ملکی، رئیس سازمان

پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی) / لیلا صمدی ۶

وقتی ارتباط دلی می‌شود (گفت‌وگو با دکتر حمیدرضا شیخ‌الاسلام مدیر کل آموزش و پرورش استان قم) / علی صنیعی ۱۰

آقا معلم بچه‌های کوهستان (گفت‌وگو با مسلم رضایی، دبیر ریاضی سپیددشت لرستان) / محمدحسین دیزجی ۳۲

آموزش گویا (گفت‌وگو با ناصر ذاکری‌احسان، معلم نابینای همدانی) / لیلا صمدی ۴۰

تربیت شهروند دیجیتال / مریم موسوی ۱۸

معرفی کتاب / مریم موسوی ۴۶

مدیر مسئول: محمدابراهیم محمدی

سر دبیر: فریدالدین حداد عادل

مدیر داخلی: مریم موسوی

مدیر هنری: کوروش پارسا نژاد

دبیر عکس: پرویز قراگوزلی

ویراستار: افسانه حجتی طباطبائی

طراح گرافیک: عبدالحمید سیامک نژاد

تصویرگر: سید میثم موسوی

عکاسی روی جلد: اعظم لاریجانی

نشانی پستی دفتر مجله:

تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶

صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۳۱۱۶۱-۹ داخلی ۴۲۰

تلفن‌های امور مشترکین:

۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸

صندوق پستی امور مشترکین:

۱۵۸۷۵/۳۳۳۱

وبگاه:

www.roshdmag.ir

رایانامه:

Email: farda@roshdmag.ir

چاپ و توزیع: شرکت افست

نویسندگان و مترجمان محترم!

این مجله متعلق به شماست. تجربه‌های ناب، ایده‌ها و حاصل پژوهش‌های خویش را در اختیار دفتر مجله قرار دهید تا با انعکاس آن‌ها در مجله، علاقه‌مندان به این حوزه در تجارب شما شریک شوند. از شما عزیزان تقاضا داریم:

● مقاله‌هایی را که می‌فرستید، با موضوع مجله مرتبط باشد و در جای دیگری چاپ نشده باشد.

● مقالات، حاوی مطالب کلی و گردآوری شده نباشد.

● مقاله ترجمه شده با متن اصلی همخوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید فرمایید.

● نثر مقاله، روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی، دقت لازم را مبذول فرمایید.

● در نگارش مقاله از منابع و مآخذ معتبر استفاده کنید و در پایان آن، فهرست منابع را بیاورید.

کرونا

«بانظام تعلیم و تربیت چه کرد؟»

فریدالدین حداد عادل

اجتماعی مفقود است؛ مسجدها، فروشگاه‌ها، آموزشگاه‌ها و محیط‌های هنری و فرهنگی، عموماً یا تعطیل‌اند یا کم‌فروغ.

دو ضلع دیگر، یعنی رسانه (بخوانید فضای مجازی) و خانواده، اکنون با فشار طاقت‌فرسایی روبه‌رو هستند. خانواده‌ها اکنون باید نقش مدرسه و جامعه را نیز برای فرزندان خود بازی کنند و به همین دلیل تعامل شاگردان و والدین سخت شده است. مسئله خیلی از خانواده‌ها این شده است که بین تحصیل و تربیت، و نظم دقیق فرزندانشان از یک‌سو، و زندگی بدون تنش و اعصاب‌خردی با فرزندشان از سوی دیگر، باید یکی را انتخاب کنند.

مربیان و دغدغه‌مندان عرصه تعلیم و تربیت، در دوران کرونا با دو مسئله دیگر هم روبه‌رو هستند:

اجبارهای عصر کرونا به‌گونه‌ای است که ما را به‌کلی منفعل و بی‌اختیار کرده است! برای حفظ سلامت فرزندانمان مجبوریم ایشان را از حضور در اجتماع و مدرسه محروم کنیم.

یک سؤال جدی وجود دارد. آیا خانواده‌ها می‌توانند تمام نقش‌های مثبت مدرسه و جامعه را بر عهده بگیرند؟! امروزه ابعاد تربیتی و نظارتی مدرسه و جامعه کاملاً در معرض تهدید است. خیلی از خانواده‌ها حتی نمی‌توانند برنامه تعامل معمولی روزانه والدین و دانش‌آموزان را سامان دهند. ما چه انتظاری از والدین شاغل داریم که بتوانند به کمک مؤثر عزیزانشان بشتابند! مثال جدی پیش‌روی ما، خانم‌های کارمندی هستند که امروز به‌طور جدی بین کارکردن (که به آن نیازمندند) و تربیت فرزند خود که در خانه ساعت‌ها تنها می‌مانند، مردد هستند.

این مسائل از اصلی‌ترین مسائل تربیتی عصر کروناست، اما همه آن‌ها نیست. اگر به سرعت و دقت، فکری به حال یافتن پاسخ درست برای این مسائل نکنیم، «یک نسل» را از دست داده‌ایم و این شاید بزرگ‌ترین ضربه ویروس منحوس کرونا به نظام بشری است. البته فهم مقوله «از دست دادن» خود یک تحقیق و بررسی جامع را می‌طلبد.

اگر بخواهیم اضلاع عملیاتی و عناصر کلیدی تعلیم و تربیت را برشماریم، در مقوله تربیت و آموزش دانش‌آموزان به چهار محور و عنصر تعیین‌کننده برمی‌خوریم:

جامعه

والدین

رسانه

مدرسه

به‌طور منطقی، شاید مدرسه و رسانه بخش‌هایی از جامعه محسوب شوند و جامعه‌شناسان این تقسیم‌بندی را دقیق ارزیابی نکنند، لیکن مراد از این دسته‌بندی، دستیابی به شناخت مبنایی‌تر از آن چیزهایی است که در موضوع تعلیم و تربیت دانش‌آموز را احاطه می‌کنند و حال و آینده تحصیل و تربیت دانش‌آموزان با آن‌ها ارتباط مستقیم و جدی دارد.

اگر کسی بخواهد درباره یک دانش‌آموز یا فضای عمومی دانش‌آموزان یک مدرسه تحقیق کند، علی‌القاعده باید در این چهار عرصه مطالعه اساسی کند و اگر بخواهیم موارد اثرگذار را برشماریم، شاید چیزی بیرون از این چهار مورد پیدا نکنیم. در دوران کرونا، اتفاق مهم، حذف یا کم‌رنگ شدن دو ضلع مهم، یعنی جامعه و مدرسه است. از یک سو، دانش‌آموزان دیگر به مدرسه نمی‌روند و ما همگی می‌دانیم که مدرسه فقط کلاس درس نیست؛ چه برسد به نوع کلاس‌های مجازی. ارتباطات مستقیم با عناصر انسانی و محیطی مدرسه‌ها تعطیل شده و نقش بسیاری از مدرسه‌ها به برگزاری کلاس مجازی و صدور کارنامه منحصر شده است.

از سوی دیگر، دانش‌آموزان در خانه‌ها ماندگار شده‌اند. بسیاری از ما مربیان و مدیران نمی‌دانیم بچه‌ها در خانه دقیقاً چه می‌کنند، اما می‌دانیم چه نمی‌کنند. اصلی‌ترین اتفاق جدی برای دانش‌آموزان ما، محروم شدن از حضور معنادار در جامعه است. برای کودک یا نوجوان و جوان امروز، بسیاری از حلقه‌های معنابخش و اثربخش

سایه کرونا

برنظام آموزشی

اعظم لاریجانی

عکس

فاطمه سیل سفور

لیسانس مطالعات اجتماعی

زهره عارفیان

لیسانس زبان انگلیسی

پروانه دهنادی

فوق لیسانس تکنولوژی آموزشی

سطح تعهد و مسئولیت حرفه‌ای و پایبندی به ارزش‌های اخلاق معلمی است. آن‌ها این روزها متعهدانه تلاش می‌کنند تا خلأ تعطیلی مدارس را تا حد امکان جبران کنند.

بحران کرونا و آموزش

در برخی از کشورها، دولت‌ها برنامه‌های جایگزینی را برای ادامه فرایند آموزش به اجرا درآورده‌اند؛ از جمله این برنامه‌ها، آموزش از طریق برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی و همچنین استفاده از اینترنت برای آموزش مجازی است. اما اجرای این برنامه‌ها خالی از چالش و دغدغه نیست. از جمله چالش‌های آموزش برخط عبارتند از:

- **زیرساخت‌های ناکافی:** تهیه، تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی آنلاین نیازمند وجود زیرساخت‌های ارتباطی، مخابراتی و پهنای باند کافی برای رد و بدل محتوای صوتی - تصویری و نوشتاری در فضای اینترنت است.

- **فناوری:** هنوز در همه مدارس امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری برای استفاده از آموزش آنلاین وجود ندارد.

- **منابع انسانی:** هنوز برخی از معلمان، از توانایی تکنیکی برای استفاده از ابزارهای آموزشی دیجیتال برخوردار نیستند. حتی در صورت تسلط بر نرم‌افزارهای تولید محتوا، هنوز آموزش کافی برای طراحی دروس به‌صورت از راه دور را دریافت نکرده‌اند.

- **فناوری خانگی:** هنوز تعدادی از خانواده‌ها، امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری اولیه (کامپیوتر، دسترسی به اینترنت، گوشی همراه و ...) برای برخورداری از آموزش از راه دور را ندارند.

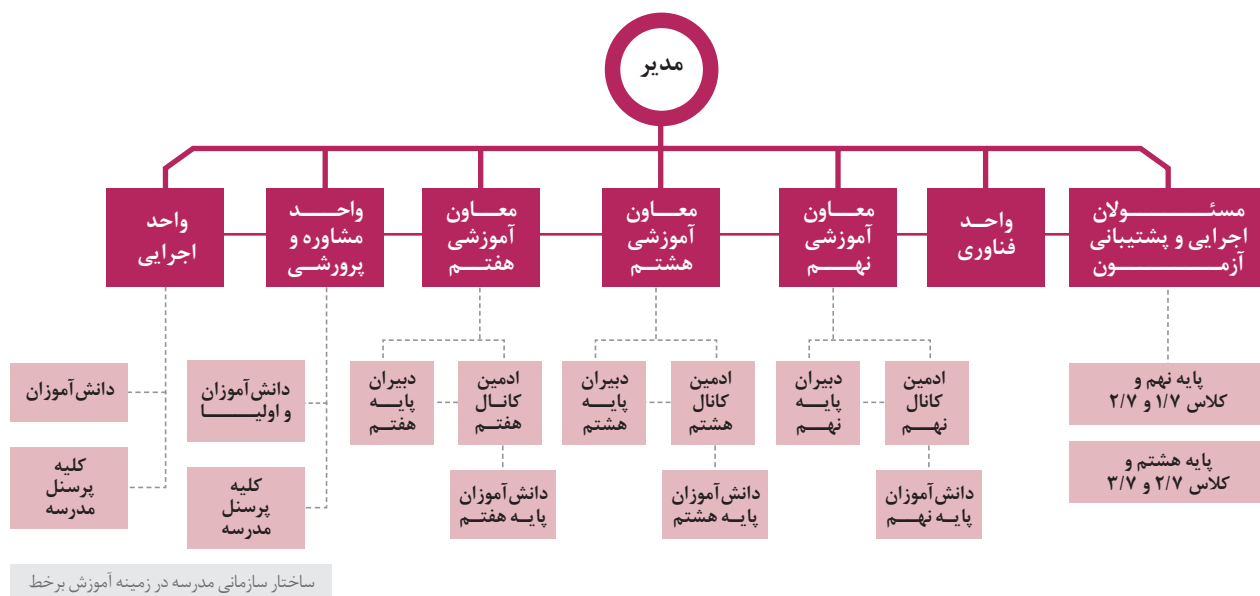
- **آمادگی والدین:** آموزش در خانه حتی اگر همراه با ارائه دروس به‌صورت از راه دور باشد، مستلزم حضور والدین در منزل و همراهی آن‌ها در روند آموزش و رسیدگی به تکالیف دانش‌آموزان است. مسلماً والدینی که از سواد کافی برای

انسان از آغاز آفرینش تاکنون، همواره با انواع بلایا دست به گریبان بوده و آسیب‌های جانی و مالی فراوانی دیده است. به همین دلیل جوامع مختلف پیوسته به دنبال کشف و ابداع راه‌حل‌هایی بوده و هستند، تا بتوانند آسیب‌های ناشی از حوادث غیرمترقبه را مدیریت نمایند. کشور ایران نیز در طول تاریخ همواره در معرض بحران‌های طبیعی و غیرطبیعی زیادی قرار گرفته و به‌تبع آن خسارات مالی و جانی زیادی نیز از این راه به کشور تحمیل شده است. با توجه به این امر، لزوم توجه به جایگاه مدیریت بحران از اهمیت والایی برخوردار است (عباسی، ح، ۱۳۸۸).

در چند ماه اخیر همه‌گیری بیماری کووید-۱۹ به یک بحران بین‌المللی تبدیل شده است. صرف‌نظر از پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی ناشی از آن، یکی از محسوس‌ترین نتایج آن، تأثیر بر نظام‌های آموزشی بوده است.

تعطیلی مدارس اتفاقی تازه در نظام تعلیم و تربیت کشور نیست. طی سال‌های اخیر، اتفاقاتی مثل جنگ، تغییرات جوی، بلایای طبیعی و آلودگی هوا بارها مدارس را به تعطیلی کشانده است؛ اما پاندمی کرونا به علت طولانی شدن تعطیلی مدارس، برنامه‌ریزان آموزش و پرورش را به فکر ایجاد و تقویت زیرساخت‌های آموزش از راه دور با هدف استمرار جریان آموزش انداخته است.

اگرچه تعطیلات اجباری، مشکلات فراوانی به همراه دارد می‌تواند فواید و فرصت‌هایی نیز داشته باشد. از آنجا که محدودیت در خدمت خلاقیت قرار می‌گیرد، همه اقشار از ظرفیت‌های خود برای گذر از شرایط بحرانی استفاده می‌کنند. بخشی از این تلاش‌ها در عملکرد نظام تعلیم و تربیت کشور، نمایان شده است که در تلاش است تا بحران را به فرصتی برای یادگیری تبدیل نماید. معلمان به‌عنوان مدافعان آموزش، نشان دادند که بسیار حرفه‌ای هستند. حرفه‌ای بودن از نظر سطح تخصص نیست بلکه

دانش آموزان و کارشناسان مناطق آموزش و پرورش است.

طرح شاد چیست؟

طرح شاد مخفف شبکه آموزش دانش آموزان است. این شبکه که آموزش از طریق اینترنت است، ابزاری برای فرایند یاددهی و یادگیری است. با استفاده از طرح شاد:

- آموزش و پرورش بر کار آموزش مجازی نظارت دارد.
- مدیران مدارس، معلمان و دانش آموزان را مدیریت می کنند.
- دانش آموزان با معلمان در ارتباط بوده و آموزش می بینند و تکالیف انجام داده را ارسال می کنند.

نحوه استفاده از طرح شاد

طرح شاد از طریق نصب و در سه گام توسط مدیران مدارس و سپس معلمان و دانش آموزان راه اندازی و مورد استفاده قرار می گیرد.

یک تجربه زیسته

قبل از راه اندازی شبکه شاد، از اولین روزهای تعطیلی مدارس به علت بحران کرونا، دبیرستان دخترانه شهید بینایی (متوسطه دوره اول) واقع در منطقه ۱۵ شهر تهران، با برنامه ریزی، آموزش مجازی را آغاز نمود. این کار به همت کلیه عوامل آموزشگاه: مدیر، معاونین و مشاوران در مدیریت، برنامه ریزی، پشتیبانی و کنترل کار و دبیران در تهیه محتوای آموزشی، مسئولیت پذیری، همکاری مؤثر با عوامل اجرایی و اولیای دانش آموزان در فراهم نمودن ابزارهای لازم انجام گرفت.

پیگیری دروس فرزندانشان برخوردار نیستند و یا امکان ماندن در خانه و رسیدگی به دروس را ندارند، نمی توانند جایگزین مناسبی برای معلمان در کلاس های درس حضوری باشند.

وضعیت آموزش در ایران در ایام کرونا

ایران یکی از کشورهایی است که از ابتدای اعلام شیوع بیماری اقدام به تعطیلی مدارس و دانشگاه ها نمود. نحوه برخورد ایران با مسئله تعطیلی مدارس و اقدامات جایگزین به دو شکل عمده انجام گرفته است.

الف. شبکه تلویزیونی آموزش

برنامه های آموزشی جایگزین با استفاده از زیرساخت شبکه آموزش از تلویزیون پخش و تلاش شد که تقریباً روزانه تمام دوره های تحصیلی مدارس، برنامه درسی مشخص و از پیش اعلام شده ای داشته باشند.

ب. آموزش مجازی از طریق اینترنت

در وضعیت فقدان پلتفرم های آماده و آزمون شده برای استفاده از روش آموزش الکترونیک، شبکه های اجتماعی تنها محمل ارتباطی بین معلمان و شاگردان شده اند. استفاده از اپ های موبایل و پیام رسانی های داخلی و خارجی، فعلاً تنها جایگزین کلاس درس می باشند. پیام رسانی های نظیر واتس آپ، اساساً برای امر آموزش طراحی و مناسب سازی نشده اند لذا از امکانات کافی برای بارگذاری مطالب آموزشی، تکالیف درسی و نیز پرسش و پاسخ در فضایی جداگانه برخوردار نیستند.

ایجاد شبکه شاد

با توجه به محدودیت های پیام رسانی ها در زمینه آموزش، نیاز به ایجاد یک شبکه داخلی که بتواند ارتباط اولیای مدارس با دانش آموزان را برقرار نماید بیش از پیش احساس گردید و طرح شبکه شاد توسط وزارت آموزش و پرورش راه اندازی گردید. هدف از اجرای طرح شاد ایجاد ارتباط آموزشی میان مدیران، معلمان و

برای هر سه پایه، کانال‌های ارتباطی جداگانه ایجاد و براساس ساختار ارائه شده، مسئولیت‌های نظارتی، پشتیبانی و اجرایی افراد مشخص گردید. ادمین‌های هر کانال از بین دبیران انتخاب و مسئولیت بارگذاری مطالب و ارتباط با دانش‌آموزان هر پایه به آنان محول گردید و کار آموزش مطالب درسی و بهداشتی از طریق همین کانال‌ها انجام گرفت. برنامه درسی هفتگی طرح‌ریزی و به دانش‌آموزان و دبیران اطلاع‌رسانی گردید و دبیران با تهیه فیلم تدریس، ساخت محتوای آموزشی، فایل‌های صوتی، استفاده از تصاویر، سؤالات و... به تدریس و ارائه دروس خود در این کانال‌ها پرداختند.

همچنین با استفاده از جملات انگیزشی و استیکرهای آموزشی به آموزش اصول خودمراقبتی در برابر اپیدمی کووید ۱۹ پرداخته شده است. اولیای دانش‌آموزان نیز علاوه بر پیگیری برنامه درسی فرزندان خود، در ارائه آموزش‌های بهداشتی صادره از طرف وزارت بهداشت در امر آموزش نیز با عوامل آموزشگاه همراه بوده‌اند.

ارتباط دانش‌آموزان با کادر اجرایی و آموزشی مدرسه از طریق ایمیل و آیدی آنان برقرار بوده و نظرات، پیشنهادات، اشکالات درسی، ارسال تکالیف دانش‌آموزان و... از این طریق دریافت می‌گردید.

جهت سنجش میزان یادگیری دانش‌آموزان، برنامه برگزاری آزمون‌های برخط نیز به برنامه هفتگی دانش‌آموزان اضافه گردید. روزانه یکی از دروس به صورت برخط آزمون گرفته می‌شود که زمان و محتوای آزمون، از طریق کانال به دانش‌آموزان اطلاع‌رسانی می‌گردد. پس از برگزاری آزمون نیز نتایج در اختیار آن‌ها قرار گرفته و از دانش‌آموزان برتر با اعلام اسامی آنان در کانال پایه مربوطه و در نظر گرفتن نمره تشویقی برای آنان تقدیر می‌گردد.

از برنامه‌های شاخص پرورشی در این ایام، می‌توان به برگزاری مسابقه و اهدای جوایز به مناسبت نیمه شعبان و اجرای طرح نور باران در ماه مبارک رمضان اشاره نمود. روزانه تفسیر یک آیه قرآن در قالبی جذاب و زیبا و در عین حال کوتاه با عنوان ایستگاه تدبیر و تفکر در کانال‌های دانش‌آموزان بارگذاری می‌گردد.

در ایام اپیدمی کرونا، فعالیت‌های مشاوره‌ای این آموزشگاه نیز با حساسیت خاصی انجام گرفته است. برقراری ارتباط با دانش‌آموزانی که والدین آن‌ها از مدافعان سلامت کشور بوده و در این ایام در منزل حضور نداشته‌اند و دلجویی از آن‌ها و رفع مشکلات احتمالی آنان، از جمله اقدامات واحد مشاوره بوده است. همچنین دانش‌آموزانی که پدر یا مادر خود را از دست داده و در این ایام دچار ترس، استرس و فشار روانی جدیدی شده بودند نیز از دید مشاوران دور نمانده و با ارتباط با آنان و ارائه راهکارهای مؤثر، اضطراب را در آن‌ها کاهش داده و موجبات آرامش آنان را فراهم نموده‌اند.

۱۱۱ می‌تواند جایگزین آموزش حضوری و مانع تعطیلی آموزش و یادگیری گردد

نتیجه‌گیری

اگرچه شیوع کرونا مشکلاتی را بر سر راه نظام آموزشی قرار داده است، اما فرصتی ایجاد کرده تا راه‌های نوین آموزشی، در آموزش و پرورش به اجرا درآید و به صورت عملی امکان آزمون روش‌های جدید آموزشی در مقیاس ملی فراهم شود. اگرچه مراکز آموزشی تعطیل است، «فرایند آموزش و یادگیری» تعطیل‌بردار نیست. اقداماتی نظیر هماهنگی با سازمان صداوسیما برای پخش برنامه‌های آموزشی درسی پایه‌های مختلف، فعالیت در فضای مجازی به ویژه شبکه شاد، برای معلمان و دانش‌آموزان جهت پیگیری امور آموزشی، از جمله اقداماتی است که آموزش و پرورش در این دوره از آن استفاده نموده است. پس از گذر از این بحران و پاندمی، باید آموزش‌های حضوری با فناوری اطلاعاتی تلفیق و مدارس هوشمند توسعه یابد. زیرا هرساله شاهد تعطیلی مدارس به علل مختلف می‌باشیم که در این مواقع، آموزش مجازی می‌تواند جایگزین آموزش حضوری و مانع تعطیلی آموزش و یادگیری گردد.

* منابع

۱. حسنی، م. راهکاری برای تدوین طرح‌واره یاددهی - یادگیری (طرح درس) مبتنی بر امکانات حداقلی فضای مجازی. وزارت آموزش و پرورش. ۲۶ فروردین ۱۳۹۹.
 ۲. عباسی، ح. مدیریت بحران و پدافند غیرعامل. اکتشاف و تولید، شماره ۵۸، ۱۳۸۸.
- <http://www.amoozesh118.com>
<https://amoozmag.com>
<https://www.khabarino.com>

کرونا و تسریع در تجهیز شبکه ملی مدارس ایران

گفت‌وگو با دکتر حسن ملکی، معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، درباره برنامه‌های سازمان در مواجهه با کرونا

غلامرضا بهرامی

لیلا صمدی

عکس

تنظیم و گردآوری

اشاره

با توجه به شیوع ویروس کرونا و اهمیت نحوه مدیریت برنامه‌های آموزشی در مواجهه با این شرایط، دکتر فریدالدین حداد عادل، سردبیر مجله رشد مدرسه زندگی و دکتر عظیم محبی، عضو شورای سردبیری، با دکتر حسن ملکی، رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به گفت‌وگو نشستند و از دیدگاه‌ها و نظرات وی و تدبیرهای سازمان پژوهش درباره این موضوع پرسیدند. دکتر ملکی اظهار داشت، با ظهور کرونا، تعادل در آموزش و پرورش بهم‌ریخته است و این شرایط نیازمند انعطاف در عمل است. وی با اشاره به اینکه نهاد خانواده در حال تبدیل شدن به نهاد اصلی تعلیم و تربیت است، بر لزوم آموزش سواد مجازی به اولیا و دانش‌آموزان تأکید کرد. دکتر ملکی معتقد است، جامعه نیازمند اتاق فکرهایی برای کاهش آسیب‌ها و تهدیدهای فضای مجازی و بهره‌برداری درست از آن است. وی تجهیز شبکه ملی مدارس ایران (رشد) را، که دکتر ملکی به‌شخصه پیگیر نهایی شدن آن است، از برنامه‌های اصلی سازمان در شرایط کنونی دانست. دکتر ملکی همچنین از برنامه‌های آموزشی سازمان در حالت‌های زرد و قرمز کرونایی گفت که در ادامه می‌خوانید:

■ تصویر ذهنی شما از فضای موجود آموزش و پرورش در قبال موضوع کرونا چیست؟

□ آثار و پیامدهای ویروس منحوس کرونا در همه ابعاد

اقتصادی، فرهنگی و سیاسی زندگی، از جمله در آموزش و پرورش، نسبت‌ها را به هم زده است. در وضع متعادل آموزش و پرورش، نسبت بین تصمیمات تربیتی با متربی، علم، زندگی اجتماعی و سایر امور کلان حیات بشر، نسبت تعالی‌بخش، پیش‌برنده و در عین حال مشخصی است. شرط اینکه آموزش و پرورش بتواند در زندگی آدم‌ها اثر مثبت داشته باشد، این است که در وضع متعادل باشد. هر چند در بعضی جاها هم دیده شده که نبود تعادل، زمینه نوعی تعادل نوین را هم به وجود می‌آورد، اما به‌طور عمده، وقتی تعادل و نسبت‌ها به هم می‌خورند، کارایی نظام تعلیم و تربیت هم به همان اندازه کاهش پیدا می‌کند. پدیده کرونا در تعلیم و تربیت تعادل‌ها را به هم زد و نسبت‌ها را به هم ریخت. در روابط اجتماعی انسان‌ها دگرگونی‌هایی به وجود آمد. در بعضی جاها، از جمله در مناسبات بین والدین و مدرسه‌ها و معلمان، نسبت‌های نوینی تعریف شدند یا در حال تعریف شدن هستند. در سال‌ها و ماه‌های گذشته، والدین و دانش‌آموزان را از اینکه خیلی خود را در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی غرق کنند، پرهیز می‌دادیم. اما با ظهور پدیده کرونا مجبور شدیم از آن‌ها درخواست کنیم و تشویقشان کنیم که وارد فضای مجازی آموزشی شوند و دانش‌آموزان تبلت و تلفن همراه داشته باشند و امثال این‌ها.

اوضاع کرونایی را که از یک جهت تهدید محسوب می‌شود، می‌توانیم با مواجهه درست، به فرصت تبدیل کنیم. آموزش و پرورش به‌عنوان یک نهاد باید خود را برای مواجهه با این

نسبت‌های نوین، مدیریت این نسبت‌ها، بهره‌برداری از فضای جدید و امثال این‌ها آماده کند. کرونا یک واقعیت است و باید با عقلانیت و منطق با این واقعیت مواجه شویم. مهم‌ترین رسالت آموزش و پرورش در شرایط کنونی این است که با قوایی نوین خود را برای مدیریت واقعیت جدیدی به نام آثار کرونا آماده کند.

■ اگر وضعیتی که کرونا به وجود آورد، دو یا سه سال دیگر هم ادامه پیدا کند، آینده آموزش و پرورش چگونه خواهد بود؟

□ اینکه در آینده اوضاع چگونه رقم بخورد، برای ما روشن نیست، چرا که زمان ناپدید شدن این ویروس و زمان تولید واکسن قطعی آن مبهم است! اما فرض را بر این می‌گیریم که همه جای کشور در وضعیت قرمز باشد و نظام تعلیم و تربیت به‌طور کامل به داخل خانه‌ها کوچ کند. یعنی نهاد خانواده که در شرایط عادی و معمولی و در عالی‌ترین شکل خود، شریک تعلیم و تربیت است، شرایط کرونایی اوضاع را به نقطه‌ای برساند که

این نهاد متولی اصلی تعلیم و تربیت شود و معلمان مدرسه شریک نهادهی به نام نهاد خانواده شوند! در این حالت، خانه را باید مدرسه و نهاد اصلی تعلیم و تربیت در نظر بگیریم و مدرسه‌ها، مدیران و معلمان باید از راه دور نسبت خود را با این نهاد تعریف کنند. اگر این را مبنا قرار دهیم، ضرورت دیگری خود را نشان می‌دهد و آن این است که باید برای خانواده که به نهاد تربیتی و مدرسه تبدیل شده، برنامه‌هایی داشته باشیم و صلاحیت‌ها و توانایی‌هایی در آن ایجاد کنیم که بتواند مسئولیت سنگین تعلیم و تربیت را مدیریت کند. از طریق صدا و سیما، شیوه‌های مجازی و برگزاری کارگاه‌های آموزش مجازی گوناگون و معرفی انواع کتاب، والدین را برای انجام این مأموریت تاریخی آماده کنیم. اگر این کار را نکنیم، ممکن است والدین در کنار فرزندشان به‌صورت آزمایش و خطا چیزهایی یاد بگیرند، اما قادر نخواهند شد رسالت اصلی، مهم و تأثیرگذار خود را محقق کنند.

■ در بحران کرونا، رسالت فضای مجازی را برای عرصه تعلیم و تربیت چگونه ارزیابی می‌کنید؟

□ ناگزیریم از فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی برای تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان، و تحقق اهداف تعلیم و تربیت استفاده کنیم. اگر قبلاً از جهت نگرشی تمایلی به این کار نداشتیم، الآن مجبور به تمایل هستیم. اگر این وضع ادامه پیدا کند، به سواد با عنوان «سواد آموزش مجازی» نیاز خواهیم داشت و باید برای بهره‌برداری درست از فضای مجازی، سواد آموزش مجازی اولیا و دانش‌آموزان را بالا ببریم. ما دانش‌آموزان

را از اینکه با گوشی تلفن همراه وارد مدرسه شوند، بر حذر می‌داشتیم، اما الآن گوشی در حال تبدیل شدن به وسیله‌ای ضروری مثل قلم، کاغذ و سایر ابزار است.

این‌ها واقعیت‌هایی هستند که در حال شکل‌گیری‌اند. اگر این وضع ادامه پیدا کند، تهدیدهایی از سوی فضای مجازی انسان‌ها را تحت تأثیر قرار خواهند داد که شاید در مورد بخشی از آن‌ها

گریز و گزیری نیست و شاید بتوان برای مواجهه با بخش‌هایی نیز مقابله‌های تربیتی و فرهنگی تدارک دید که به اتاق فکرهای با صلاحیت نیاز دارد! اینکه چه کنیم تا از تهدیدات فضای مجازی کمتر آسیب ببینیم، مهم‌ترین چالشی است که جامعه با آن مواجه خواهد شد.

■ وظایف معلمان و مدیران مدرسه‌ها را در قبال دانش‌آموزانی که به مدرسه نمی‌آیند، اما محصل هستند، بفرمایید.

□ معلمان باید در شرایط جدید در کنار آموزش

از راه دور، رسالت تربیتی

خود را همیشه به‌خاطر

داشته‌باشند و برای

آن تدبیر کنند. آموزش، مجازی

شده، اما تربیت منها نشده است.

البته من این را سخت می‌دانم

که مربی از راه دور فراگیرندگان

را به یک مجموعه هدف‌های

تربیتی برساند و نباید از یاد

ببریم که فضای مجازی در

مسائل تربیتی محدودیت

ذاتی دارد! موضوعات اخلاقی

و تربیتی نوعاً در روابط نزدیک

و چهره‌به‌چهره مربی

و معلم با

جامعه نیازمند
اتاق فکرهایی
برای کاهش
آسیب‌ها و
تهدیدهای
فضای مجازی
و بهره‌برداری
درست از آن
است

تا تربیت در وضعیت قرمز مدیریت شود. محتوای کتاب‌های درسی را با شرایط آموزش مجازی متناسب می‌کنیم و بخشی از محتوا را به‌عنوان مطالب خودخوان و آزاد در نظر می‌گیریم که در امتحان لحاظ نمی‌شود. شیوه‌هایی برای تدریس و ارزشیابی به معلمان پیشنهاد می‌کنیم. برای خانواده‌ها و مدیران مدرسه‌ها نیز بسته‌هایی آماده می‌کنیم تا بهتر بتوانند این اوضاع را مدیریت کنند. این موارد در بخش برنامه‌های درسی رسمی قصدشده است که به دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری آموزش عمومی و متوسطه نظری مربوط می‌شود. همین کار را دفتر فنی و حرفه‌ای نیز در کارگروه‌های خاص خود برای شاخه‌ها و رشته‌هایش انجام می‌دهد.

شرایطی که کرونا به وجود آورد، موجب شد شبکه ملی مدارس ایران (رشد) سریع‌تر تجهیز شود. همچنین، در این شبکه، در فراخوانی از معلمان و سایر نخبگان و کارشناسان درخواست کردیم محتوایی را که در برنامه‌های درسی گوناگون تولید کرده‌اند، به دبیرخانه این موضوع در دفتر انتشارات و فناوری آموزشی سازمان ارسال کنند. محتواهای ارسالی دریافت، ارزیابی و داوری می‌شوند. در نهایت تعدادی از آن‌ها را گزینش و در شبکه ملی مدارس ایران (رشد) بارگذاری می‌کنیم تا معلمان از آن بهره‌برداری کنند. دفتر انتشارات و فناوری آموزشی نقش غنی‌سازی، مکمل و تسهیلگر را ایفا می‌کند.

■ **در این خصوص که سازمان پژوهش و شبکه ملی مدارس ایران (رشد) ارزشیابی در فضای مجازی را در دست بگیرد و آن را به شکل استاندارد در آورد، نظرتان**

**اگر مدرسه‌ای
نمی‌تواند
دانش‌آموزان
را همه‌جانبه و
متوازن رشد
دهد، آن مدرسه
ناکارآمد است**

چیست؟

آزمون‌های استاندارد و یا شیوه ارزشیابی مبتنی بر آزمون‌های استاندارد، با اوضاع استاندارد تناسب دارد و اوضاع کنونی ما با توجه به شرایط به وجود آمده، به‌طور طبیعی اوضاع استاندارد نیست. در این وضعیت، غیر از امتحانات نهایی پایه دوازدهم (که الحمدلله با موفقیت هم برگزار شد)، با اینکه بقیه امتحانات را استاندارد کنیم، موافق نیستیم. البته اصل موضوع استاندارد در شرایط معمولی قابل دفاع است و با آن مخالف نیستیم. آزمون استاندارد اگر عالمانه طراحی شود، به‌نظام تعلیم و تربیت نظم می‌بخشد. اما کرونا باعث شده آینده نامعینی پیش روی ما باشد و در این موقعیت، سخن از استاندارد، سخن قابل قبولی نمی‌تواند باشد و اگر هم می‌گوییم این روش‌های ارزشیابی را به معلم پیشنهاد می‌کنیم، فقط در حد پیشنهاد باشد. در هر استان ممکن است اوضاع منحصربه‌فردی رقم بخورد. در شرایط کرونایی، نسخه پیچیدن در نظام تعلیم و تربیت مجوز ندارد. منعطف عمل کنیم و اختیارات را به معلم بدهیم.

حوزه‌های یادگیری در شبکه ملی مدارس کشور (رشد)

دانش‌آموز محقق می‌شود. اما اگر معلم و مربی به مسائل تربیتی حساس باشد، همراهی تعلیم و تربیت را از یاد نمی‌برد و می‌تواند در همین زمان کم و در این شیوه ارتباطی از راه دور نیز، چه بسا با گفتن یک جمله و با یادآوری یک نکته اخلاقی همراه با تدریس، به مجموعه‌ای هدف تربیتی دست پیدا کند. این برمی‌گردد به اینکه

معلم چه کسی بوده و چه نگرش و شایستگی‌هایی داشته است تا بتواند این نقش را ایفا کند.

همچنین، اگر شبکه ملی مدارس ایران (رشد) که اکنون در دست اقدام است، اصطلاحاً بالا بیاید و فعال شود و سازوکارهای ارتباطی که برای ارتباط بین دانش‌آموز، خانواده، مدیر و معلم در آن تعبیه شده‌اند، نهایی شوند، ما خواهیم توانست به ضرورت تربیتی و اخلاقی که معمولاً از قبل یک نظام ارتباطی مدیریت شده می‌تواند حاصل شود، بپردازیم.

■ **شبکه ملی مدارس ایران را برای مخاطبان ما بیشتر معرفی کنید و از سایر برنامه‌های سازمان پژوهش برای مواجهه با آغاز سال تحصیلی در شرایط کرونایی بفرمایید.**

برای مواجهه با شرایط کرونایی، از دو جهت خودمان را آماده می‌کنیم: یک حالت این است که در تعدادی از مدرسه‌ها، دانش‌آموزان دو روز در هفته به مدرسه بیایند و هفته‌ای سه روز نیایند و یا برعکس. در این حالت، بخشی از آموزش‌ها حضوری و بخشی از آن‌ها در منزل و به شکل مجازی انجام خواهد شد. برای مواجهه با این وضع که به اصطلاح وضعیت زرد نام دارد، گروه‌های آموزشی ما با رویکرد ترکیبی به این می‌پردازند که کتاب‌های درسی، فعالیت‌های تربیتی و فعالیت‌های مکمل که به‌طور عمده در شبکه ملی رشد بارگذاری و ارائه خواهند شد، چگونه باشند.

حالت دوم وضعیت حساس و قرمز است. برایمان مهم است کدام بسته آموزشی را ارائه دهیم که برای معلمان قابل فهم و قابل اجرا باشد، برای دانش‌آموزان قابل فهم و قابل دریافت باشد و برای والدین نامأنوس نباشد و بتوانند به فرزندشان کمک کنند

تجربه‌های مدرسه‌های ایرانی در مواجهه با کرونا

دکتر محمود امانی طهرانی
دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش

اطلاعاتی سامانه بود که ارتباط بین دانش‌آموزان با مدرسه، با یکدیگر، با معلمان از طریق رایانامه و نیز مشاهده اطلاعات و برنامه‌های زمانی را فراهم می‌کرد. در بعضی مدرسه‌ها، در کنار سامانه فوق، از یک پیام‌رسان یا به عبارت دیگر، یکی از شبکه‌های اجتماعی داخلی، تنها برای ارسال اعلان‌های به‌روزرسانی، استفاده می‌شد. در گروه دوم، که شامل اکثریت مدرسه‌های کشور می‌شد، معلمان و دانش‌آموزان در ابتدای کار با ابهام و سردرگمی بیشتری مواجه شدند. در روزهای اول فکر می‌کردند با تعطیلی چند روزه و گذرایی مواجهند که فرصتی است برای استراحت و نیاز به اقدام خاصی ندارد. اما پس از چند روز، همه دریافتند که موضوع جدی است و به دلیل دلسوزی برای رشد و پیشرفت دانش‌آموزان و نیز به منظور دفاع از حیثیت حرفه‌ای خود، باید کاری کنند. چنین بود که اقدامات متنوعی در سطح مدرسه‌های کشور انجام شد. جمع‌بندی و پیش‌بینی آینده به نظر می‌رسد، در بازگشایی مدرسه‌ها پس از کرونا، با نوع جدیدی از مدرسه‌های ترکیبی، که حاصل تلفیق مدرسه‌های حضوری و مدرسه‌های غیرحضوری هستند، روبه‌رو خواهیم بود. این فضا به‌طور هم‌زمان به آموزش دانش‌آموزان و والدین آن‌ها توجه خواهد داشت. این مدرسه‌ها نقاط قوت هر دو رویکرد را با هم جمع می‌کنند و نقاط ضعف هر یک را می‌پوشانند.

معلمان در فضای جدید از شایستگی تدریس بهره‌مند خواهند بود (معلمان حرفه‌ای پسا کرونا) که توانایی کار در این فضای ترکیبی را داشته باشند. این معلمان نیازمند کسب دو نوع شایستگی و توانمندی هستند: آموزش پداگوژی؛ آموزش فناوری؛ یعنی کار با نرم‌افزارهای موردنیاز. بستر فنی آموزش‌های غیرحضوری بر پایه وب و رایانه است، اما به‌طور هم‌زمان قابلیت دنبال کردن با تبلت یا گوشی همراه، با استفاده از فناوری فضای ابری هم وجود خواهد داشت.

شاید هیچ رویدادی در چند دهه اخیر به اندازه کرونا بر نظام آموزشی جهان تأثیر عملی عمیق نگذاشته باشد. به‌طور قطع، مواجهه با کرونا یک شوک برای مدرسه‌ها بود. البته این شوک را می‌توان به تعبیر پیازه، عاملی برای بر هم زدن تعادل معلمان و مدرسه‌ها و تلاش آنان برای رسیدن به تعادلی جدید در نظر گرفت که پیمودن همین فاصله به‌منزله یادگیری است. همگی با مفاهیم جذب و هضم و تطابق و اصل رعایت تعادل عرصه‌های تازه پیازه آشنا هستیم. در مواجهه با این شوک، مدرسه‌ها و معلمان در دو گروه دسته‌بندی شدند: گروهی که از قبل زیرساخت‌های آموزش غیرحضوری را داشتند و از آن در کنار آموزش حضوری استفاده می‌کردند، و گروهی که این آمادگی را نداشتند. طبیعی است اکثر مدرسه‌های ایران در این دسته جای گرفتند.

مدرسه‌های گروه اول از قبل با استفاده از بسترهایی مانند مودل، یا روی پلتفرمی که خود طراحی و اجرا کرده بودند، سامانه‌ای را برای آموزش و ارزشیابی به کار گرفته بودند. این فضای آموزشی روی وب قرار داشت و با استفاده از رایانه کامل می‌شد. دانش‌آموزان با فضای این «LMS» آشنا بودند و بعضی از معلمان برای ارسال تکالیف آموزشی و دریافت نتایج، از آن استفاده می‌کردند. برنامه هفتگی مدرسه، برنامه تکالیف روزانه، و اطلاعات و برنامه امتحانی هم از این طریق به اطلاع دانش‌آموزان می‌رسید.

در دوران کرونا و با تعطیل شدن مدرسه، این بستر تقویت شد و به‌عنوان سامانه اصلی ارتباط بین دانش‌آموزان و مدرسه مورد استفاده قرار گرفت. این سامانه مانند هر LMS دیگری سه بخش اصلی داشت: بخش ال‌اوها شامل تدریس‌های ضبط‌شده، تمرین‌ها و تکالیف، متن‌های آموزشی، قطعات ویدیویی و صوتی؛ بخش کلاس برخط؛ بخش آزمون. البته یک بخش دیگر را هم می‌توان بر این سه بخش افزود و آن، بخش ارتباطی و

وقتی ارتباط دلی می‌شود

گفت و گو با دکتر حمیدرضا شیخ‌الاسلام مدیر کل آموزش و پرورش استان قم

علی صنیعی | لیلا صمدی

تنظیم و گردآوری

گفت‌وگو

اشاره

با ظهور کرونا در اسفندماه سال ۱۳۹۸، مسئولان در وزارت آموزش و پرورش برای جلوگیری از تعطیل شدن آموزش تصمیماتی اتخاذ کردند. بر این اساس مقرر شد که هر کدام از استان‌ها نیز به فراخور شرایط ویژه خود برای استمرار آموزش دانش‌آموزان تصمیم‌گیری و عمل کنند. ثبت و انتقال تجارب این حوزه از این رو اهمیت ویژه دارد که در آینده با استفاده از این تجارب می‌توان هنگام مواجهه با بحران‌های خاص و پیش‌بینی ناشدنی کارهای مؤثری انجام داد. از این رو، از دفتر مجله «مدرسه فردا» به سراغ دکتر حمیدرضا شیخ‌الاسلام، مدیر کل آموزش و پرورش استان قم رفتیم و از ایشان درباره رویدادها، عملکردها و تصمیم‌سازی‌های مدیریتی دوران کرونا پرسیدیم.

■ در مواجهه با بحران کرونا، چه تصمیماتی اتخاذ کردید و علت هر کدام از این تصمیم‌ها چه بود؟

□ بلافاصله بعد از اینکه ویروس کرونا در استان قم تشخیص داده شد، ما به‌عنوان ولی دوم دانش‌آموزان دچار دغدغه شدیم. در جلسه‌ای با حضور صاحب‌نظران وزارت بهداشت، تصمیم گرفتیم مدارس را از اوایل اسفند ماه ۹۸ تعطیل کنیم. برآورد

ما این بود که تعطیلی مدارس ادامه پیدا می‌کند؛ لذا برایمان مهم بود که آموزش چه می‌شود و تربیت را باید چطور مدیریت کرد. جلسات متعددی را در سطح استان برگزار کردیم و به جرئت می‌توانم بگویم در هفته اول و قبل از اینکه صدا و سیما یا فضاهای مجازی وزارت آموزش و پرورش مانند شاد، به این بحث ورود پیدا کند، مدارس ما با کانال‌هایی که از گذشته داشتند، مباحث علمی و آموزشی دانش‌آموزان خود را مدیریت کردند و معلمان کار را شروع کردند. البته این در همه مدارس نبود اما در بیش از ۸۰ درصد آن‌ها این امکان را داشتیم. همچنین گروه‌هایی از نیروهای اداری تشکیل دادیم و هر گروه مسئولیت نظارت و هماهنگی چند مدرسه را داشتند و کم و کاستی‌های آن‌ها را مدیریت می‌کردند.

معلمان کارهایی کردند که به سبب آن کارها به جرئت می‌توانیم از آن‌ها به‌عنوان مدافعان آموزش یاد کنیم. آن‌ها تولید محتوا کردند، با امکانات شخصی خودشان محتواها را بارگذاری کردند و در بیشتر ساعات شبانه‌روز بر خط (آن‌لاین) و در دسترس بودند.

در این شرایط قطعاً بسیاری از خانواده‌ها به‌ویژه در روستاها و در دوره ابتدایی به وسایلی مانند تلفن همراه و اینترنت دسترسی

نداشتند. پس کمیته‌ای تشکیل دادیم و به این نتیجه رسیدیم که مطالب کتاب را روان‌سازی و در قالب جزوه آموزشی (همراه با سی‌دی برای خانواده‌هایی که امکان استفاده از آن را داشتند) تدوین کنیم و در ماه مبارک رمضان به در منازل دانش‌آموزان ببریم و به آن‌ها تحویل دهیم. حتی در کنار این جزوه‌ها، یک بسته بهداشتی هم در اختیار دانش‌آموزان قرار دادیم.

همچنین، مدیران مدارس با برقراری ارتباط با اولیا جهت خوداظهاری در سامانه سلامت به آنان کمک کردند و این اطلاعات به تصمیم‌گیرندگان استان بسیار کمک نمود. آموزش و پرورش می‌توانست فضاهایی را هم به پزشکان و پرستاران اختصاص دهد که سعی کردیم در این زمینه کمک کنیم.

■ از برنامه شاد چقدر استقبال شد؟ چه پیشنهادهایی در این زمینه دارید؟

□ کاملاً طبیعی بود که نواقصی در برنامه شاد وجود داشته باشد اما سرعت اصلاح آن بالا بود، فرهنگ‌سازی برای این مسئله مهم‌تر از امکانات و تجهیزات است. خیر بودن در ذات مردم ایران است و آن‌ها هر چه داشتند در طبق اخلاص گذاشتند. وجود این خیرین باعث شد بسیاری از مشکلات ما به‌خصوص در خانواده‌هایی که مشکلات مالی داشتند، برطرف شود و همه این‌ها را لطف خداوند می‌دانیم.

ما می‌دیدیم که اقوام دانش‌آموزان با آن‌ها تماس می‌گیرند و می‌گویند که مثلاً این تلفن همراه مورد نیاز من نیست و اگر تو نمی‌توانی ارتباط مجازی برقرار کنی، بیا از این استفاده کن یا بیا تلفن همراهمان را با هم عوض کنیم. این نگاه خیری بود که ما آن را به فرهنگ تبدیل کردیم. من در مصاحبه‌هایم به اولیا می‌گفتم نگران آموزش فرزندان و پایان سال تحصیلی نباشید. ما به عنوان ولی دوم دانش‌آموز در کنارشان هستیم. این آرامش ایجاد کرد و نگذاشت که اولیا احساس تنهایی کنند. تأکید کردیم کسانی هم که تلفن همراه ندارند، نگران نباشند؛ چون به طرق مختلف به کمک آن‌ها می‌آییم. از طرف دیگر، من به‌عنوان معلم از دانش‌آموزان خواستم که در این شرایط بیشتر پدر و مادرشان را درک کنند. گفتم به پدر و مادرشان فشار نیاورید که برایتان گوشی همراه بخرند. اگر

بفهمم چنین کاری کرده‌اید، ناراحت می‌شوم. وقتی ارتباط دلی و عاطفی شد، هر کسی هر چه داشت در طبق اخلاص گذاشت. بارها به معلمان و دانش‌آموزان و اولیا گفتم که دست شما را می‌بوسم و به وجود شما افتخار می‌کنم. همه در این شرایط خاص دست به دست هم دادیم تا آموزش بیش از ۲۶۵ هزار دانش‌آموز استان قم رها نشود.

■ با توجه به مسائلی که از ابتدا تاکنون با آن‌ها روبه‌رو بوده‌اید، عملکرد خود را در بین دیگر شهرها چطور ارزیابی می‌کنید؟

□ قم مورد خاصی دارد و آن این است که تراکم دانش‌آموزی در این شهر زیاد و کار بسیار سنگین است و باید با تدبیر صورت بگیرد. مدیریت، آفریدن ارزش افزوده از عامل‌های در اختیار جهت رسیدن به اهداف و مقاصد سازمان است. رشته تخصصی من مدیریت است. همچنین از افتخاراتم این است که ۲۷ سال در این شهر معلم بوده‌ام و فضای آموزشی و چگونگی ارتباط با دانش‌آموزان و اولیا را می‌شناسم. سعی کردم علم و تجربه را

در کنار هم قرار دهم تا بتوانم به تصمیمی جدی برسیم. مهم است که یک مدیر بتواند در شرایط خاص تصمیم بگیرد. باید مدیریت راهبردی (استراتژیک) و مدیریت بحران کند. مدیر باید گرداننده، چرخاننده و به حرکت درآورنده باشد. وقتی خودت گرداننده باشی و نیروهایت هم با این گردانندگی حرکت کنند، سازمانت و همه عوامل و اهدافت حرکت می‌کند. در انتخاب رئیس ناحیه و معاونان برایم بسیار مهم بود که آن‌ها افرادی باشند که حتماً خاک کلاس و مدیریت کف مدرسه را خورده باشند تا وقتی پشت میز می‌نشینند و می‌خواهند تصمیم بگیرند، مدرسه را ببینند؛ چرا که در غیراین صورت ،

آموزش و پرورش می‌توانست فضاهایی را هم به پزشکان و پرستاران اختصاص دهد که سعی کردیم در این زمینه کمک کنیم

بعدی جبران است. دهم یا پانزدهم شهریور کلاس را برای میان‌پایه‌ها باز کردیم. بچه‌ها ۱۵ روز با کلاس سال قبل و معلم خودشان مرور خواهند می‌کنند. در آنجا می‌توانیم ببینیم که کرونا خسارت زده یا مفید واقع شده! من در استان قم اگر با موانعی مواجه نباشم، قطعاً این کار را خواهیم کرد.

■ اگر در سال جدید گرایش به سمت آموزش برخط (آن‌لاین) باشد، آیا معلمان برای این روش آموزش می‌بینند؟

□ بعضی از آموزش‌های مجازی را می‌توانیم در کوتاه‌ترین زمان ممکن معلمان منتقل کنیم ولی این کار به زیرساخت‌هایی چون اینترنت نیاز دارد. در این زمینه دولت و حاکمیت باید به فکر باشند. وسایل ارتباط جمعی بعضی از دانش‌آموزان و معلمان ما مناسب نیست. به نظرم هزینه تأمین زیرساخت‌ها نسبت به آموزشی که به صورت مستقیم انجام می‌گیرد، زیاد نیست. تغییر یک فرایند است و در طول زمان صورت می‌گیرد اما تحول یک تغییر آنی است. کرونا تحول به دنبال داشت و با آمدن آن، تغییرات آنی در حوزه مدیریت صورت گرفت. سال‌ها از فناوری صحبت می‌شد اما جرئت ورود به آن نبود یا زیرساخت‌های آن وجود نداشت اما امروز تحول اتفاق افتاده است. این را باید مفید بدانیم و البته مهم است که نگاه مدیر هم تغییر پیدا کند.

■ شما این تحول را برای نظام آموزش و پرورش مثبت ارزیابی می‌کنید؟

□ اگر صاحب‌نظران باتجربه تربیتی و آموزشی در این زمینه تصمیم‌گیرنده باشند و تصمیمات مثبت بگیرند، من این تحول را خیلی مثبت می‌بینم اما اگر تصمیمات یک شبه و به صورت غیرکارشناسی اتخاذ شوند، این تحول مثبت نخواهد بود.

■ سخن آخر؟

□ همدل باشیم، برای توسعه کشور وقت صرف کنیم، همدیگر را بپذیریم و دوست داشته باشیم. همه به دیده شدن نیاز دارند. معلم را ببینیم؛ این اسمش همدلی است. همدلی مسیرهای غلط و منفی را به درست و مثبت تبدیل می‌کند.

ادد

بعضی از آموزش‌های مجازی را می‌توانیم در کوتاه‌ترین زمان ممکن به معلمان منتقل کنیم ولی این کار به زیرساخت‌هایی چون اینترنت نیاز دارد

تصمیماتشان با واقعیتی که در مدرسه وجود دارد، خیلی فاصله خواهد داشت. ما در روزهای اول چالش‌های زیادی داشتیم که به‌موقع و به‌سرعت رصد شدند و به همین سبب باید به آموزش و پرورش «خداقوت» گفت. می‌توانیم بگوییم در ابتدای اسفند، شروع سال تحصیلی جدید با شاکله و روش جدیدی اتفاق افتاد. بعد از راه‌اندازی برنامه شاد، استان قم در سه محور کلاس‌بندی توسط مدیران، معرفی و حضور معلمان در این برنامه، و اعلام حضور دانش‌آموزان و برخط بودن آن‌ها، رتبه اول را در سطح کشور از آن خود کرد و این برای ما بسیار ارزشمند بود.

■ در سال تحصیلی جدید، برنامه‌ریزی برای آموزش و حضور دانش‌آموزان در مدارس چگونه خواهد بود؟

□ تصمیم‌گیری در این مورد با ستاد ملی کرونا و جامعه پزشکی کشور است. ما برای همه شرایط برنامه نوشته‌ایم تا کرونا باعث نشود معلم یادش برود که معلم است یا دانش‌آموز احساس کند که از درس جدا شده است یا نقش اولیا به فراموشی سپرده شود. ما این‌ها را تا حدودی هماهنگ کرده‌ایم. البته ممکن است در بین همکاران فرهنگی افراد بی‌تفاوتی هم باشند و ما باید رصد کنیم اما بیش از ۹۸ درصد همکاران ما امروز پای کار هستند. نکته

خانواده‌های برخط

تأثیر آموزش مجازی بر خانواده‌ها

محسن کردلو

دکتری فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه خوارزمی تهران

اعظم لاریجانی

عکس

اشاره

امروزه به دلایلی مانند شیوع چشمگیر کروناویروس آموزش مجازی در خانواده‌ها بیشتر و ملموس‌تر از قبل قابل تجربه کردن است؛ زیرا می‌تواند تأثیرات مثبت و منفی تربیتی و آموزشی فوری بر روند و مناسبات خانوادگی داشته باشد. در کنار آن خانواده یکی از کانون‌های مهم شکل‌گیری هویت و شخصیت فرد است و هرگونه تغییر در کارکردهای آن می‌تواند عواقبی برای تک‌تک اعضا ایجاد کند. بنابراین، لازم است چالش‌ها و فرصت‌های آموزش مجازی شناخته شود تا خانواده‌ها بتوانند سازوکارهای مناسبی جهت تقویت فرصت‌ها و اصلاح چالش‌ها به‌کار گیرند. برخی از فرصت‌های آموزش مجازی در خانواده‌ها شامل پی بردن به ارزش و نقش بی‌همتای معلم توسط والدین، مشارکت و نظارت بیشتر خانواده‌ها در زمینه آموزش و یادگیری دانش‌آموزان، افزایش سواد رسانه‌ای خانواده‌ها، توجه به کاربرد فضای مجازی برای آموزش و برخی از پیامدهای منفی آن شامل تحمیل بار مالی به خانواده برای تهیه گوشی و نت به‌ویژه در خانواده‌های نابرخوردار، وابستگی روانی و آسیب‌های جسمی و روانی به جهت استفاده زیاد از تبلت و گوشی، افت تحصیلی برخی از دانش‌آموزان، و درگیری و تعارض بین اعضای خانواده است.

مقدمه

خانواده پایه بنیادین اجتماع، سلول سازنده زندگی انسان، خشت بنای جامعه، کانون اصلی حفظ سنت‌ها، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی، شالوده استوار پیوندهای اجتماعی و روابط خویشاوندی و کانونی برای بروز و ظهور عواطف انسانی و پرورش اجتماعی است. آنچه در خانواده اهمیت دارد، توجه به

ارزش‌ها به‌ویژه ارزش‌های تربیتی، خانوادگی و اجتماعی است (کفاشی، ۱۳۸۹).

از سوی دیگر، فناوری‌های نوین ارتباطی از جمله فضای مجازی با رشد گسترده خود، تغییرات بسیاری را در ارزش‌ها و کارکردهای خانواده ایجاد کرده است. در این بین مسئله اساسی، آگاهی از مشکلات و فرصت‌های آموزشی و تربیتی آموزش مجازی و چگونگی بهره‌گیری اثربخش از آن است. از سوی دیگر، نیاز روزافزون مردم به آموزش، دسترسی نداشتن آن‌ها به مراکز آموزشی، کمبود امکانات اقتصادی، کمبود آموزشگران مجرب، و هزینه‌های زیادی که صرف آموزش می‌شود، متخصصان را بر آن داشته است که به کمک فناوری‌های اطلاعات، روش‌های جدیدی برای آموزش ابداع نمایند که هم اقتصادی و با کیفیت باشند و هم بتوان با استفاده از آن‌ها، به‌طور هم‌زمان جمعیت کثیری از فراگیرندگان را تحت آموزش قرار داد که آن همان آموزش مجازی است. «آموزش مجازی ناظر به تلفیق محیط آموزشی و معلم، بهره‌جویی از رسانه‌های جدید ارتباطی و طراحی هوشمندانه ساختار و فرایندهای آموزشی مبتنی بر کاربست افزارهای فناوری اطلاعات است» (منتظر، ۱۳۸۲).

آموزش مجازی با ویژگی‌هایی چون ۱. نبود ارتباط چهره به چهره و اجتماعی (نداشتن شخصیت انسانی و برقرار نشدن ارتباط کافی با مخاطب خود)، ۲. نبود ارتباط کلامی و کمبود درک واکنش‌ها در ارتباطات غیرکلامی (در ارتباط عادی و چهره به چهره احساسات درونی افراد در چهره، حالات صورت و صدای آن‌ها آشکار است) و نظایر این‌ها از آموزش‌های حضوری با ویژگی‌هایی چون ۱. حضور فیزیکی در کلاس (از منظر دیدگاه «حاطه مرلو پونتی»^۱ برای درک موقعیت می‌بایست به گونه‌ای به آن احاطه و اشراف داشت و این احاطه نیز از راه

مستقیم و حضور فیزیکی صورت می‌گیرد)، ۲. تجربه مستقیم (کسب تجربه عمیق نیازمند حضور مستقیم در یک موقعیت است و باید چالش‌ها و فرصت‌های آن را تجربه کرد. در برخی آموزش‌ها به‌ویژه برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی چنانچه حضور مستقیم نباشد، درک دقیق آن مسائل برای دانش‌آموزان سخت خواهد بود) و نظایر این‌ها متمایز می‌گردد. از سوی دیگر، تغییر سبک یادگیری از آموزش حضوری به مجازی موجب دخالت تعداد بیشتری از اعضای خانواده در امر یادگیری شده و به این ترتیب، مسئولیت بیشتری بر

دوش آن‌ها قرار گرفته است. خانواده یکی از اساسی‌ترین و مهم‌ترین پایه‌های آموزش مجازی است و فضایی که اعضای خانواده در خانه به هنگام آموزش مجازی به وجود می‌آورند، در فرایند یاددهی - یادگیری و برنامه‌ریزی صحیح آموزشی تأثیرگذار است. در کنار نیروهای مدرسه، به‌ویژه معلمان هر کلاس، خانواده به‌عنوان یارِیگر نظام آموزش و پرورش می‌تواند تسهیل‌کننده وضعیت تحصیلی فرزندان و در شرایط کنونی (آموزش غیرحضوری) بسترساز تحقق فرایند آموزش مجازی در خانه باشد. این در صورتی محقق می‌شود که شرایط و فضای خانوادگی به‌طور همه‌جانبه امن باشد. در صورتی که فضای خانواده امن و سرشار از آرامش نباشد، بچه‌ها نمی‌توانند در کلاس‌های برخط (آنلاین) حضور فعال یابند و آموزش ناقص می‌ماند. علاوه بر این‌ها ترغیب دانش‌آموزان، به‌ویژه دانش‌آموزان دوره ابتدایی، به یادگیری مطالب به شیوه مجازی و متقاعد کردن آنان برای حضور فعال و توجه کافی به کلاس درس مجازی، که از وظایف اعضای خانواده است، کاری به‌نسبت دشوار می‌باشد. در صورتی که والدین شاغل باشند، شرایط برای آموزش مجازی و برخط دشوارتر خواهد شد؛ چرا که کنترل و خودمدیریتی برای دانش‌آموزان ابتدایی کمی مشکل است. بنابراین، آموزش سواد رسانه‌ای در اینجا لازم به نظر می‌رسد.

از دیگر سو، ابزارهای آموزش الکترونیکی این مزیت را دارند که کارکنان می‌توانند آن‌ها را به صورت فردی و گروهی یاد بگیرند و به کمک فناوری‌های آموزش الکترونیکی هر کاری را در هر زمان و مکانی که مناسب باشد، انجام دهند؛ بیاموزند که فناوری امکان آموزش در مکان‌های گوناگون را برای کارکنان فراهم می‌آورد و دسترسی آنان به مطالب آموزشی را ممکن می‌سازد. همچنین، از هزینه‌های اضافی آوردن مربی یا فرستادن کارمندان به بیرون از شهر برای فراگیری برنامه‌های آموزشی جلوگیری می‌کند (دیروین و فریچ و سالاس^۳، ۲۰۰۵). با وجود تمام مزایای آموزش‌های الکترونیکی و در حالی که انتظار می‌رفت این آموزش‌ها به‌طور کامل جایگزین آموزش‌های سنتی صرف شوند، نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که این نوع آموزش‌ها نیز محدودیت‌های خاص خود را دارند و به مشکلاتی

۱۱۱
باید چالش‌ها
و فرصت‌های
آموزش مجازی
شناخته شود تا
خانواده‌ها بتوانند
سازوکارهای
مناسبی جهت
تقویت فرصت‌ها
و اصلاح چالش‌ها
به کار گیرند

چون نبود تعامل انسانی مناسب (لوریلارد^۲، ۱۹۹۳)، تأخیر در بازخورد، تعویق در یادگیری غیرهمزمان (لیم^۴، ۲۰۰۲) و کمبود انگیزش برای خواندن مواد الکترونیکی برخط (لیم و کیم^۵، ۲۰۰۳) دچارند. در پاسخ به این مشکلات لازم است مسئولان آموزش و پرورش کشور، مدیران و معلمان و اولیا در جهت کاهش تأثیرات منفی این عوامل تمهیدات مناسبی بیندیشند.

فرصت‌های آموزش مجازی برای خانواده‌ها

- پی بردن به ارزش و نقش بی‌همتای معلم توسط والدین؛
- مشارکت و نظارت بیشتر خانواده‌ها در زمینه آموزش و یادگیری دانش‌آموزان؛
- افزایش سواد رسانه‌ای خانواده‌ها، توجه به کاربرد فضای مجازی برای آموزش؛
- حس آرامش و امنیت در راستای سلامتی فرزند؛
- تحقق عدالت آموزشی از طریق گسترش دسترسی به دامنه وسیعی از محتوای الکترونیکی در آموزش مجازی؛
- انتخاب آزادانه ساعت‌های آموزش در کنار خانواده؛
- فعالیت بیشتر دانش‌آموزان خجالتی و کمرو در فضای مجازی؛
- کم شدن رفت و آمدها و صرفه‌جویی در زمان و هزینه‌ها؛
- انعطاف‌پذیری در یادگیری (استفاده بیشتر از جلوه‌های بصری و صوتی فیلم، نرم‌افزارهای شبیه‌سازی و...)
- دسترسی به کلاس‌های مختلف بدون محدودیت مکانی.

چالش‌های آموزش مجازی برای خانواده‌ها

- تحمیل بار مالی به خانواده جهت تهیه گوشی و نت، به‌ویژه در خانواده‌های نابرخوردار؛
- شرم‌ناز شدن برخی والدینی که توان تهیه وسایل ارتباط الکترونیک را ندارند.
- وابستگی روانی و آسیب‌های جسمی و روانی به سبب استفاده زیاد از تبلت و گوشی؛
- افت تحصیلی برخی از دانش‌آموزان به دلیل کم‌سواد و بی‌سواد بودن والدین؛
- درگیری و تعارض بین اعضای خانواده به سبب حضور زیادشان در فضای مجازی و کمتر شدن ارتباط چهره به چهره؛
- نگرانی از ضعف آموزشی دانش‌آموزان در مقایسه با آموزش حضوری؛

- ضعف در مهارت‌های اجتماعی و رودررو؛
- تعمیق کمتر یادگیری در فضای مجازی مخصوصاً برای دانش‌آموزان دبستانی در مقایسه با آموزش حضوری؛
- کمبود دانش چگونگی استفاده از فضای مجازی توسط برخی از والدین؛
- سستی برخی از دانش‌آموزان در درس خواندن و انجام دادن وظایف تحصیلی؛
- نگرانی والدین از یادگیری کامل فرزندان؛
- تسلط نداشتن برخی از معلمان به نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای مورد نیاز جهت تدریس در فضای مجازی؛
- انجام گرفتن تکالیف دانش‌آموز توسط افراد دیگر و امکان تقلب در فضای مجازی.

نتیجه‌گیری

با توجه به شیوع و تداوم پاندمی ویروس کرونا در زمان حال و لزوم آموزش مجازی، به نظر می‌رسد چالش‌ها و فرصت‌های آن بیشتر از قبل ملموس گردیده است. بنابراین، ضرورت دارد با برنامه‌ریزی درست و دقیق از قبل به فکر راه‌حلهایی چون تولید محتوای الکترونیکی و ارائه رایگان به دانش‌آموزان، آموزش سواد رسانه‌ای به معلمان، دانش‌آموزان و اولیا، تجهیز نرم‌افزاری برنامه شاد و افزایش امکانات آن چون ارسال فیلم، ارائه رایگان اینترنت به معلمان و دانش‌آموزان و نظایر این‌ها در جهت حذف چالش‌ها باشیم؛ زیرا آموزش تعطیل‌بردار نیست.

* پی‌نوشت‌ها

1. Merlo ponti
2. Derouin , Fritzsche & Salas
3. Laurillard
4. Lim
5. Lim & kim

خانواده یکی از اساسی‌ترین و مهم‌ترین پایه‌های آموزش مجازی است و فضایی که اعضای خانواده در خانه به هنگام آموزش مجازی به وجود می‌آورند، در فرایند یاددهی - یادگیری و صحیح آموزشی تأثیرگذار است

* منابع

۱. کفاشی، مجید (۱۳۸۹). آثار نظم و تضاد خانواده بر خشونت علیه کودکان. فصلنامه پژوهش اجتماعی، ۳ (۶)، صص ۷۵-۱۰۸.
۲. منتظر، غلام‌علی (۱۳۸۲). کتاب‌های دینامیکی راهکار اصلی تحقیق محیط‌های آموزش مجازی، جزوه تدریس در دانشگاه تربیت مدرس.
3. DeRouin, R. E., Fritzsche, B. A., & Salas, E. (2005). E-learning in organizations. Journal of Management, 31(6), 920-940.
4. Laurillard, D. (1993). Rethinking university teaching: A framework for the effective use of educational technology, New York, published by Rutledge.
5. Lim, D. H. (2002), perceived differences between classroom and distance education. Journal of educational technology. 3(1), 120-149.
6. Lim, D. H. & Kim, H. J. (2003). Motivation and learner characteristics affecting online learning application. Journal of educational technology. 31(4), 423-439.

۲۰ توصیه کلیدی

برای نظام‌های آموزشی

در همه‌گیری ناشی از کووید - ۱۹

ناصر جعفری

معاون دفتر آموزش دوره متوسطه اول

به‌منظور حفظ سلامت دانش‌آموزان و معلمان، و کاستن از دغدغه‌های والدین، آموزش‌های حضوری در مدرسه‌ها را تعطیل کرد.

نداشتن تصویر مشخص از آینده ویروس کرونا و محدود بودن تجربه‌های زیسته اغلب نظام‌های آموزشی برای مواجهه با چنین شرایطی، لزوم استفاده و بهره‌گیری کشورها از تلاش‌ها و درس‌آموخته‌های یکدیگر را برای جلوگیری از وقفه آموزشی طولانی‌مدت، بیش از پیش ضروری ساخته است. «۲۰ توصیه کلیدی و مهم نظام‌های آموزشی در همه‌گیری ناشی از کووید - ۱۹» گردآوری و تلخیص اهم مطالب (مقاله‌ها، تجربه‌ها و اخبار)

این مسئله مدتی نه‌چندان طولانی برای کشور وجود خواهد داشت و سپس رخت برمی‌بندد، اما تجربه‌های حاصل از آن و فعالیت مردم و دستگاه‌ها که به‌مثابه رزمایشی عمومی است، می‌تواند به‌عنوان یک دستاورد باقی بماند.

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

۱۳ اسفندماه ۱۳۹۸

مقدمه

از اسفندماه ۱۳۹۸، با شیوع بیماری کووید-۱۹، وزارت آموزش و پرورش، هماهنگ با راهبردهای اتخاذشده در حوزه‌های بهداشت و سلامت کشور و همسو با دیگر کشورهای درگیر این بیماری،

است که نهادهایی مثل مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور، و پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش ترجمه کرده‌اند و از زمان همه‌گیری بیماری کووید-۱۹، به‌منظور تسهیل برای استفاده در برنامه‌ریزی‌های ملی، استانی، منطقه‌ای و مدرسه‌ای تدوین شده‌اند.

توصیه‌های کلیدی و مهم

۱. در همه‌گیری ناشی از کووید - ۱۹، نخستین اولویت همه کشورها باید حفظ سلامت و ایمنی دانش‌آموزان باشد. اولین اصل در مدیریت بحران، محافظت از افراد، به‌ویژه آسیب‌پذیرترین آن‌هاست.
۲. تصمیم برای بازگشایی مدرسه‌ها فقط به آموزش و پرورش مربوط نیست، بلکه پیش از همه به حوزه بهداشت مربوط است.
۳. باید توجه داشت که نیازهای اساسی نظام آموزشی در بحران کووید - ۱۹ در درجه دوم قرار نگیرند.
۴. در تمام برنامه‌ها تلاش شود بحران، به‌جای آنکه نابرابری‌های آموزشی را دامن بزند، نوآوری و همبستگی در پی داشته‌باشد.
۵. در برخی مناطق، ممکن است تعطیلی طولانی‌مدت مدرسه‌ها و نظارت اندک، موجب افزایش نرخ ازدواج زودهنگام، ترک تحصیل و نیز افزایش تعداد کار کودکان شود. در این شرایط لازم است:
 - به خانواده‌ها مشاوره‌های لازم و اطلاعات آموزشی و بهداشتی به‌طور ساده و شفاف ارائه شود.
 - منابع و امکانات آموزشی موردنیاز در اختیار دانش‌آموزان و خانواده‌ها قرار گیرند.
 - در حفظ روال روزانه و معمول زندگی به آن‌ها کمک شود. سبک زندگی متناسب با فرهنگ و ارزش‌ها و نیز رژیم غذایی سالم ترویج شود.
 - ۶. گوش‌دادن دقیق به خواسته‌های مردم، درک نگرانی‌ها، دریافت ایده‌ها، و بهره‌گیری از رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان اصلی مهم در نظر گرفته شود.
 - ۷. در دستورالعمل‌ها و پروتکل‌های تدوین‌شده، پیش از بازگشایی مدرسه‌ها، بیشتر روی این موارد تأکید شود:
 - حفظ سلامت معلمان و دانش‌آموزان؛
 - فعالیت نیمه‌وقت مدرسه‌ها و تداوم آموزش‌های از راه دور؛
 - تشکیل کلاس‌ها با جمعیت کم و برای دانش‌آموزانی که امکان استفادهٔ بهینه از آموزش از راه دور را ندارند؛
 - فراهم کردن تمهیداتی برای ایاب و ذهاب دانش‌آموزان؛
 - ارزشیابی مبتنی بر نظر معلمان و بر اساس نمرات مستمر و نمرات حاصل از انجام تکالیف درسی؛

- فراهم کردن تمهیداتی برای ارائهٔ مشاوره‌های تحصیلی و تربیتی، با بهره‌گیری از توانمندی و تخصص مشاوران مدرسه‌ها؛
- ۸. استفاده از کمک‌های گروه‌های جهادی و مردمی برای اجرای دستورالعمل‌های بهداشتی و ضدعفونی کردن مدرسه‌ها؛
- ۹. پابندی نظام‌های آموزشی به اهداف و اصول کلیدی خود، در عین تطبیق برنامه‌های خویش با شرایط موجود؛
- ۱۰. تداوم آموزش و یادگیری در هر شرایطی. برای ارتقای زیرساخت‌های بهبود یادگیری، روی داشته‌های ملی خویش متمرکز شوید؛
- ۱۱. استفادهٔ ترکیبی از روش‌ها، رویکردها و ابزارها (اینترنت، تلفن همراه، نرم‌افزارها، تلویزیون، رادیو، لوح فشرده، مطالب چاپی و...) در فرایند یاددهی - یادگیری و ارزشیابی؛
- ۱۲. توجه به تمام حوزه‌های یادگیری و موضوعات درسی در آموزش و یادگیری از راه دور. باید مراقبت کرد حوزه‌هایی مانند مطالعات اجتماعی، هنر و تربیت‌بدنی مغفول واقع نشوند؛
- ۱۳. برای این‌که یادگیری در زمان بحران به‌صورت باکیفیت، اثربخش و درست اتفاق بیفتد، باید روندهای معمول جای خود را به راهکارهای خلاق و نوآوری‌های منعطف بدهند؛
- ۱۴. جایگزینی روندهای معمول با راهکارهای خلاق و نوآوری‌های منعطف. یادگیری در زمان بحران باید به‌صورت باکیفیت، اثربخش و درست اتفاق بیفتد؛ تصمیم‌گیری دربارهٔ ارزشیابی از آموخته‌های دانش‌آموزان بر اساس سه اصل عدالت، صحت و جامعیت؛
- ۱۵. آموزش معلمان، والدین و... با استفاده از تجربه‌های به‌دست آمده و با ایجاد زیرساخت‌های لازم، برای داشتن آینده‌ای مقاوم‌تر؛
- ۱۶. فرصت شمردن بحران فعلی برای بازنگری در برنامه‌های درسی، شیوه‌های ارزشیابی، و حذف عناصر غیرضروری؛
- ۱۷. اولویت‌دهی به دانش‌آموزانی که در شرف فارغ‌التحصیلی هستند، در یادگیری با دشواری مواجهند، یا با خطر ترک تحصیل روبه‌رو هستند؛
- ۱۸. بسنده‌نکردن به آموزش‌های رسمی. در شرایط بحران نباید تنها از ظرفیت آموزش‌های غیررسمی، از طریق تاریخ شفاهی، و یادگیری بین نسلی خانواده و اجتماع بهره گرفت؛
- ۱۹. جلوگیری از ایجاد بار اضافی بر دوش والدین و دانش‌آموزان. یادگیری در خانه ممکن است به خودی خود برای دانش‌آموزان و خانواده‌ها منشأ استرس باشد، چرا که باید مسئولیت‌های جدیدی را با زمان و منابع محدود به انجام برسانند؛
- ۲۰. سرمایه‌گذاری‌های پایا و مداوم. این سرمایه‌گذاری‌ها را به برنامه‌ریزی‌های آینده وصل کنید.

تربیت

شهروند دیجیتال

چگونه استفاده فرزندانمان از
رسانه‌های اجتماعی، برنامه‌ها، و
دستگاه‌های دیجیتال را متعادل و مفید نماییم

مریم موسوی

مدیر داخل نشریه

نام کتاب

تربیت شهروند دیجیتال

نویسنده

دکتر جودی گلد

مترجمان

محمد عشقی

مارینا فرهودی زاده

و حضور در فضای مجازی به یکی از مسائل بحث‌برانگیز در خانواده‌های مختلف تبدیل شده است.

در این کتاب، نویسنده که خود روان‌پزشکی فعال در حوزه زندگی نوجوانان است تلاش می‌کند به سادگی والدین را با فضای حاکم بر فناوری آشنا کند. او بسیاری از بازی‌ها، برنامه‌های کاربردی، برنامه‌های آموزشی، سایت‌ها و رسانه‌های اجتماعی را نام می‌برد و توضیح می‌دهد که هر یک به چه کار می‌آیند و نوجوانان چگونه از آن‌ها استفاده می‌کنند و والدین باید مراقب چه نکاتی باشند. نویسنده در این کتاب بر آن است که آنچه در واقع مشکل ایجاد می‌کند، فناوری نیست بلکه ناتوانی والدین در یادگرفتن فناوری است و اینکه آن‌ها نمی‌توانند همپای فرزندان‌شان پیش بروند! در نتیجه، فرزندان زیرک نسل فناوری به راحتی می‌توانند با هر چه می‌خواهند و در هر زمانی

زمان مناسب برای خرید تلفن همراه چه موقع است؟ فرزند من چند ساعت می‌تواند تلویزیون تماشا کند؟ آیا بازی‌های کامپیوتری خطرناک‌اند؟ آیا فرزندم در شبکه‌های اجتماعی با افراد غریبه در ارتباط است؟ آیا در فیس‌بوک یا اینستاگرام عکس‌های نامناسبی می‌فرستد؟ آیا ممکن است بر خط (آنلاین) بودن برای فرزندم خطراتی داشته باشد؟ فرزندم تکالیف مدرسه‌اش را چگونه انجام می‌دهد؟ در حالی که مشغول گپ زدن، فرستادن پیامک، توییت کردن، و پیام‌گذاری در شبکه‌های اجتماعی است؟ چگونه تصمیم بگیرم که کدام فیلم کارتون یا کدام بازی ویدیویی مناسب‌اند؟ چگونه فرزندم را از قلدری مجازی و پیامک‌های جنسی محافظت کنم؟

چنین سؤالاتی بخشی از سؤالات والدین امروزی است که کسی نمی‌تواند به راحتی به آن‌ها پاسخ دهد. بدون شک، استفاده از رسانه‌های اجتماعی

screen-smart parenting

How to Find Balance and Benefit
in Your Child's Use of Social Media,
Apps, and Digital Devices

Jodi Gold, MD
Foreword by Tory Burch

که می‌خواهند و هر قدر که می‌خواهند، درگیر باشند و خیالشان راحت باشد که بزرگ‌ترهایشان نمی‌توانند با قلدری‌ها، مزاحمت‌ها، بی‌پروایی‌ها و موبدگری‌هایشان مقابله کنند. نویسنده این کتاب تلاش می‌کند به صورت کاربردی نشان دهد که چگونه می‌توان کودکان را از افتادن در چنین دام‌هایی محافظت کرد و به آنان در مورد پیامدهای ناگوار کارهایشان هشدار داد. نویسنده نخست از شما می‌خواهد که الگوی فرزندپروری و فرهنگ خانوادگی خودتان را بشناسید. به نظر او باید فناوری دیجیتال را به نحوی در زندگی فرزندان ادغام کنید که با فرهنگ، ارزش‌ها و مقررات خانوادگی‌تان هماهنگ باشد.

به بخش‌هایی از کتاب توجه کنید:

«فرضیه جابه‌جایی بر این اساس بنا شده است که فناوری دیجیتال، زمان خواب و فعالیت‌های بدنی را جابه‌جا می‌کند. در سال ۲۰۰۸ پژوهشگران دریافتند، بچه‌هایی که یک ساعت در روز را صرف تماشای تلویزیون یا مشغولیت در اینترنت می‌کنند، ۷ تا ۱۰ دقیقه کمتر برای بازی کردن، خوابیدن، درس خواندن، و مطالعه کردن

وقت صرف می‌کنند.

– فناوری نه فقط زمان خواب را جابه‌جا می‌کند، بلکه خود خواب را هم دشوارتر می‌کند. ماده ملاتونین هورمونی است که دوره خواب – بیداری ما را تنظیم می‌کند. این ماده به نور بسیار حساس است و سطح آن در هنگام تاریکی شب افزایش می‌یابد. پژوهشگران دریافته‌اند، چنان‌چه دو ساعت در معرض نور صفحه نمایش رایانه یا تبلت، با حداقل روشنایی صفحه، قرار بگیریم، ملاتونین تولید نمی‌شود. نور آبی موجود در صفحه‌های نمایش رایانه و تبلت، اصلی‌ترین مقصر است. چرخه خواب – بیداری ما بیش از همه به طیف آبی نور حساس است. بدن انسان به این ترتیب برنامه‌ریزی شده است که با طیف سفید و آبی طلوع خورشید بیدار شود. صبح‌ها، قرار گرفتن در معرض نور آبی می‌تواند هشیاری و اختلال خلقی فصلی را بهتر کند.

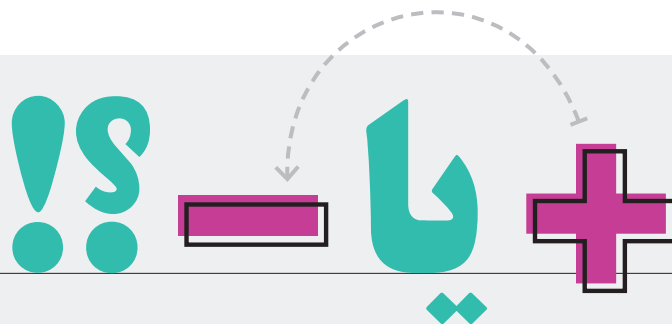
با این حال توصیه می‌شود دستگاه‌های دارای نور آبی قبل از خواب خاموش شوند و در رختخواب از آن‌ها استفاده نشود.

– گشت زدن در اینترنت و بازی‌های رایانه‌ای شبانه باعث دیر خوابیدن و کاهش زمان خواب می‌شوند. این کارها باعث ایجاد تأخیر و جابه‌جایی در خواب می‌شود. اما این امر قدری پیچیده‌تر از یک جابه‌جایی ساده است. محتوای فناوری مورد استفاده، به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در کیفیت خواب هم اثرگذار است. بازی‌های ویدئویی خشن بسیار بیشتر از انواع غیرخشن مانع خواب می‌شوند؛ حتی اگر بچه‌ها به این بازی‌ها عادت داشته باشند. انجام بازی‌های خشن باعث افزایش نرخ برانگیختگی و کاهش زمان خواب می‌شود و می‌تواند به خوابی کم کیفیت منجر شود.

لازم به ذکر است، نویسنده کتاب، خانم دکتر گلد، رضایت و خوشنودی خود را از ترجمه کتاب به زبان فارسی و نشر مجازی آن اعلام کرده‌است و شما خواننده محترم، می‌توانید با جستجوی نام این کتاب در فضای مجازی به آن دست پیدا کنید.

در سال ۲۰۰۸
پژوهشگران
دریافتند،
بچه‌هایی که یک
ساعت در روز را
صرف تماشای
تلویزیون یا
مشغولیت در
اینترنت می‌کنند،
۷ تا ۱۰ دقیقه
کمتر برای بازی
کردن، خوابیدن،
درس خواندن،
و مطالعه کردن
وقت صرف
می‌کنند

بررسی کلاس‌های برخط در زمان تعطیلی مدارس

مانلی نورائی آشتیانی

کارشناس ارشد مدیریت منابع انسانی

برخط نداشت. در این میان، فعالیت‌های زیادی برای طراحی دوره‌های آموزش برخط انجام شد. مدارس خیلی زود از این تهدید به عنوان یک فرصت استفاده کردند و به ارائه خدمات آموزشی به صورت برخط پرداختند؛ زیرا باید زمینه‌ای فراهم می‌شد که بسته شدن ناگهانی مدارس در آموزش خلی ایجاد نکند. در چنین شرایطی، اگر زندگی به حالت عادی برگردد، آیا همه می‌گویند «عالی بود؛ من می‌خواهم این آموزش باز هم ادامه داشته باشد» یا تجربه بدی است که طعم تلخی خواهد داشت؟ آموزش‌های برخط مزایا و معایبی دارند که در ادامه به شرح آن‌ها می‌پردازیم.

با وجود دل‌بستگی ما به یادگیری در کلاس درس و زندگی اجتماعی همراه آن، شواهد نشان می‌دهد که در شرایط خاص مانند امروز که شیوع بیماری کووید ۱۹ باعث تعطیلی ناگهانی مدارس شده است، آموزش برخط (آنلاین) با کیفیت بالا می‌تواند باعث ارتقای تجربه دانش‌آموزان شود و نتایج خوبی در یادگیری آن‌ها داشته باشد. واقعیت این است که در آغاز شرایط عادی نبود. تعطیلی ناگهانی مدارس باعث سردرگمی دانش‌آموزان شده بود؛ معلمان برای مواجهه با چنین شرایطی به اندازه کافی آموزش ندیده بودند و زیرساخت‌های فناوری آمادگی چندانی برای برگزاری آموزش‌های

مزایای استفاده از آموزش برخط برای دانش‌آموزان

آموزش برخط، شبیه بازی است.

به این معنا که می‌توان از عنصر بازی و تفریح برای جلب توجه بیشتر مخاطب و بالا بردن انگیزه او در یادگیری استفاده کرد. بسیاری از ابزارهای برخط، ظاهری جذاب و مفرح دارند و دانش‌آموزان می‌توانند مطالب دشوار را از طریق آن‌ها به شکلی بسیار خوشایندتر و سرگرم‌کننده‌تر بیاموزند.

آموزش برخط، متحرک است.

شما همیشه و در همه‌جا می‌توانید از طریق لپ‌تاپ و تلفن همراه خود به منابع آموزشی دسترسی داشته باشید. از آنجا که میزان دسترسی کودکان و به‌خصوص نوجوانان به تلفن و اینترنت همراه روز به روز در حال افزایش است، چرا از امکان آموزش برخط که همیشه همراه و در اختیار افراد است، برای تسهیل یادگیری استفاده نکنیم؟

آموزش برخط با زندگی دیجیتال دانش‌آموزان هماهنگ است.

امروزه بسیاری از نوجوانان و برخی از کودکان اوقات زیادی را صرف فعالیت‌های برخط می‌کنند؛ از بازی‌های رایانه‌ای برخط گرفته تا شبکه‌های اجتماعی و گپ‌های روزانه با دوستان و آشنایان‌شان در پیام‌رسان‌های تلفن همراه. حال اگر قرار است بچه‌ها وقت خود را پای اینترنت بگذرانند، چرا از این فرصت برای آموزش و ارتباط معلم و شاگردان استفاده نشود؟

آموزش برخط، تصویری است.

تماشای تصویر ویدیویی بیشتر از مطالعه یک متن نوشتاری، حواس مختلف دانش‌آموزان را درگیر و توجه آن‌ها را جلب می‌کند و باعث می‌شود که یادگیری به صورت عمیق‌تری صورت بگیرد.

دسترسی نداشتن گروهی از دانش آموزان به دستگاه‌های دیجیتال و اینترنت

متأسفانه در مناطق محروم و کم‌برخوردار، دانش آموزانی هستند که به گوشی تلفن همراه و اینترنت دسترسی ندارند.

هزینه مادی و زمانی معلمان برای تولید محتوای درسی

معلمان ناچارند وقت زیادی را برای یادگیری نحوه استفاده از نرم‌افزارها و چگونگی تولید محتوای درسی مناسب صرف کنند. ضمن اینکه تدریس برخط روش‌ها و ویژگی‌های خاص خود را دارد که نیازمند آموزش و کسب تجربه است.

یادگیری اجتماعی

وقتی یادگیری در محیط اجتماعی و در تعامل با دیگران صورت گیرد، عمیق‌تر و ماندگارتر می‌شود. محیط کلاس‌های درس سنتی، فضایی برای تعامل، گفت‌وگو و یادگیری اجتماعی ایجاد می‌کند که برای دانش آموزان بسیار اهمیت دارد.

بی‌اطلاعی از وضعیت و سلامت دانش آموزان

وقتی دانش آموزان به صورت حضوری و فیزیکی در کلاس‌های درس حاضرند، معلم‌ها می‌توانند از سلامت و شرایط خلقی و روحی آن‌ها درک بهتر و عمیق‌تری داشته باشند؛ در حالی

که از راه دور و از پشت صفحه نمایشگر نمی‌توان به راحتی از احساسات و شرایط روحی و سلامت دانش آموزان که تأثیر مستقیم بر یادگیری آن‌ها دارد، آگاه شد.

ارتباطات عاطفی و اجتماعی

یادگیری درس تنها یکی از اهداف آموزشی در مدارس است. از دیگر اهداف مهم آموزش و پرورش، کمک به ارتقای سلامت روان، تعاملات اجتماعی و رشد عاطفی است که جز در سایه تعامل مستقیم و بی‌واسطه با معلمان و سایر دانش آموزان حاصل نمی‌شود.

به هم خوردن نظم و برنامه‌های زمانی

مدرسه فرصتی را فراهم می‌آورد که دانش آموزان در ساعات مشخصی از روز وقت خود را صرف یادگیری و انجام دادن فعالیت‌های درسی کنند و تکرار این روند طبق الگوهای منظم، نظم و ترتیب و قانونمندی را در ذهن دانش آموزان نهادینه می‌کند. در حالی که در آموزش برخط، خارج شدن از الگوی منظم مدارس که می‌تواند در هر ساعتی از شبانه‌روز و با هر میزان توقف و فاصله صورت گیرد، این نظم و تعادل را به هم می‌ریزد و دانش آموزان را دچار بی‌برنامگی و حواس‌پرتی می‌کند.

با این همه شکی نیست که توسعه بستر استفاده از امکانات فضای مجازی به عنوان ابزار کمک تحصیلی روز به روز در دنیا شتاب بیشتری می‌گیرد و کارشناسان تلاش می‌کنند شیوه‌های مؤثرتر و کارآمدتری برای استفاده از فناوری‌های آموزشی در کلاس‌های درس به کار گیرند.

ویروس شود سبب

خبر

صدیقه بهمن پور

کارشناس مطالعات رسانه

مثال، وقتی در کنار مادر بزرگم هستم و به جای استفاده از فوت و فن‌های آشپزی ایشان به دستورات اینترنت عمل می‌کنم، امید و انگیزه را در او کاهش می‌دهم، یا وقتی به جای اعتماد به مسیری که پدر بزرگم پیشنهاد می‌دهد به مسیر یاب اینترنتی اعتماد می‌کنم، باعث نوعی احساس دل‌سردی در ایشان می‌شوم.

همین مسئله بین معلم‌ها و دانش‌آموزان نیز وجود دارد و باعث شکل‌گیری جنگی

نامحسوس و ناخودآگاه میان آن‌ها شده است. دانش‌آموزان روش‌های خسته‌کننده آموزش معلمان را نمی‌پسندند و احساس می‌کنند وقتشان در مدرسه و محیط آموزشی اجباری هدر می‌رود. از طرف دیگر، معلمان نیز تلاش می‌کنند به شیوه‌های مختلف، دانش‌آموزان را نیازمند مطالب آموزشی نشان دهند. در این میان، نوعی جنگ بر سر بقا شکل می‌گیرد و آموزش صحیحی که باید اتفاق بیفتد،

انجام نمی‌پذیرد. دانش‌آموزان مثل همیشه

مجبورند متون کتاب‌های درسی را حفظ کنند و بعد از نمره گرفتن در امتحان، همه را فراموش می‌کنند. نتیجه‌اش

ایجاد تغییر در نظام آموزش و پرورش مسئله‌ای است که در سال‌های اخیر مورد توجه بسیاری از پژوهشگران حوزه تعلیم و تربیت در سراسر دنیا قرار گرفته است. یکی از اصلی‌ترین مسائلی که پژوهشگران را به ایجاد تحول در نظام آموزشی حاکم بر دنیا تحریک می‌کند، پیشرفت سریع فناوری است.

با پیشرفت فناوری، نسل جدید و جوان خود را به سرعت با امکانات جدید سازگار می‌سازد و با روحیه پژوهشگری که در ذات هر انسانی وجود دارد، راه‌های جدید آموختن و شناختن و درک دنیای اطراف خویش را پیدا می‌کند. در عصر حاضر، خردسالان از حدود دو سالگی استفاده از تلفن همراه و ابزارهای فناورانه را به طور تجربی می‌آموزند؛ در حالی که یادگیری استفاده از این ابزارها برای والدین و معلمان به مراتب دشوارتر است. همین مسئله به مرور باعث تغییر جایگاه کودک و والدین یا کودک و معلم می‌شود. در واقع، کودکان، نوجوانان و جوانان دسترسی بیشتر و راحت‌تری به اطلاعات پیدا می‌کنند و به اندازه نسل‌های قبل برای یادگیری به والدین و مربیان وابسته نیستند.

مثال‌های بارزی که شخصاً در این حوزه مشاهده کرده‌ام، بی‌نیازی از یاد گرفتن آشپزی، دوخت و دوز و سایر راه و چاه‌های زندگی است که قبل‌تر والدین به کودکان می‌آموختند.

◀ نزاع دو نسل برای بقا

شاید جوان‌ها سرخوش از بی‌نیازی به بزرگ‌ترها در جامعه پیش‌تازی کنند اما واقعیت این است که پیشرفت فناوری احساس غربت خاصی در بزرگ‌ترها به وجود آورده است. برای

می‌شود نسلی که سال‌های طولانی در مدرسه و دانشگاه حاضر می‌شود. تعدادی از همین دانش‌آموزان، بعدها معلم می‌شوند و به همین شیوه نسل مشابهی را تحویل جامعه می‌دهند.

آیا کرونا می‌تواند تغییری در نظام آموزشی ایجاد کند؟

آیا شما دانش‌آموزی را می‌شناسید که عاشق مدرسه رفتن با هدف تحصیل علم و دانش باشد؟ به بیان دیگر، در میان شاگردانی که داشته‌اید، چند نفر را می‌شناسید که نه از ترس بی‌سواد ماندن، نه به خاطر یادگیری برای رفتن به دانشگاه و پیدا کردن شغل، و نه برای بودن در محیطی که هم‌سن‌وسالانش هم در آنجا هستند به مدرسه بیاید؟ چند دانش‌آموز را به خاطر دارید که هر روز به هوای آموختن مطلبی نو به مدرسه بیاید؟ سال‌هاست تلاش‌های بی‌وقفهٔ دوستان پژوهشگر را در حوزهٔ تعلیم و تربیت شاهدیم. شاهدیم

که تا حدودی موفق شده‌اند نیاز به تغییر در آموزش و پرورش را فقط در تعداد محدودی از معلمان و مربیان داوطلب به ایجاد تغییر ایجاد کنند. شاهدیم که این تغییرات در مدارس تجربی محدودی، در اندازه‌های کوچک و با تعداد دانش‌آموزان کم، قابل تجربه و اجرا بوده است و شاهدیم که هنوز چالش‌های زیادی برای ایجاد یک تغییر کلان در سطح کشور بر سر راهشان قرار دارد. چنین نبوده که آموزش و پرورش خود را از این تغییرات بی‌نیاز بداند یا با ایجاد این تغییرات مخالف باشد اما ایجاد ناگهانی تغییراتی به این وسعت، به شورش می‌ماند که ممکن است در مدت زمانی کوتاه تلفات زیادی به جا

گذارد.

اما شرایط جدیدی که به‌طور ناگهانی بر دنیا حاکم شده، فرصتی ایجاد کرده است که بتوان در روش‌های آموزش و پرورش بازنگری دقیقی کرد و در شرایطی که کرونا شورشی ناخواسته ایجاد کرده و باعث خانه‌نشینی دانش‌آموزان و معلمان زیادی شده است، راه‌های آموزشی جدیدی را آموخت و تجربه کرد. در واقع، تغییری که سال‌ها در نظام آموزش و پرورش به دنبال ایجاد آن

با پیشرفت
فناوری، نسل
جدید و جوان
خود را به سرعت
با امکانات جدید
سازگار می‌سازد
و با روحیهٔ
پژوهشگری
که در ذات هر
انسانی وجود
دارد، راه‌های
جدید آموختن و
شناختن و درک
دنیا، اطراف
خویش را پیدا
می‌کند

بودیم، در شرایط کرونایی می‌تواند به راحتی اتفاق بیفتد؛ به شرط آنکه تعصبات آموزشی سابق را نداشته باشیم.

روش‌های آموزش کرونایی در حال حاضر چگونه‌اند؟

به محض تعطیلی مدارس، آموزش و پرورش با تدبیری عالی، کلاس‌های حضوری را به سرعت به تلویزیون منتقل کرد. این سازگاری با شرایط جدید قابل تقدیر است اما واقعیت این است که از این فرصت کرونایی استفاده چندانی نشده است. آموزش‌ها همان سبک آموزش‌های کلاسی را دارند؛ دانش‌آموزان باید بدون امکان گفت‌وگو با معلمان، درس‌ها را بیاموزند و حفظ کنند تا پس از برطرف شدن احتمالی شرایط کرونایی، باز هم امتحان بدهند. در مدارس غیرانتفاعی، معلم‌ها برای دانش‌آموزان تکلیف می‌فرستند و بین والدین و فرزندان جنگ بر سر انجام دادن تکلیف در می‌گیرد.

چه راهکارهایی وجود دارد؟

در واقع، کرونا این فرصت را برای ما مهیا کرده است تا بیندیشیم و با تلفات کمتری امتحان کنیم که چگونه می‌توان در نظام آموزشی تغییرات بزرگی ایجاد کرد. این مقاله کوتاه فرصت تحلیل و بررسی و تشریح راهکارهایی برای ایجاد تغییر را نمی‌دهد اما در آن برای نمونه، تعدادی از این راهکارها معرفی شده‌اند تا معلمان و مسئولان حوزه تعلیم و تربیت به روش‌هایی خلاقانه‌تر برای آموزش و پرورش بیندیشند.

مثلاً حالا که تلویزیون مکانی برای آموزش عمومی شده است، آیا می‌توان بخشی از درس‌های ریاضی را که کمتر به درد زندگی دانش‌آموزان می‌خورند، حذف کرد و مهارت‌های کسب و کار را جایگزین آن‌ها نمود؟

آیا می‌توان از کارشناسانی که مسابقه «میدان» را طراحی و اجرا می‌کنند، درخواست کرد که جشنواره‌ای در حوزه کسب و کار، خلاقیت و کارآفرینی برای دانش‌آموزان ایران طراحی کنند؟ آیا دانش‌آموزان مدارس دولتی را که ارتباطشان با مدرسه به کلی قطع شده است، می‌توان از طریق تلویزیون وارد یک روند آموزش دوطرفه کرد؟

آیا می‌توان کلاس‌های آموزشی را از شکل رسمی که در آن معلمان با جدیت تدریس می‌کنند، درآورد و کلاس‌های درس تلویزیونی را به برنامه‌هایی جذاب تبدیل کرد که درس‌گیزانی مثل من هم مشتاق تماشا و یادگیری دوباره بشوند؟

چگونه می‌شود کلاس‌ها را به سمتی سوق داد که در آن‌ها به جای اینکه معلمان بگویند و دانش‌آموزان تکرار و حفظ کنند، معلم به مربی و رهبر کلاس تغییر پیدا کند؟ مربی‌ای که امکانات عصر فناوری را به خوبی می‌شناسد و می‌تواند با سؤال کردن و ایجاد علاقه و انگیزه، دانش‌آموزان را تحریک کند که در این روزهای خانه‌نشینی، سؤال کردن، تحقیق کردن و خلاقیت را بیاموزند و معلم تنها به‌عنوان تسهیلگر و راهنما و مشاور در روند تحقیقات دانش‌آموزان حضور داشته باشد؟

نتیجه اجرای چنین روش‌هایی چه می‌تواند باشد؟

در نتیجه اجرای این روش‌ها دانش‌آموزان زیادی را خواهیم داشت که هر کدام در خانه خود در حال مطالعه، تحقیق و یادگیری مطالبی هستند که به آن‌ها علاقه دارند. از خلاقیت خود استفاده می‌کنند تا در این شرایط، خانه‌ها و مکان‌هایی تفریحی در زیر آب درست کنند؛ جایی که از ویروس کرونا در امان باشند. همچنین، راه‌های جدیدی برای ارتباط با اقوام و دوستانشان کشف کنند؛ راه‌هایی برای ادامه دادن اتفاقات مثبتی که کرونا برایمان رقم زده است. مثلاً راهی برای رهایی از ترافیک و شلوغی و آلودگی شهر، راهی برای بسته ماندن قهوه‌خانه‌ها و جایگزین کردن آن‌ها با خانه‌های رشد و هزاران ایده و فکر و خلاقیت دیگر که حضور در مدرسه، کودکان و نوجوانان را از بیان و کشف و خلق آن‌ها عاجز کرده بود.

به امید روزی که همه علم را طلب کنند، نه اینکه مجبور باشند برای رهایی از حرف مردم، وقتشان را در مدرسه و دانشگاه بگذرانند. علمی که پیامبرمان ما را به آن امر می‌کنند، با طلب، عطش و کندوکاو همراه است؛ «طلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمة»؛ طلب علم بر هر مرد و زن مسلمان واجب است (اصول کافی، ج ۱: ۱۳۸۷).

* پی‌نوشت

۱. کلینی، محمد ابن یعقوب (۱۳۸۷) اصول کافی. جلد اول. ص ۳۰. موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، قم- ایران

شرایط جدیدی
که به‌طور ناگهانی
بر دنیا حاکم
شده، فرصتی
ایجاد کرده‌است
که بتوان در
روش‌های
آموزش و پرورش
بازنگری دقیقی
کرد

یادگیری سیار

آموزش مبتنی بر موبایل

صلاح اسمعیلی گوجار

دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی

اشاره

توسعه آموزش و بهبود فرایند یادگیری موضوعی است که از گذشته‌های دور توجه و علاقه اندیشمندان و افراد آگاه را به خود جلب کرده‌است. با توجه به رشد فناوری‌ها، همواره در روزآمد کردن و متحول کردن روش‌های آموزشی و ارتقا و بهبود کیفیت یادگیری و به یادسپاری مطالب آموخته‌شده، سعی شده‌است. نمونه‌ای از فناوری‌های مورد استفاده در آموزش، تلفن همراه است که در هر زمان و مکانی در اختیار کاربران قرار دارد. در این مقاله که به روش توصیفی انجام گرفته است، موضوع یادگیری سیار، مزایا و کاربردهای آن در آموزش از راه دور و مجازی بررسی شده است.

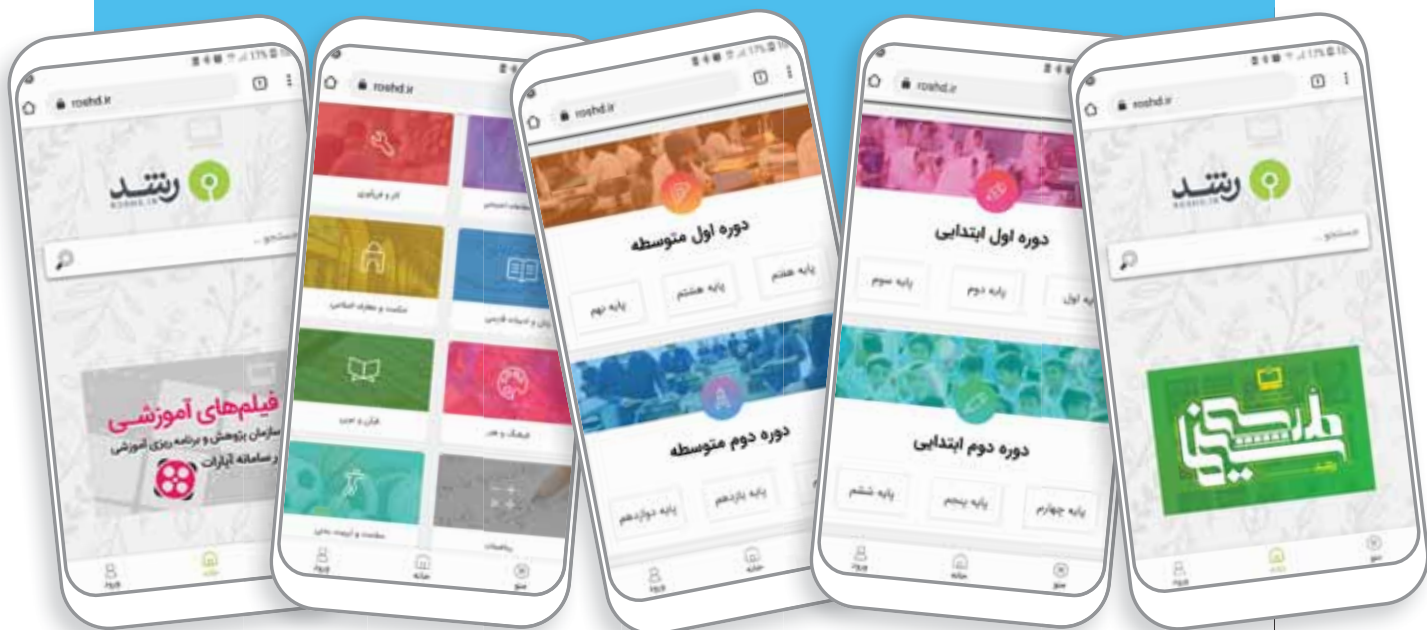
کلیدواژه‌ها: یادگیری، آموزش سیار، موبایل، ابزار تدریس، ارزشیابی

مقدمه

از تلفیق یادگیری الکترونیکی و رایانه‌های دستی سیار شکل جدیدی از آموزش خلق شد که یادگیری از طریق تلفن همراه یا «M-learning» نام‌گذاری شد. برای آموزش سیار تعریف‌های گوناگونی ارائه شده‌اند که برخی این آموزش را مبتنی بر اینترنت و برخی به صورت بی‌سیم در نظر گرفته‌اند. اما در مجموع آموزش سیار را می‌توان آموزشی برای فراگرفتن در هر مکان و هر زمان در نظر گرفت که بدون نیاز به اتصال فیزیکی و پیوسته به کابل‌های شبکه و از طریق ابزار سیار و قابل

حملی همچون رایانه‌های قابل حمل، تلفن‌های همراه، دستیار دیجیتال شخصی و غیره محقق می‌شود.

امروزه فناوری‌های جدید با سرعت شگفت‌انگیزی در حال گسترش و فراگیر شدن هستند. با توجه به اینکه مدرسه‌ها نسبت به گذشته با کاهش منابع و مشارکت بالاتری مواجهند، این سؤال مطرح می‌شود که آیا فناوری تلفن همراه کلید بهبود نظام آموزشی و جذب دانش‌آموزان است؟ اگر مدرسه‌ها بتوانند برای اجرای این فناوری جدید، به‌طور مؤثر از رویکردی ساختاری و یکپارچه استفاده کنند، فناوری تلفن همراه ویژگی‌ها و مزایایی را فراهم می‌کند که می‌تواند نظام آموزشی را به‌طور گسترده‌ای باز کند، دانش‌آموزان را به شیوه‌های جدید جذب کند و تجربه‌های آموزشی را معنی‌دارتر کند (مک‌کایوگان، کاستورگو، مک‌کایوگان و سابورین، ۲۰۱۵). با انقلابی که در حوزه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات^۲ و نیز یادگیری و آموزش رخ داده است، تلفن همراه و گسترش و کاربرد آن در مدرسه‌ها و آموزش عالی به‌عنوان یکی از ابزارهای پیشرفته تدریس مطرح است (چهره‌گشا نوش‌آبادی، ۱۳۹۰). این ابزار جدید آموزش را بهبود می‌بخشد و تجربه یادگیری غنی‌تری را فراهم می‌کند. همچنین، اثری انگیزشی دارد که دانش‌آموزان با استفاده از آن هیچ‌گونه اضطرابی در موفق نشدن ندارند، کار با آن لذت‌بخش است و هیچ اجباری در مطالعه برایشان وجود ندارد (مک‌کایوگان و همکاران، ۲۰۱۵). یادگیری با تلفن همراه عبارت است از استفاده از فناوری تلفن همراه، به تنهایی یا در ترکیب با دیگر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات،

بهبود ارتباطات و مدیریت
کاهش هزینه‌ها
برقراری عدالت آموزشی (کرات، ۱۳۰۲).

نقش تلفن همراه در آموزش و ارزشیابی

دستگاه‌های تلفن همراه به‌طور کلی به کاربران خود تعلق دارند و قابل تنظیم و حمل هستند. برنامه‌های کاربردی روی تلفن‌های همراه و تبلت‌ها، مانند متون گوناگون، برای خواندن تکالیف بر اساس مهارت‌ها و دانش پیشین کاربر قابل انتخاب هستند. استفاده از فناوری تلفن همراه می‌تواند ارزیابی را تسهیل کند. بعضی از برنامه‌های کاربردی ریاضیات گوشی‌های هوشمند، گام به گام یادگیرندگان را برای درک چگونگی حل سؤال‌ها راهنمایی می‌کنند.

از آنجا که مردم غالب وقت‌ها دستگاه‌های همراه خود را حمل می‌کنند، یادگیری می‌تواند به‌موقع و در مکان‌هایی رخ دهد که پیش از این برای آموزش و پرورش مفید نبوده‌اند. برنامه‌های کاربردی یادگیری موبایل به افراد اجازه می‌دهند از میان درس‌هایی که فقط چند دقیقه طول می‌کشند، درس‌هایی را برای تکمیل اطلاعات خود انتخاب کنند. این انعطاف‌پذیری اجازه می‌دهد افراد حتی در زمان کوتاه حضور در اتوبوس هم مطالعه کنند.

تلفن‌های «هوشمند» محبوبیت زیادی دارند، زیرا بی‌سیم و قابل حمل هستند (کرات، ۱۳۰۲). محبوبیت این دستگاه‌ها به دلیل توانایی آن‌ها در عملکرد در سطوح گوناگون است. علاوه

برای فعال کردن یادگیری در هر زمان و هر کجا. یادگیری می‌تواند به روش‌های گوناگونی گسترش یابد. مردم می‌توانند از دستگاه‌های تلفن همراه برای دسترسی به منابع آموزشی، ارتباط با دیگران، یا ایجاد محتوا در داخل و خارج از کلاس‌های درس استفاده کنند. یادگیری موبایل همچنین از اهداف گسترده آموزش مانند مدیریت مؤثر نظام‌های مدرسه و بهبود ارتباطات بین مدرسه‌ها و خانواده‌ها حمایت می‌کند. قدرت فناوری‌های جدید در این است که می‌توانند یادگیری را تسهیل کنند و سرعت آن را افزایش دهند. همچنین، زمان یادگیری را کاهش دهند و شرایط مطلوب و مناسب‌تری برای یادگیری ایجاد کنند (یغما، ۱۳۸۲).

مزایای یادگیری سیار

تسهیل یادگیری شخصی
رائه بازخورد فوری و ارزیابی
امکان‌پذیر کردن یادگیری در هر جا و هر زمان

ایجاد جوامع جدیدی از یادگیرندگان

حمایت از یادگیری موقعیتی
مرتبط کردن یادگیری‌های رسمی و غیررسمی
کاهش اختلالات آموزشی
کمک به یادگیرندگان دچار اختلال

در یادگیری
موبایل، در
راستای حمایت از
اهداف آموزشی
گسترده مانند
مدیریت مؤثر
از سیستم‌های
مدرسه و بهبود
ارتباطات
بین مدارس و
خانواده‌ها تلاش
می‌شود

**قدرت
فناوری‌های جدید
در این است
که می‌توانند
یادگیری را
تسهیل کرده و
سرعت آن را
افزایش دهند،
همچنین زمان
یادگیری را
کاهش داده و
شرایط مطلوب و
مناسبتری را برای
یادگیری ایجاد
کنند**

اهداف آموزش سیار	
هدف	توضیحات
یادگیری از سراسر جهان	در آموزش سیار دانش‌پژوهان قادر به یادگیری از منابع گوناگون موجود در سراسر جهان هستند.
حفظ سلامت جسمی و روحی	آموزش سیار می‌تواند از فشارهای فیزیکی ناشی از حمل کیف‌های سنگین در مدرسه‌ها بکاهد. علاوه بر آن، با آموزش سیار فرد می‌تواند محیط و نمای محیط آموزشی خود را تغییر دهد و از تجربه‌های آموزشی گوناگون استفاده کند.
فراگیری در هر زمان و هر مکان، به‌منظور استفاده بهینه از وقت	دانش‌پژوهانی که از آموزش سیار بهره می‌برند، می‌توانند زمان و سرعت آموزش خود را به انتخاب خود تعیین کنند.
کاهش هزینه‌های زیرساختی	آموزش سیار، برخلاف آموزش سنتی، به امکانات فیزیکی کلاس‌های درس نیاز ندارد.
آماده‌کردن افراد برای ارتباطات فناورانه و محاسباتی آینده	دسترس‌پذیری بالای آموزش سیار می‌تواند آگاهی بالایی از ارتباطات فناورانه نوین به افراد بدهد و آن‌ها را برای تغییرات آماده کند.

بر این، رقابت تجاری شدید در صنعت دستگاه‌های موبایل باعث می‌شود تولیدکنندگان بسیار نوآورانه عمل کنند و به‌طور دائم بکوشند ویژگی‌های جدیدی را معرفی کنند تا مزیت رقابتی خود را حفظ کنند (الحسین و گرانبجی، ۲۰۱۰).

نتیجه‌گیری

ضرورت پاسخ‌گوبودن به فراگیرندگان، ارتقای شغلی، الزامات حرفه‌ای و آشنایی با تازه‌های دنیای علم موجب می‌شود آموزش‌دهندگان همواره برای یادگیری (رسمی و غیررسمی) بکوشند. آموزش رسمی به‌عنوان پایه‌ای برای یادگیری‌های بعدی لازم است، اما کافی نیست. در این شرایط، آموزش‌های غیررسمی به‌عنوان مکمل فعالیت‌های یادگیری نقش اساسی دارند. استفاده از تلفن همراه به‌عنوان ابزار ارائه محتوا ممکن است بسته به شرایط زمانی و مکانی، برای گروهی از دانشجویان مفید واقع شود و رضایت‌مندی آن‌ها را از دوره آموزشی فراهم کند، اما به هر حال تغییرات شگرف در اثربخشی یادگیری ایجاد نخواهد کرد. با توجه به آنکه یک مانع اصلی در برابر فراگیر شدن آموزش سیار، محدودیت آن از لحاظ در دسترس‌بودن سخت‌افزار مورد نیاز آن است، لازم است برای فراگیر کردن این آموزش، بسترهای لازم و مورد نیاز آن فراهم شود تا افراد بیشتری قادر به استفاده از این روش آموزشی باشند. البته مدنظر قراردادن تحقیق و تمرکز روی اطلاعات و محتویات آموزشی که از طریق فناوری‌های مورد استفاده در آموزش سیار ارائه می‌شوند، در مفید واقع شدن این روش آموزشی در زمینه‌های گوناگون بسیار ضروری می‌نمایند. چرا که پیشرفت و بهبود محتوای آموزشی در کنار ابزار لازم آن، بهترین رویکرد را از آموزش سیار در عرصه‌های گوناگون عرضه خواهد کرد.

همچنین، اثربخشی یادگیری سیار نیازمند توجه به رویکردها و نظریه‌های یادگیری سیار است، زیرا با به‌کارگیری هوشمندانه رویکردها و نظریه‌های یادگیری می‌توان به راه‌حلهایی برای یادگیری دست یافت که نیازهای قرن بیست و یکم را برآورده می‌سازند.

* پی‌نوشت‌ها

1. McQuiggan, Kosturko, McQuiggan, Sabourin
2. Information and Communication Technology

* منابع

۱. چهره‌گشا نوش‌آبادی، علی‌اصغر. (۱۳۹۰). امکان‌سنجی استقرار برنامه درسی مبتنی بر تلفن همراه هوشمند در مدرسه‌ها متوسطه ایران از دیدگاه متخصصان، معلمان و دانش‌آموزان و ارائه راهکارهایی برای طراحی و اجرای آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان
۲. یغما، عادل. (۱۳۸۲). معلم و فناوری آموزشی. ماهنامه رشد فناوری آموزشی، شماره ۱۹، صص ۶-۱۱.
- 3.El-Hussein, M. O. M, & Cronje, J. C. (2010). Defining Mobile Learning in the Higher Education Landscape. Educational Technology & Society, 13 (3), 12-21
- 4.Kraut, Rebecca. (2013). UNESCO policy guidelines for mobile learning United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- 5.McQuiggan, Scott, Kosturko, Lucy, McQuiggan, Jamie, Sabourin, Jennifer. (2015). Mobile learning Mobile learning: A Handbook for Developers, Educators, and Learners. Press: Wiley

کلاس ابری

دکتر یاسین حیات ابدی

معاون پژوهشی مدارس شاخص کرمان

اشاره

با گسترش بیماری کرونا در همه کشورهای دنیا، بسیاری از مشاغل به دلیل ضرورت کاهش تجمع و رفت و آمد تعطیل شدند. مدارس نیز از این مورد مستثنا نبودند و برای جلوگیری از حضور تعداد زیادی دانش آموز در یک مکان، تعطیلی مدارس به سرعت فراگیر شد. کشور چین که کانون شیوع این ویروس در جهان بود، در دسامبر سال ۲۰۱۹ پیش گام تعطیلی مدارس شد. در این میان، آنچه اهمیت زیادی دارد این است که تعطیلی مدارس و مراکز آموزشی باعث تعطیلی فرایند یادگیری و آموزش نشد.

مدارس کشور با شعار «مدارس تعطیل اند اما آموزش و یادگیری تعطیل نیست» اقدام به آموزش از طریق رسانه های بصری و شبکه های مجازی و برخط (آنلاین) به دانش آموزان

نمودند. در همین راستا تمامی سازمان های دولتی و خصوصی بسیج شدند تا به کمک تلویزیون، شبکه های اجتماعی موجود و شیوه های آموزشی مجازی تعاملی، سازوکارهای بسیار گسترده ای را برای پیشبرد امور آموزشی و تحقیقاتی با تمرکز بر بستر فضای مجازی و آموزش از راه دور طراحی و تدوین نمایند. به این ترتیب، فعالیت های آموزشی تحت هیچ شرایطی تعطیل نمی شدند و دانش آموزان می توانستند از آموزش های معلمان خود استفاده کنند.

در ابتدا با اقدام سریع و مناسب وزارت آموزش و پرورش و هماهنگی مناسب این وزارت خانه با صداوسیما، برنامه های مناسبی شامل آموزش دروس پایه های مختلف با حضور برترین معلمان کشور ضبط و از طریق شبکه آموزش نمایش داده شد. در همین راستا، برنامه ای مدون اعلام می شد که بر اساس آن، دانش آموزان به صورت یک طرفه و بدون امکان سؤال از معلمان

اقدام به یادگیری مفاهیم درسی می‌نمودند. این مسئله از نواقص اصلی این سبک از آموزش بود اما به دلیل در دسترس بودن همگانی تلویزیون در سراسر کشور، شیوه آموزشی یاد شده در ابتدا مورد استقبال فراوان دانش‌آموزان و خانواده‌های محترم آن‌ها قرار گرفت. به همین سبب، صداوسیما با انگیزه فراوان به برنامه‌های خود ادامه داد اما به دلیل یک‌طرفه بودن آموزش از این طریق، رضایت دانش‌آموزان روبه‌روز کم و کمتر و سؤالات درسی‌شان در مورد مفاهیم آموزش داده‌شده بیشتر شد. در همین راستا، مدارس تصمیم گرفتند به کمک شبکه‌های مجازی مختلف اقدام به تدریس و رفع اشکال دانش‌آموزان نمایند و با ساخت محتوای صوتی یا ویدیویی از کلاس درس خود، به آموزش بپردازند. همین مسئله وقت

زیادی از معلمان محترم می‌گرفت اما از آنجا که معلمی یک عشق است، معلمان با جدیت هر چه بیشتر سعی در آماده‌سازی محتوای بهتر در راستای آموزش کیفی‌تر نمودند و همین روند را ادامه دادند اما استفاده از این شیوه آموزشی برای معلمان بسیار دشوار بود. در این میان، از جمله مشکلات معلمان عزیز می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. عدم توانایی معلمان در حضور و غیاب دانش‌آموزان؛
۲. احتمال قطع شدن اتصال اینترنت دانش‌آموزان و معلمان در حین تدریس؛
۳. هزینه اینترنت مصرفی برای خانواده‌ها و معلمان عزیز؛
۴. نداشتن تلفن همراه هوشمند مناسب برای اتصال به برنامه‌های آموزشی؛
۵. سؤال کردن دانش‌آموزان در تمامی ساعات روز و کاهش یافتن زمان استراحت معلمان؛
۶. نبود ارتباط تعاملی واقعی بین دانش‌آموزان و معلمان.

به دلیل مشکلات یاد شده و به‌خصوص مشکل نبود ارتباط تعاملی مناسب بین دانش‌آموزان و معلمان، بعضی از مدارس تصمیم گرفتند از بستر نرم‌افزارهای تعاملی برخط مانند AdobeConnect برای آموزش‌های خود استفاده کنند. از ویژگی‌های این نرم‌افزاری می‌توان به این موارد اشاره کرد.

۱. ارتباط برخط (آنلاین) و تعاملی مناسب بین دانش‌آموزان و معلمان در زمان کلاس؛
۲. امکان به اشتراک‌گذاری تصویر و صدا و محتوای آموزشی با دانش‌آموزان؛
۳. امکان پاسخگویی برخط به سؤالات دانش‌آموزان و اعلام نظر سایر دانش‌آموزان در باره سؤال مربوطه؛
۴. نظرسنجی سریع؛

۵. تخته سفید تعاملی؛

۶. برگزاری آزمون برخط؛

۷. ضبط ابر؛

۸. چت شخصی با اعضا؛

۹. شخصی‌سازی محیط کلاس؛

۱۰. اتاق‌های برک اوت؛ برای دانش‌آموزان؛

۱۱. مدل‌ها و چیدمان‌های مختلف؛ برای مدل‌ها و چیدمان‌های مختلف برای یک کلاس

اما این روش هم با مشکلاتی از قبیل نبود تلفن همراه هوشمند، احتمال قطعی اینترنت و هزینه نسبتاً بالای فراهم‌سازی این زیرساخت برای مدارس همراه بود. به همین دلیل، خیلی از مدارس نتوانستند از این شیوه آموزشی استفاده کنند و تنها مدارس خیلی خاص از آن به‌طور مفید بهره بردند. بدین ترتیب، آموزش از این طریق رشد چندانی نداشته است. همان‌طور که گفته شد، تمامی شیوه‌های آموزش مجازی و از راه دور مشکلاتی داشتند ولی به دلیل گستردگی آن‌ها و همپوشانی‌شان توانستند خیلی از مشکلات دانش‌آموزان در زمینه‌های آموزشی را رفع کنند. در همین راستا وزارت آموزش و پرورش با تلاش شبانه‌روزی، سامانه «شاد» را راه‌اندازی کرد و به کمک این سامانه با شرایط فراهم‌شده برای دانش‌آموزان از قبیل اینترنت رایگان در حین استفاده از سامانه، حضور و غیاب مؤثر معلمان دلسوز و ارتباط تعاملی سازنده و برخط، شرایط آموزش به بهترین شیوه را برای دانش‌آموزان و معلمان عزیز فراهم آورد.

در انتها ذکر این موضوع خالی از لطف نیست که هیچ‌یک از روش‌های آموزشی استفاده‌شده نمی‌تواند رابطه عاطفی زیبای میان دانش‌آموز و معلم را ایجاد یا تقویت کند و این بزرگ‌ترین نقص روش‌های جایگزین آموزش حضوری است. این نقص بزرگ مانع آن می‌شود که شبکه‌های مجازی و آموزش‌های برخط را جایگزین کلاس‌های حضوری مدرسه کنیم. به امید آنکه بتوانیم با رعایت موازین بهداشتی، هرچه سریع‌تر بر کرونا غلبه کنیم و دانش‌آموزان و معلمان عزیز را در کلاس‌های درس ببینیم.

* پی‌نوشت‌ها

۱. (منظور ضبط در فضای ابری است) تصاویر ضبط‌شده در آموزش آنلاین به فضای ابری منتقل می‌شود و از طریق سرور در بستر اینترنت ذخیره و پس از اتمام کلاس به صورت آنلاین قابل مشاهده خواهند بود.
۲. اتاق‌های برک اوت اتاق‌های فرعی هستند که می‌توانند در یک جلسه آموزشی ایجاد می‌شوند. آن‌ها برای تقسیم یک گروه بزرگ به گروه‌های کوچک‌تر که می‌توانند صحبت یا همکاری کنند مفید می‌باشد.

بهداشت مدرسه

نقش توصیه‌های بهداشتی در کم شدن بیماری

اعظم لاریجانی

عکس

فاطمه امیری

دکتری برنامه‌ریزی درسی

اشاره

کودکان و نوجوانان آینده‌سازان کشورند؛ بدین سبب سلامت جسمی، روانی و اجتماعی آنان تضمین‌کننده سلامت حال و آینده جامعه است. کودکان و نوجوانان بخش عظیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند و به دلیل کامل نشدن مهارت‌ها و نیز شرایط سنی‌شان بیشتر آسیب‌پذیرند. پایه‌گذاری رفتارهای بهداشتی در سنین پایین‌تر صورت می‌گیرد. دانش‌آموزان در سنین پایین‌تر قادرند آموزش‌های بهداشتی را به‌خوبی بیاموزند، به کار بگیرند و به خانواده و اجتماع انتقال دهند. لذا آموزش در مدارس و برنامه بهداشتی مدارس در ارتقای سطح سلامت دانش‌آموزان و جوامع اهمیت ویژه‌ای دارد. مجریان این برنامه تلاش می‌کنند از طریق جلب مشارکت دانش‌آموزان به اهداف خود دست یابند.

رسانه‌ها و محاورات خانوادگی و اجتماعی در حوزه رعایت اصول بهداشت و به‌ویژه در زمان حاضر در رابطه با ویروس کرونا اطلاعات فراوانی به مخاطبان منتقل می‌کنند. بسیاری از این اطلاعات مفیدند اما بعضی از آن‌ها به‌گونه‌ای منتقل می‌گردند که موجب ترس و نگرانی بسیار شدید کودکان می‌شوند و در برخی موارد ممکن است فوبیا و ترس نگران‌کننده‌ای ایجاد کنند که به لحاظ روحی مناسب کودکان نیست و حتی بر آن‌ها تأثیرات مخرب روحی و روانی دارد. حتی در مواردی صحت این اطلاعات و میزان درستی آن‌ها مورد تأیید نیست. لذا سؤال اساسی این است که چگونه می‌توان توصیه‌های بهداشتی را به کودکان آموزش داد و سلامت آن‌ها را حفظ کرد و ارتقا بخشید. یکی از اهداف آموزش ابتدایی، بهبود رشد و شکوفایی

استعدادهای بالقوه و ایجاد رفتار بهداشتی صحیح در کودکان است. مدرسه به‌عنوان یک مرکز و خانه دوم کودکان سهم مهمی در افزایش آگاهی و سطح بهداشتی دانش‌آموزان دارد. اهداف آموزش بهداشت و ارتقای سطح بهداشتی حیطه‌های شناختی، عاطفی و عملکردی را مدنظر قرار می‌دهند. این اهداف در سایه همکاری کادر اجرایی مدارس و وزارت بهداشت، به‌خصوص معلمان و مربیان بهداشت، تحقق می‌یابد.

بهداشت در مدرسه به دو بخش جداگانه تقسیم می‌شود: (۱) آموزش بهداشت، (۲) بهداشت در مدرسه.

۱. آموزش بهداشت خود دارای دو سطح است: روش آموزش بهداشت و حیطه‌های آموزش بهداشت.

۲. بهداشت در مدرسه نیز به سطوح مختلف تقسیم می‌گردد: از جمله بهداشت کلاس، بهداشت

سرویس بهداشتی، آب‌خوری، تغذیه، حیاط مدرسه، سیستم تهویه، بهداشت حیاط مدرسه و مشاعات (راهروها و نرده‌های پلکان‌ها).

همچون سایر آموزش‌ها، آموزش بهداشت نیز به برنامه‌ریزی نیاز دارد. محتوای مناسب باید به‌گونه‌ای به دانش‌آموز منتقل گردد که ضمن ترغیب وی به فراگیری اطلاعات مفید، زمینه ترغیبش به رعایت بهداشت و نکات بهداشتی به‌صورت خودجوش و درونی را فراهم سازد. بر این اساس هر سه حیطه شناختی، عاطفی و عملکردی محقق می‌گردد. این فرایند به برنامه‌ریزی و همکاری کادر اجرایی و معلمان نیاز

دارد. در ادامه، راهکارهایی در این حوزه پیشنهاد می‌گردد.

۱. وظایف (مدیر، معاون)

• تدوین محتوای مناسب در قالب پوستره‌های آموزشی و تابلوی اعلانات برای نصب در راهروها و کلاس‌ها؛
• اجرای نمایش و قصه‌گویی، به گونه‌ای که دانش‌آموزان خود در آن نقش داشته باشند؛
• برگزاری مسابقات نقاشی و انشائوسی؛
• تهیه بروشور و روزنامه‌دیواری با عناوین مناسب و متناسب با سطح رشد شناختی، عاطفی و عملکردی دانش‌آموزان؛
• نصب بنرهایی با محتوای بهداشتی در مکان‌های پراهمیت مثل آب‌خوری و سرویس بهداشتی؛
• تجهیز مدرسه به سیستم تهویه مناسب و تجهیزات بهداشتی موردنیاز از جمله وسایل و تجهیزات ضدعفونی‌کننده و پاک‌کننده.

۲. وظایف معلمان

• برنامه‌ریزی برای بحث گروهی در کلاس‌ها با اهداف رعایت بهداشت، اصول بهداشتی و عناوین مشابه و در سطح پیشگیری، آشنایی و درمان؛ در برخی موارد و طبق ضرورت، حتی ویروس‌ها، علائم و نشانه‌های بیماری و انواع بیماری‌ها با مشارکت دانش‌آموزان معرفی و بررسی می‌شوند.
• برنامه‌ریزی و تدارک نمایش‌هایی با محتوای آموزشی متناسب با موضوعات بهداشتی و در سطح درک دانش‌آموز با بیانی ساده و نه هراس‌انگیز؛

• آموزش رعایت اصول بهداشتی نظیر شستن دست‌ها و رعایت فاصله اجتماعی در مدرسه و در ارتباط با دوستان و هم‌کلاسی‌ها و حتی معلمان و کارکنان مدرسه؛

• آموزش راه‌های انتقال بیماری و نکات بهداشتی مرتبط با استفاده از سرویس‌های بهداشتی در مدارس و آب‌خوری‌ها و وسایل عمومی مشترک در کلاس مانند تخته و میز و صندلی‌ها؛

• پخش فیلم‌های آموزشی تهیه‌شده و نقد و بررسی آن‌ها به زبان ساده و قابل فهم توسط دانش‌آموزان؛

• تأکید بر عدم استفاده از مواد غذایی عرضه‌شده در معابر و دهک‌های اغذیه‌فروشی و آگاهی از نحوه ضدعفونی کردن مواد خوراکی که احیاناً

مجبور به تهیه و مصرف آن‌ها هستند؛

• عقید کردن دانش‌آموزان به همراه داشتن وسایل شخصی و استفاده صحیح از آن‌ها؛

• و در نهایت و مهم‌تر از همه، آموزش مهارت مقابله با استرس از طریق تقویت ایمان، مثبت‌اندیشی، و مشورت با دیگران.

والدین نیز می‌توانند در این عرصه ضمن حمایت از برنامه‌های تدوین و اجراشده در مدارس، از طریق الگوهای رفتاری و رعایت هنجارهای بهداشتی این برنامه‌ها را تقویت کنند. آن‌ها می‌توانند با تهیه مواد خوراکی مناسب و تغذیه بهداشتی و همچنین تهیه وسایل ضدعفونی‌کننده بهداشتی نظیر ژل‌های شست‌وشو برای کودکان در ارتقای بهداشت فرزندان‌شان بکوشند و با اتخاذ تدابیر مناسب، از برنامه‌های تدارک دیده‌شده توسط مراکز بهداشتی در سطح مدارس پشتیبانی کنند.

نتیجه‌گیری

مدرسه نه تنها محیطی برای آموزش، رشد و تکوین شخصیت روحی و اجتماعی دانش‌آموزان به شمار می‌آید بلکه پایگاهی مهم جهت تأثیرگذاری بر خانواده و اجتماع نیز هست. رسیدگی به وضعیت بهداشتی دانش‌آموزان ضمن بهبود وضع سلامت در سطح جامعه، منجر به کاهش عوارض مالی ناشی از بیماری‌های مزمن و گسترش روزافزون آن‌ها می‌شود. رعایت اصول بهداشتی در

مدارس با مدیریت، برنامه‌ریزی و آموزش و توجه به نوع تغذیه و رفتارهای بهداشتی دانش‌آموزان امکان‌پذیر است و بی‌توجهی به آن نه تنها به دانش‌آموزان بلکه به جامعه آسیب وارد می‌کند. نبود اطلاعات کافی و مناسب در مورد بهداشت مدارس و حفظ و ارتقای تندرستی دانش‌آموزان، مانع بزرگی بر سر راه تأمین حقوق آنان می‌باشد. از این رو باید گام‌های بلندی در جهت حفظ سلامت دانش‌آموزان در مدارس برداشته شود.

* منابع

۱. زهتاب یزدی، یاسر. (۱۳۹۳). بهداشت مدارس و نقش آن در ارتقای سلامت دانش‌آموزان. دومین همایش ملی و تخصصی پژوهش‌های محیط زیست ایران.
۲. شاه‌مرادی، زینب. (۱۳۹۷). اهمیت بهداشت در مدارس و اصول بهداشتی. مرکز یادگیری تبیان.
۳. (۱۳۸۷). مجموعه کتب آموزش بهورزی- بهداشت مدارس وزارت بهداشت و آموزش پزشکی، مرکز توسعه و ارتقای سلامت.

نبود اطلاعات کافی و مناسب در مورد بهداشت مدارس و حفظ و ارتقای تندرستی دانش‌آموزان، مانع بزرگی بر سر راه تأمین حقوق آنان می‌باشد

آقا معلم

بچه‌های کوهستان

گفت‌وگو با مسلم رضایی، دبیر ریاضی سپیددشت لرستان

محمد حسین دیزجی

شروع کنید تا ما با گوشی پدرمان به بالای کوه، که آنتن می‌دهد، برویم و از آنجا درس‌های شما را دریافت کنیم.» زمان آزمون هم که می‌شود، باز بچه‌های می‌گویند:

«اگر امکان دارد، امتحان‌ها را غروب یا شب بگیرد تا ما بتوانیم به پدرمان در کار کشاورزی کمک کنیم و شب‌ها آزمون بدهیم.»

با ما به لرستان بیایید تا با جلوه‌ای از آموزش مجازی توسط یکی از دبیران بیشتر آشنا شوید. مسلم رضایی مدرک کارشناسی ریاضی دارد و با ۱۵ سال سابقه و تجربه تدریس، در سه دبیرستان دوره دوم متوسطه ریاضی درس می‌دهد. تجربه او و ده‌ها معلم و دبیر چون او در جای خود خواندنی و سزاوار ستایش است.

■ آموزش مجازی را از چه زمانی شروع کردید؟ چه تعداد دانش‌آموز دارید و آن‌ها را چگونه تحت پوشش قرار داده‌اید؟

□ آموزش مجازی را از اوایل اسفندماه ۱۳۹۸ شروع کردیم. حدود ۹۰ دانش‌آموز داریم. کلاس‌ها در اسفندماه از طریق تلگرام و در فروردین ماه در

اینجا دبیرستان شبانه‌روزی شهدای شهرستان سپیددشت یا دبیرستان‌های امام رضا (ع) و حجاب در منطقه ایستگاه راه‌آهن بیشه و آبشار نیست که «آقامعلم» هر روز با قطار از خانه تا آنجا می‌رفت تا ریاضی تدریس کند. اینجا تا چشم کار می‌کند، کوهستان است و روستاها در لابه‌لای کوه‌ها و میان دره‌ها جای گرفته‌اند. کرونا که آمد، مدرسه‌ها تعطیل و بچه‌ها پراکنده شدند و به داخل روستاها برگشتند. از همان لحظه آموزش مجازی آغاز شد. «آقامعلم» در شرایط عادی یک دبیر بود و ۳۰ دانش‌آموز روبه‌روی او در کلاس می‌نشستند اما حالا یک دبیر است با ۹۰ دانش‌آموز، که در روستاهای مختلف به پراکندگی ده‌ها کیلومتر پخش شده‌اند. مسلم رضایی، دبیر ریاضی منطقه سپیددشت، بیشه و دشت پایی در استان لرستان حالا باید از خانه‌اش در شهرستان دورود با شاگردانش ارتباط برقرار کند. مثل همیشه کلاس را صبح آغاز می‌کند اما تعدادی از دانش‌آموزان حاضر نمی‌شوند؛ با آن‌ها که تماس می‌گیرد، برخی می‌گویند: «در منطقه و روستای ما تلفن همراه آنتن نمی‌دهد و هوا هم سرد است. اگر امکان دارد، کلاس را از نزدیک ظهر

سیستم و برنامه شاد برگزار شد. کلاس‌های مجازی برای حدود ۷۰ درصد دانش‌آموزان مهیا شد که حدود نیمی از این تعداد حضور فعال داشتند. نیمی دیگر یا به‌صورت خودخوان کتاب می‌خواندند و فیلم آموزشی می‌دیدند و یا کم‌توجه بودند. حدود ۳۰ درصد دانش‌آموزان به علت نبود امکانات شبکه موبایلی، متأسفانه از آموزش مستقیم محروم شدند. البته از طرف مدرسه جزوه‌ها و درس‌نامه‌هایی تهیه شد که در اختیار این دانش‌آموزان قرار گرفت تا آسیب کمتری ببینند.

■ بعد از تعطیلی مدارس و تبدیل آموزش‌ها به آموزش مجازی، میزان پراکندگی دانش‌آموزان مخاطب شما چگونه بود؟

■ پراکندگی روستاها در منطقه ما بالاست. دانش‌آموزانمان هم تقریباً در ۲۰ روستای دور و نزدیک ساکن‌اند. فاصله محل زندگی بعضی از آن‌ها از محل سکونت من تا ۱۲۰ کیلومتر هم می‌رسد. فاصله روستاها از مدرسه بین ۵ تا ۷۰ کیلومتر است و البته تعدادی از آن‌ها جاده هم ندارند.

■ شما در طول این مدت، آموزش

مجازی را چگونه انجام داده‌اید و مطالب و محتوا را چگونه به دانش‌آموزان خود تدریس کرده‌اید؟ همچنین، آیا از آن‌ها بازخورد گرفته‌اید که درس‌ها را متوجه شده‌اند یا نه؟

■ از آنجا که دانش‌آموزان نمی‌توانند حجم زیادی فیلم بارگیری (دانلود) کنند، مطالب را روی برگه می‌نویسم و ارسال می‌کنم. سپس از طریق صدا، مطالب نوشته شده را توضیح می‌دهم.

حین تدریس از دانش‌آموزان می‌خواهم به سؤالاتی که می‌دهم پاسخ دهند و تصویر پاسخشان را برایم بفرستند.

در پایان تدریس هم تمرین‌هایی می‌دهم که جلسه بعد تصویر حل آن‌ها را ارائه می‌کنند.

■ به طور معمول در هفته چند ساعت با دانش‌آموزان کلاس دارید و چه مباحثی را تدریس می‌کنید؟

■ طبق برنامه کلاسی، ۳۰ ساعت در هفته تدریس دارم و فقط ریاضی تدریس می‌کنم. علاوه بر ساعات هفتگی مطابق با برنامه درسی، ساعات‌های دیگری هم معمولاً برخط (آنلاین) هستیم که اگر دانش‌آموزی سؤالی داشت، بتوانم توضیح بدهم.

■ آیا دانش‌آموزان فقط در همان ساعات موظف به برقراری ارتباط با شما هستند؟ اگر در طول هفته سؤالی داشتند، چه باید کنند؟

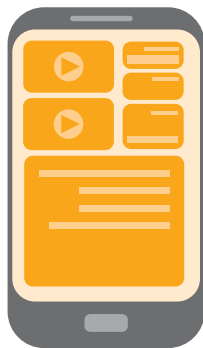
■ من و همکارانم بارها تأکید کرده‌ایم که دانش‌آموزان در هر ساعت از شبانه‌روز می‌توانند سؤالات و مشکلاتشان را مطرح کنند. برخی از آن‌ها در ساعات‌های دیگر هم با من و سایر دبیران در ارتباط‌اند.

■ دانش‌آموزان برای فراگیری مباحث درسی صرفاً محدود به محتواهایی هستند که شما برای آنان می‌فرستید یا اینکه امکان فراگیری از تلویزیون یا سایر برنامه‌ها هم دارند؟

■ دانش‌آموزان از طریق تلویزیون یا رسانه‌های دیگر هم امکان یادگیری دارند؛ جز عده‌ای از آن‌ها که عشايرند و

از آنجا که دانش‌آموزان نمی‌توانند حجم زیادی فیلم بارگیری (دانلود) کنند، مطالب را روی برگه می‌نویسم و ارسال می‌کنم. سپس از طریق صدا، مطالب نوشته شده را توضیح می‌دهم

تلویزیون هم ندارند.

■ **سطح دسترسی دانش‌آموزان شما به امکاناتی مثل تلفن ثابت یا تلفن همراه و یا برنامه (اپلیکیشن)ها چطور است و شما چگونه به آن‌ها آموزش می‌دهید؟**

– برخی دانش‌آموزان از تلفن همراه دیگر اعضای خانواده استفاده می‌کنند. بعضی‌ها در داخل روستا آنتن ندارند. از آنجا که منطقه کوهستانی است، دانش‌آموزانی داریم که هماهنگ می‌کنند که زمان کلاس در بالای کوه قرار بگیرند. این کار آن‌ها واقعاً به من بیشتر انگیزه می‌دهد. برخی از دانش‌آموزان هم در طول روز در کشاورزی یا دامپروری به پدرشان کمک می‌کنند و از ما می‌خواهند که کلاس را در ساعات شب برگزار کنیم و ما هم از پیشنهادشان استقبال می‌کنیم.

■ **شما به درس‌های بچه‌ها چطور رسیدگی می‌کنید؟ آیا در این مدت از آن‌ها آزمون هم گرفته‌اید؟ صحت و سلامت پاسخگویی‌شان را چگونه بررسی می‌کنید؟**

■ ما این کار را از طریق ارائه تکلیف و آزمون برخط ارزشیابی انجام می‌دهیم. فرض بر اعتماد است. آزمون برخط در ساعت خاصی انجام می‌شود و زمان محدودی دارد. حتی اگر انتخاب گزینه‌ها به کمک دیگران انجام بگیرد، دانش‌آموز بعد از آزمون باید تصویر راه‌حل‌ها را برای من بفرستد و با توجه به این می‌شود پی برد که او از کسی کمک گرفته است یا نه.

■ **اگر دانش‌آموزان درباره موضوعی به منابع مطالعاتی نیاز داشته باشند، آن‌ها را چطور برایشان فراهم می‌کنید؟**

■ از طریق سایت‌های معتبر یا ارسال کتاب‌ها و جزوه‌های متنوع.

■ **آیا آموزش و پرورش یا دیگر مراکز مرتبط با بحث آموزش، در مورد هزینه اینترنت با شما همکاری داشته‌اند؟**

■ آموزش و پرورش ۲۰ گیگ اینترنت رایگان در اختیار معلمان قرار داد. البته خوب بود این کار برای دانش‌آموزان هم صورت می‌گرفت. کلاس‌های فوق برنامه ویژه کنکور و امتحانات نهایی هم با هزینه اداره منطقه به صورت مجازی برای پایه دوازدهم تشکیل شده و همچنان ادامه دارد. من برای طراحی هر آزمون برخط (آنلاین) حدود یک ساعت وقت صرف می‌کنم. پاسخگویی به سؤالات دانش‌آموزان در ساعات غیردرسی به استقبال آن‌ها بستگی دارد که حدود پنج ساعت در هفته است. البته رفع اشکال آزمون هم در کنار این ساعات انجام می‌گیرد.

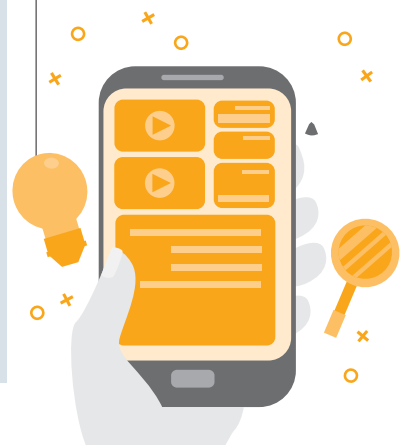
■ **هر کاری مزایا و معایبی دارد. به عنوان آخرین سؤال، لطفاً بفرمایید آموزش مجازی در منطقه شما چه مزایا و معایبی داشته است؟**

■ از معایب آموزش مجازی در مناطق محروم، دسترسی نداشتن برخی دانش‌آموزان به این نوع آموزش به دلیل نداشتن شبکه تلفن ثابت یا همراه و یا بالا بودن هزینه اینترنت است. حضور فیزیکی معلم و دانش‌آموزان قطعاً فواید بیشتری دارد. از محاسن آن می‌توان به دسترسی به معلم در هر ساعت از شبانه‌روز و حتی ایام تعطیل اشاره کرد که به نفع دانش‌آموزان پیگیر و کوشاست.

گفت‌وگوی ما با آخرین پرسش به انتها نزدیک می‌شود که به یاد لبخند آن دانش‌آموز می‌افتم؛ همان که وسط آموزش آنلاین آقا معلم پیام داده بود که می‌خواهد ادامه درس را به صورت آفلاین دنبال کند. او دانش‌آموزی پیگیر و علاقه‌مند بود و همین باعث شد تا مسلم رضایی کنجکاو شود و علت را پیدا کند. وقتی شاگردش در خصوصی جواب داده بود که اینترنت من تمام شده و فعلاً امکان خرید مجدد ندارم، «آقامعلم» از حساب خودش اینترنت دانش‌آموزش را شارژ کرد تا او هم بتواند در کلاس به صورت آنلاین حضور داشته باشد. این هم یکی از زیبایی‌های آموزش مجازی!

36

وقتی شاگردش در خصوصی جواب داده بود که اینترنت من تمام شده و فعلاً امکان خرید مجدد ندارم، «آقامعلم» از حساب خودش اینترنت دانش‌آموزش را شارژ کرد تا او هم بتواند در کلاس به صورت آنلاین حضور داشته باشد. این هم یکی از زیبایی‌های آموزش مجازی!

برخط یادگیری

کاربرد شبکه‌های اجتماعی در آموزش

فرهاد فتحی

کارشناس ارشد مطالعات برنامه درسی

مقدمه

یکی از نمونه‌های مشخص توسعه فناوری در حوزه ارتباطات که کاربردهای متنوعی دارد و امکانات فراوانی برای کاربران ایجاد کرده، اینترنت است. اینترنت یکی از فناوری‌هایی است که نقش مهمی در زندگی افراد بازی می‌کند و باعث تغییر در حوزه‌های علمی، اجتماعی و اقتصادی شده است. اوج انقلاب اینترنت، شبکه‌های اجتماعی مجازی هستند و دلیل آن ویژگی‌های خاصی است که این نوع شبکه‌ها دارند. رشد سریع کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث شده است که فرصت‌هایی از طریق راه‌اندازی آن‌ها به وجود آید. این شبکه‌ها در زمینه‌هایی مانند آموزش و پرورش، پزشکی و تجارت کاربردهای فراوانی دارند. پایه موفقیت یک جامعه شایسته‌سالار، نظام آموزشی آن است و شبکه‌های اجتماعی مجازی از عواملی هستند که بر یادگیری تأثیر می‌گذارند و امکان یادگیری خارج از کلاس را فراهم می‌کنند. امروزه شبکه‌های اجتماعی عضو جدایی‌ناپذیر جامعه بشری شده‌اند و به دلیل امکاناتی که در اختیار کاربران قرار می‌دهند، از محبوبیت بالایی برخوردارند و همه‌روزه مورد استفاده قرار می‌گیرند و امکان بازتاب دادن و تولید دانش جدید را فراهم می‌کنند. بازنگری مداوم نظام آموزشی ضرورت عصری است که در آن پیشرفت علمی حیرت‌آوری نصیب بشر شده

است. از نیازهای جدی زندگی در دنیای پرشتاب امروز که حجم و سرعت تحولات و دگرگونی‌های آن نسبت به دیگر زمان‌ها بی‌سابقه است، شکل دادن به تحولات و نوآوری‌های آموزشی است. این امر شاید از مؤثرترین زمینه‌هایی باشد که ما را قادر می‌کند تا فاصله خود را با تحولات و دگرگونی‌های جهانی کمتر کنیم. یکی از وظایف نظام آموزشی، پرورش افراد دارای اندیشه انتقادی، خلاق و توانایی حل مسئله است. استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در آموزش و یادگیری بسیار به شکل‌های مختلف، نوآوری در آموزش را افزایش می‌دهد. در این میان، مسئله بسیار مهم، نحوه استفاده از شبکه‌های مجازی در آموزش است که می‌تواند در بهبود روند انتقال بهتر و مؤثرتر دانش از طریق فضای مجازی، راهنمای معلمان باشد.

آموزش در شبکه‌های اجتماعی مجازی

اغلب صاحب‌نظران چنین استدلال می‌کنند که کار گروهی ایده‌های بیشتری را وارد اجتماع یادگیرندگان می‌کند و این خود به یادگیری اعضای گروه از یکدیگر منجر می‌شود؛ در نتیجه، قرار گرفتن در معرض نظرات مختلف بر میزان یادگیری می‌افزاید. عناصر مختلفی وجود دارند که یادگیری را به صورت مشارکتی در می‌آورند. این عناصر را می‌توان در اجتماعات

خود فعال می‌کند، تعاملات اجتماعی چندگانه‌ای برای آنان ایجاد می‌کند تا شایستگی‌های شناختی و اجتماعی خود را پرورش دهند و موجب می‌شود دانش‌آموزان خودشان مسیر یادگیری خود را بسازند و آن را هدایت کنند. این فعالیت‌ها در محیط‌های یادگیری برخط (آنلاین) رخ می‌دهد. محیط‌های یادگیری برخط محیط‌هایی هستند که برای ارائه دوره‌های آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرند. مربیان می‌توانند مواد آموزشی خود (محتوای دوره برخط، دستورالعمل‌ها و سایر مطالب) را بارگذاری کنند. فراگیرندگان نیز می‌توانند در این محیط‌ها به‌طور برخط به بحث بپردازند و برخی از آن‌ها این قابلیت را دارند که گفت‌وگوهای اجتماعی مجازی را دریافت، ردیابی و ضبط کنند.

مزایا و معایب آموزش در شبکه‌های اجتماعی مجازی

شبکه‌های اجتماعی مجازی بسیار منعطف هستند و امکانات بسیار وسیع با دسترسی ساده را در اختیار کاربران قرار می‌دهند؛ امکاناتی که تمام نیازهای مرتبط با ایجاد محیط‌های یادگیری را برطرف می‌کند. شبکه‌های اجتماعی از طریق ابزارهای اینترنتی، تفکر انتقادی گروهی،

یادگیری پروژه‌محور

تیمی و حل مسئله

گروهی را تقویت

یادگیری مجازی جست‌وجو کرد. رشد انبوه و اخیر شبکه‌های دیجیتال احتمال فعالیت‌های آموزشی گسترده، مشارکتی و نامحدود را افزایش می‌دهد. در نظریه‌های یادگیری اجتماعی، می‌توان از طریق طراحی و به کار بردن ابزار و محیط‌هایی که معناسازی و گفت‌وگو را بین اجتماع یادگیرندگان ترویج می‌کنند، فرایند یادگیری را به بهترین نحو تسهیل کرد.

شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌عنوان زیرمجموعه‌های جامعه در نظر گرفته می‌شوند که در آن‌ها افراد به زندگی موازی با زندگی بیرونی خود در جامعه واقعی می‌پردازند و با افراد دیگر ارتباط برقرار می‌کنند. پیشرفت‌ها در زمینه وب، بر آموزش نیز تأثیر گذاشته و الگوی یادگیری را تغییر داده است. آموزش مجازی بر آن دلالت دارد که دانش‌آموز و معلم از یکدیگر جدا هستند و معلم محتوای درس را به کمک نرم‌افزار مدیریت دروس، منابع چندرسانه‌ای، اینترنت، ویدئوکنفرانس و مانند این‌ها ارائه می‌کند. در دنیا نمی‌توان پدیده‌ای را یافت که به‌طور قطع منفی یا مثبت محض باشد. اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی باید جایگاه خود را در آموزش و پرورش پیدا کنند تا دانش‌آموزان علاوه بر اتصال به شبکه‌های جهانی، در زمینه‌های اجتماعی و تحصیلی نیز از آن‌ها استفاده نمایند. پاسخ این سؤال که آیا شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به تنوع و گستردگی اطلاعات دانش‌آموزان کمک کنند، قطعاً مثبت است. البته نقش معلمان در استفاده صحیح دانش‌آموزان از شبکه‌های اجتماعی مجازی و ایجاد نگرش مثبت نسبت به آن بسیار کلیدی و حیاتی خواهد بود. آموزش مجازی که

مبنتی بر فناوری است، امکان دستیابی به آموزش را بدون هرگونه محدودیت ارتباطی فراهم می‌سازد.

یکی از جذاب‌ترین عوامل پذیرش این شیوه آموزشی، تحت پوشش قرار دادن تعداد زیادی از فراگیرندگان، تکرارپذیر بودن یادگیری، پیگیری فعالیت فراگیرندگان و تغییر نظام آموزشی معلم‌محور به فراگیرنده‌محور است.

استفاده از شبکه‌های اجتماعی

معلمان را قادر می‌سازد تا دانش

و مهارت خود را ارتقا دهند،

زمینه‌های هوشی، اجتماعی

و سازمانی را تحت رهبری

و هدایت خود درآورند و

الگوهای رفتاری قدیمی

را ترک کنند. همچنین،

به دانش‌آموزان امکان

می‌دهد که با هم و

به‌ویژه افراد همسان از نظر

سن و علایق، ارتباط مثبتی

برقرار کنند، آن‌ها را در تجارب یادگیری

می‌کنند و قدرت آن‌ها تنها به دلیل تولید و به اشتراک گذاشتن دانش بین اعضایشان نیست بلکه امکان بازتاب دادن و تولید دانش جدید را نیز فراهم می‌آورند. در این شبکه‌ها ایده‌ها تولید می‌شوند، به چالش کشیده می‌شوند، تغییر می‌کنند و به وسیله شبکه بزرگی نقد و ارزیابی می‌گردند. نکته شایان توجه

این است که همه این موارد نه در چند ماه یا چند سال بلکه گاهی تنها ظرف چند دقیقه رخ می‌دهند. از طریق اعمال مشارکتی، ایده‌های نارس می‌توانند به سرعت بازسازی شوند و مورد استفاده قرار گیرند. شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند به ابزاری قوی برای ایجاد محیط‌های آموزشی تبدیل شوند. آن‌ها علاوه بر فرصت‌های بسیاری که برای یادگیری ایجاد می‌کنند، نظیر توانمندسازی معلمان، توانمندسازی یادگیرندگان، دسترسی به محتوای یادگیری، مشارکت، تسهیل تعاملات اجتماعی میان یادگیرندگان، بالا بردن سرعت تولید و نشر دانش و یادگیری مادام‌العمر، چالش‌هایی نیز پیش رو دارند. از جمله این چالش‌ها می‌توان به مقاومت معلمان و آموزش آن‌ها، ویژگی‌های نامناسب برخی یادگیرندگان، مسئله امنیت و حفظ حریم خصوصی، اعتیاد به اینترنت، مقاوت و تفاوت در کسب مهارت‌های دیجیتال و دسترسی به اینترنت، استفاده از

خدمات خارج از سازمان، و مقاومت در برابر روش‌های نوین تعلیم و تربیت اشاره کرد.

ویژگی‌های اصلی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در آموزش و یادگیری، پررنگ بودن یادگیری مشارکتی و تعاملی، ارتباط فردی و تعامل کلاسی است که به راحتی امکان مباحثه با تمام افراد، درک و پذیرش نظر سایرین و شکل‌گیری دانش بر اساس توافقات اجتماعی را فراهم می‌کند. همچنین استفاده از این ابزار، مشکل کمبود وقت و امکانات را برطرف می‌سازد و بهره‌وری در زمینه آموزش و یادگیری را افزایش می‌دهد.

به‌طور خلاصه می‌توان گفت که شبکه‌های اجتماعی مجازی در امر یادگیری از سه ساخت اصلی استفاده می‌کنند:

۱. چندرسانه‌ای بودن: بازنمایی‌های چندرسانه‌ای موجب سهولت در تولید، نشر و استفاده از اطلاعات می‌شوند. این امر باعث می‌شود که دانش‌آموزان و معلمان به راحتی مواد یادگیری را ایجاد کنند و معلمان با استفاده از کانال‌های جدید حسی، مهارت‌های شناختی دانش‌آموزان را بهبود بخشند و انگیزه یادگیری خود را افزایش دهند.

۲. مشارکت: استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در یادگیری باعث می‌شود که تک‌تک یادگیرندگان نه تنها با کار گروهی و مشارکت در گروه آشنا شوند بلکه آن‌ها را در گفتمان‌های سازنده درگیر می‌کند و علاوه بر اینکه یاد می‌گیرند ایده‌های خود را مطرح کنند و ایده‌های دیگران را بشنوند، تحمل نقد نیز پیدا می‌کنند.

۳. یادگیرنده به عنوان یادگیرنده: این یک واقعیت است که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در یادگیری، یادگیرنده را در یادگیری خود سهیم می‌کند؛ به عبارت دیگر، یادگیرنده به تولید محتوا روی می‌آورد و در این زمینه، احساس مسئولیت و مالکیت در او ایجاد می‌شود.

* منابع

۱. چراغ ملایی، لیلی؛ کدیور، پروین و صرامی، غلامرضا. (۱۳۹۱). استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در آموزش - فرصت‌ها و چالش‌ها، فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی، دوره ۱۰، شماره ۳، صص ۲۹-۵۱.
۲. حبیب پور لداری، حمید. (۱۳۹۸). تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر آموزش و یادگیری سیار (مزایا و چالش‌ها) سومین کنفرانس دانش و فناوری روان‌شناسی، علوم تربیتی و جامعه‌شناسی ایران، تهران، مؤسسه برگزارکننده همایش‌های توسعه‌محور دانش و فناوری سام ایرانیان.
۳. سیمپاری، سیما و مهرزاد بروج کیاکلایی. (۱۳۹۷). واکاوی راهکارهای ارتقای کارکردهای آموزش در فضای مجازی و شبکه‌های مجازی، اولین کنفرانس فرصت‌ها و تهدیدهای فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، کرمانشاه، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
۴. مرادی، حسین و شیرین، شهربانو. (۱۳۹۷). فضای مجازی و تربیت رسمی؛ فرصت یا محدودیت، نهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران، سیستان و بلوچستان، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
۵. مقدم، علیرضا. (۱۳۹۲). آموزش در فضای مجازی. پنجره‌ای میان‌رشته‌ای برای تولید دانش، فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی ۵ (۴).
۶. یعقوبی، جعفر و محمدی، وحید. (۱۳۹۷). کاربردهای آموزشی شبکه‌های اجتماعی مجازی و آسیب‌های اجتماعی آن از دیدگاه دانشجویان کشاورزی، فصلنامه پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، سال ۱۱، شماره ۱، صص ۳۳-۴۴.
7. Moolenaar, Nienke M., and Alan J. Daly. (2012). "Social networks in education: Exploring the social side of the reform equation." American Journal of Education 119(10), 1-6.

ادامه

استفاده از شبکه‌های اجتماعی معلمان را قادر می‌سازد تا دانش و مهارت خود را ارتقا دهند، زمینه‌های هوشی، اجتماعی و سازمانی را تحت رهبری و هدایت خود درآورند و الگوهای رفتاری قدیمی را ترک کنند

تعطیلات با کلاسی

محسن ستاری کسبی
آموزگار - استان همدان

آموزش الکترونیکی و برخی آموزش‌های از راه دور، آموزش مبتنی بر وب، آموزش مجازی و آموزش مبتنی بر رایانه اشاره کنیم.

آموزش آنلاین به دو نوع هم‌زمان و غیر هم‌زمان تقسیم می‌شود.

آموزش هم‌زمان یعنی تبادل زنده اطلاعات بین افراد. مثال این نوع آموزش، کلاسی زنده با دانش‌آموزانی است که در یک‌زمان پرسش‌های خود را مطرح می‌کنند و مربی هم از طریق پیام‌رسانی فوری به آن‌ها پاسخ می‌دهد.

آموزش غیر هم‌زمان، آموزش آنلاینی است که به شیوه غیر هم‌زمان انجام می‌شود. محتوا در کلاس مجازی بارگذاری می‌گردد و شما می‌توانید هر زمان که خواستید، منابع آموزشی موردنظر خود را بخوانید و تماشا کنید و گوش دهید و تکلیف مشخص شده را آماده کنید.

این نوع از آموزش نیز مانند هر روش دیگری مزایا و معایبی دارد، که اگر طراحی آموزشی مناسبی داشته باشیم، می‌توانیم معایب آن را به حداقل برسانیم.

تجربه کلاسی

پس از تعطیلی بدون مقدمه مدارس به خاطر جلوگیری از شیوع ویروس کرونا، دغدغه آموزش به دنبال چاره برای جبران این خلأ بودند اما قبل از چاره‌اندیشی دست‌اندرکاران آموزش و پرورش (که طبیعتاً به زمان نیاز داشت)، معلمان و مدیران مدارس در مناطق و نواحی مختلف آتش به اختیار شروع

شاید کمتر کسی از شیوع ویروس کووید ۱۹ خوشحال شد. این تهدیدی بزرگ برای سلامت هر جامعه‌ای محسوب می‌شود اما همین تهدید، فرصتی را در اختیار قشرهای مختلف جامعه قرار داد تا به ظرفیت‌های بالقوه خود پی ببرند. آموزش و پرورش فرصت پیدا کرد تا در کنار برنامه درسی‌ای که صرفاً برای آموزش حضوری طراحی کرده بود، برنامه درسی و زیرساختی را فراهم آورد که از طریق آموزش مجازی و ارائه شکل دیگری از آموزش، اولاً زمان و فرصت ازدست‌رفته را جبران کند و ثانیاً برای ادامه مسیر، طرحی جذاب و با بازدهی بالا آماده سازد.

آموزش برخط (آنلاین)

اگر قبل از این دوران کرونا، عبارت آموزش آنلاین را جست‌وجو می‌کردیم، اطلاعات مفید و مختصری در اختیار ما قرار می‌گرفت اما اکنون صرفاً با نوشتن کلمه آموزش، اولین واژه‌هایی که مقابل ما روی صفحه نمایشگر ظاهر می‌شود، آموزش آنلاین و آموزش مجازی است؛ حوزه‌ای که توفیق اجباری نصیبش شد تا قابلیت‌ها و ویژگی‌های خودش را به نمایش بگذارد.

این روزها صنایع و سازمان‌ها برای رفع نیازهای آموزشی خود به‌طور فزاینده‌ای به آموزش برخط روی آورده‌اند؛ یادگیری برنامه‌ریزی‌شده‌ای که در آن معمولاً یادگیری و آموزش در محیط‌های جدا از هم صورت می‌گیرند.

آموزش آنلاین اصطلاحی چندجانبه است که اگر بخواهیم چند نمونه از مواردی را که پوشش می‌دهد نام ببریم، باید به حوزه‌های

احراز هویت مدیر و معلم و دانش آموز و مشکلات متعددی که در این زمینه وجود داشت، خیلی‌ها را از خود ناامید کرد و باعث شد که به ادامه فعالیت در فضای مجازی قبلی خود بپردازند. اما برای کسانی هم که توانسته بودند این خان را رد کنند، مشکل سرعت کم در دریافت و ارسال فایل و اطلاعات همچنان وجود داشت. تعداد زیادی کاربر وارد شاد شده بودند و به خاطر استفاده هم‌زمان از این نرم‌افزار در یک‌زمان محدود، برنامه تازه شروع به کار کرده را شگفت‌زده کردند؛ طوری که نمی‌توانست پاسخ این همه مشتاق خود را با سرعت زیادی بدهد. شبکه شاد، شبکه‌ای ملی و اختصاصی آموزش و پرورش است که خانواده‌ای بزرگ را گرد هم آورده است و قابلیت‌های بسیار بالایی دارد و البته اگر مشکلات متعدد آن برطرف شود، به گفته وزیر آموزش و پرورش می‌تواند در ادامه مسیر و حتی در روزهای آموزش حضوری و در تعطیلات مورد استفاده قرار گیرد. آموزش از طریق شاد نقدهای بسیاری به دنبال داشته است؛ نقدهایی گاه تند و گاه سازنده به سبب مشکلات متعدد آن. از سرعت دریافت و ارسال اطلاعات گرفته تا مشکلات احراز هویت دانش آموزان، اما قابلیت‌هایی که این نرم‌افزار دارد و می‌توان شاد را به آن‌ها مجهز کرد عبارت‌اند

هرگز آموزش تعطیل نماند و هشتک «آموزش تعطیل نیست» بیشتر از پیش در فضای مجازی به چشم می‌خورد

از: امکان راه‌اندازی تالارهای گفت‌وگو، که در آن‌ها چندین نفر می‌توانند به‌طور هم‌زمان با هم صحبت کنند و نظر بدهند، و افزایش سرعت، به علت داخلی بودن سرورهای پشتیبانی و مدیریتی این نرم‌افزار. در حال حاضر بسیاری از آموزگاران نگران ارزشیابی از یادگیری دانش آموزان‌اند؛ آموزگاران با طراحی انواع آزمون‌های عملکردی و مداد کاغذی و ... یادگیری دانش‌آموزانشان را ارزشیابی کرده‌اند، اما همچنان این ابهام وجود دارد که آیا این ارزشیابی واقعی است و یادگیری دانش‌آموزان را به‌درستی سنجیده است؟ برای برطرف کردن این ابهام می‌توان از قابلیت‌های فضای مجازی استفاده کرد و ویژگی را در شبکه شاد ایجاد نمود تا بتوان آزمون‌های برخط استاندارد را برای دانش‌آموزان طراحی کرد و در اختیار آن‌ها قرار داد. این قابلیت را نیز می‌توان به شبکه اجتماعی دانش‌آموزان اضافه کرد، که پوشه کاری مجازی از فعالیت‌های دانش‌آموزان موجود باشد، تا ارزیابی عملکرد آن‌ها در مدت‌زمانی مشخص برای آموزگار آسان‌تر شود. در پایان باید از تک‌تک آموزگاران تشکر ویژه نمود که با وجود مشکلات متعدد این نرم‌افزار نوپا، از آن حمایت کرده و دانش‌آموزان را به استفاده از آن ترغیب نموده‌اند. «آموزش تعطیل نیست» صرفاً یک شعار نیست، میلیون‌ها آموزگار با صرف زمانی شبانه‌روزی برای مدیریت کلاس‌های مجازی خود، باعث شدند که ما اکنون با غرور اعلام کنیم که آموزش هیچ‌گاه تعطیل نمی‌شود.

به فعالیت کردند. در وهله اول، نیاز به محتوای آموزشی استاندارد بود که آموزگاران با توجه به امکانات و شرایط و توانایی خود شروع به تهیه محتوای آموزشی گوناگون برای دانش‌آموزان کردند. آن‌ها محتوای خود را یا از طریق شبکه‌های مجازی به دست دانش‌آموزان رساندند یا آنان را به‌صورت تلفنی راهنمایی کردند و یا درس‌نامه و محتوا را در قالب سی دی یا دی‌وی دی به دست دانش‌آموزانی که از فضای مجازی به دور بودند رساندند. اسفندماه سال ۱۳۹۸ به همین ترتیب، کاملاً خودجوش و با همکاری معاونت‌های آموزشی ادارات نواحی مختلف، سرگروه‌های آموزشی و خود آموزگاران، همچنین برنامه‌هایی که وزارت آموزش و پرورش آماده کرده و از طریق تلویزیون در اختیار عموم مردم قرار داده بود، به پایان رسید. هرگز آموزش تعطیل نماند و هشتک «آموزش تعطیل نیست» بیشتر از پیش در فضای مجازی به چشم می‌خورد. پس از تعطیلات عید نوروز و رسیدن به فصل شروع مجدد کلاس‌ها، نیاز به ادامه این شیوه آموزش به‌صورت مجازی بود؛ در صورتی که بسیاری از آموزگاران برای جبران عقب‌ماندگی تحصیلی دانش‌آموزان در عید نوروز، هم مشغول آموزش و هم مشغول تهیه محتوا برای ادامه این مسیر بودند. با گذشت حدود دو ماه از این شرایط، وزارت آموزش و پرورش شبکه‌ای اجتماعی مخصوص دانش‌آموزان تهیه کرد. این امر کورسوی امیدی در دل معلمان ایجاد کرد و به آنان این امید را داد که شاید از سردرگمی در فضاهای مجازی گوناگون رهایی یابند. شبکه اجتماعی دانش‌آموزان (شاد) در ابتدای مسیر، با روند

گوی آموزش

گفت و گو با ناصر ذاکری احسان، معلم نابینای همدانی

لیلا صمدی

راهکار معلم چنین دانش آموزانی باید این باشد که با رفتار خود برای آن‌ها آرامش و امنیت ایجاد کند. معلمی از دید جامعه، رسالت پیامبری است. به نظر من، ما معلمان دانش آموزان نابینا علاوه بر رسالت پیامبری، باید دید پدری هم به دانش آموزانمان داشته باشیم. یعنی این شرایط دو رسالت برای ما ایجاد می‌کند؛ هم رسالت

پیامبری و هم رسالت پدری. باید با صبر و طمأنینه به حرف‌های بچه‌ها گوش دهیم و در تدریس از مباحث روان‌شناسی کمک بگیریم تا جریان تدریس، برای بچه‌ها فرایندی خوشایند باشد. این طور نباشد که دانش آموز دائماً در فضای مدرسه استرس داشته باشد و دلتنگ شود. اکثر بچه‌ها از اقشار کم‌درآمد جامعه هستند

ناصر ذاکری احسان، دبیر نابینای مدرسه نابینایان موسی بن جعفر (ع) همدان، متولد ۱۳۵۱ و دارای ۲۸ سال سابقه خدمات ارزشمند در آموزش و پرورش است که ۱۴ سال از آن در واحد اداری آموزش و پرورش گذشته است. وی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد را در رشته روان‌شناسی تربیتی گذرانده است. همسر وی نیز روشنفکر است و حاصل ازدواجشان دو فرزند دختر می‌باشد. البته یک نوه هم دارند. ذاکری احسان از سال ۸۲ به عنوان معاون اجرایی وارد مدرسه استثنایی شد و از سال ۹۶ نیز تدریس درس‌هایی چون کار و فناوری، تاریخ، دین و زندگی، آمادگی دفاعی، روان‌شناسی و مدیریت خانواده را آغاز کرد. وی همچنین در بخش کتابخانه گویا و نیز در زمینه آموزش خط بریل فعالیت دارد. جالب‌تر اینکه این معلم روشنفکر و بانگیزه توانایی عیب‌یابی و تعمیر ماشین تایپ بریل را نیز دارد. او می‌گوید که به طور خودجوش و ابتکاری این کار را یاد گرفته است و انجام می‌دهد تا نیاز نباشد ماشین‌ها برای تعمیر به تهران فرستاده شوند و زمان و هزینه اضافی صرف این کار گردد.

از دفتر رشد مدرسه فردا، به سراغ این معلم تأثیرگذار و کارآمد رفتیم تا از تجربه‌های او در زمینه آموزش نابینایان در ایام تعطیلات کرونایی مدارس بشنویم. آنچه در ادامه می‌آید خلاصه گفت‌وگوی ماست.

■ آموزش به گروه دانش آموزان نابینا چه توجهات خاصی را از سوی شما می‌طلبد؟

□ کسی که می‌خواهد به بچه‌های نابینا تدریس کند، باید صبر و حوصله بسیار زیادی داشته باشد. بچه‌ها دلتنگ می‌شوند و عصبانیت خاصی دارند که به دلیل مشکل دید است. اولین

و فقر فرهنگی دارند. دانش‌آموزانی که از شهرستان‌های اطراف همدان به مدرسه می‌آیند، مشکل رفت‌وآمد نیز دارند. ما به عنوان معلم سعی می‌کنیم ضمن درک این بچه‌ها، با آن‌ها همدردی کنیم؛ با شادی‌شان، شاد و با غم آن‌ها غمگین می‌شویم. همه تلاش ما این است که در مدرسه و کلاس محیط خوشایندی فراهم کنیم که برای دانش‌آموزان نابینا جذابیت داشته باشد. واقعیت این است که سختی آموزش دانش‌آموزان نابینا بیشتر از دانش‌آموزان عادی است و تلاش نابینایان باید چند برابر باشد. من بین سال‌های ۷۵ تا ۷۹ هم‌زمان با کار در اداره، بعدازظهرها در مدرسه معلم پرورشی و دینی بودم. یکی از دانش‌آموزانم که دختری نابینا بود و اکنون دانشجوی دوره دکتری است، در مسابقات پرورشی کشوری رتبه آورده بود. پدرش به اداره آمده بود تا سکه‌ای را که آن دختر برنده شده بود از معاون پرورشی اداره تحویل بگیرد. به من گفت: نمی‌خواهم همکاران بدانند که دخترم نابیناست. من به او گفتم: «خدا کند ذهن افراد معلول نشود؛ این که دخترم نابیناست، قسمت و تقدیر بوده و نمی‌توان آن را تغییر داد اما استعداد فرزندت که کور نیست.» پدر آن دانش‌آموز از شنیدن این حرف‌ها بسیار خوشحال شد.

■ در روزهای تعطیلات کرونایی مدارس، آموزش به دانش‌آموزانتان را چگونه دنبال کردید؟

■ انسان با توجه به هوش سرشاری که خداوند به او داده است، می‌تواند در موقعیت‌های مختلف **خلاقانه** عمل کند. من سعی کردم در آموزش به دانش‌آموزان نابینا، خلاقیتی را که دارای بیشترین ثمر و کارایی بود، انتخاب کنم. بعد از تعطیلی مدارس، دغدغه داشتم که چگونه با

دانش‌آموزانم ارتباط برقرار کنم و تدریس را ادامه دهم. با توجه به شرایط بچه‌ها گزینه‌های مختلف را در نظر گرفتم. تنها ۲۰ تا ۳۰ درصد از دانش‌آموزانم تلفن هوشمند داشتند. برای این گروه از دانش‌آموزان، از طریق پیام‌رسان واتس‌آپ فایل صوتی ارسال می‌کردم و تدریس را در گروه کلاسی انجام می‌دادم. در این پیام‌رسان، نرم‌افزار تبدیل متن به گفتار که نابینایان از آن برای کار با گوشی استفاده می‌کنند، عمل می‌کرد و موارد ارسالی برای دانش‌آموزانم خوانده می‌شد. برای گروهی دیگر از دانش‌آموزانم که به تلفن هوشمند دسترسی نداشتند، تدریس تلفنی انجام دادم. بسته مکالمه تلفنی چندماهه خریدم؛ به نوبت با بچه‌ها تماس می‌گرفتم و تلفنی برای آن‌ها تدریس می‌کردم. گاهی چند نفر را هم‌زمان روی خط می‌آوردم و به صورت کنفرانسی تدریس می‌کردم. هنگام تماس تلفنی از بچه‌ها می‌خواستم صدای مرا روی

بلندگو قرار دهند و با استفاده از برنامه ضبط صدای گوشی خود یا یکی از اعضای خانواده و یا با ضبط صوتی قدیمی تدریس را ضبط کنند تا بتوانند مجدداً به آن گوش دهند. ارزشیابی‌ام نیز به این صورت بود که از قبل، زمان ارزشیابی را اطلاع‌رسانی می‌کردم و با بچه‌ها یکی‌یکی تماس می‌گرفتم. اگر جواب را بلد نبودند، مجدداً آموزش تکمیلی می‌دادم و با در نظر گرفتن برنامه آن‌ها، روزی را برای ارزشیابی مجدد مشخص می‌کردیم. برای آسان‌سازی کار، سعی می‌کردم زمان و موقعیت آموزش انعطاف‌پذیر باشد و آن را با در نظر گرفتن شرایط بچه‌ها تنظیم می‌کردم. معمولاً آموزش در بعدازظهر یا شب انجام می‌شد. با این روش و با همکاری اولیای دانش‌آموزان توانستم دانش‌آموزانی را نیز که تلاش کمتری داشتند، با گروه همراه کنم؛ تا جایی که این دانش‌آموزان هم به تدریج علاقه‌مند شدند و خودشان پیگیر زمان بعدی کلاسشان بودند.

هزینه برقراری ارتباط با این روش‌ها زیاد بود. تقریباً در این مدت ۵۰۰ هزار تومان برای خرید بسته‌های مکالمات تلفنی و همین‌طور اینترنت هزینه کرده‌ام، اما عیبی ندارد. من تحمل می‌کنم؛ فدای سر دانش‌آموزانم. آن‌ها برایم مهم‌تر هستند. من هیچ‌وقت نگذاشته‌ام که به بچه‌ها سخت بگذرد. در مورد بسته رایگان ویژه معلمان هم دیر متوجه شدم و این بسته به من تعلق نگرفت.

روش سوم هم این بود که محتواهای تدریس را در گروه کلاس، در برنامه شاد نیز بارگذاری می‌کردم. البته این کار برای دانش‌آموزان نابینا کارایی نداشت.

■ چرا می‌فرمایید برنامه شاد برای نابینایان کارایی نداشت؟ در این مورد چه پیشنهادی دارید؟

■ زمانی که برنامه شاد راه‌اندازی گردید، کارم مضاعف شد؛ چراکه محتوای برنامه شاد برای نابینایان خوانده نمی‌شود. نرم‌افزارهای صفحه‌خوان در برنامه شاد عمل نمی‌کنند. به همین خاطر، برای مثال زمانی که من تدریس تاریخ داشتم، مجبور بودم محتوا را هم در برنامه شاد و هم در سایر پیام‌رسان‌ها ارسال کنم و همین کارم را سنگین‌تر می‌کرد. با واحد فناوری وزارت خانه تماس گرفتم و اطلاع دادم که این برنامه برای نابینایان قابل استفاده نیست. همچنین مدت‌ها عذاب کشیدم تا احراز هویت من در شاد انجام شد. من ۲۵ بار کد احراز هویت فرستادم تا تأیید شد. البته هر برنامه‌ای در ابتدای کار نقایصی دارد و تا وقتی به عمل در نیاید، ایرادهای آن معلوم نمی‌شود و نمی‌توانیم در این زمینه از آموزش و پرورش خرده بگیریم. طراحی برنامه شاد باید به گونه‌ای باشد که

داد
برای آسان‌سازی
کار، سعی
می‌کردم زمان و
موقعیت آموزش
انعطاف‌پذیر
باشد و آن را با
در نظر گرفتن
شرایط بچه‌ها
تنظیم می‌کردم.
معمولاً آموزش در
بعدازظهر یا شب
انجام می‌شد

کرونا برچیده شود تا به مدرسه باز گردند؛ دلتنگی شان برطرف و فکرشان آزاد شود اما از اینکه می توانستند همگام با بچه های عادی، کلاس هایشان را ادامه دهند، حس خوبی داشتند و خوشحال بودند. ان شاءالله این بیماری برای کل بشریت از بین برود اما تا وقتی وجود دارد، باید برای آن برنامه ریزی شود.

■ در تدریس حضوری در مدرسه چگونه از فناوری های نوین بهره می گیرید؟ دانش آموزان نابینای شما چه اندازه توانایی کار با این فناوری ها را دارند؟

□ از آنکه من درس کار و فناوری نیز تدریس می کنم، تلاش می کنم تا بچه ها در کار با رایانه مهارت پیدا کنند. لپ تاپم را با خودم به کلاس می برم و نصب ویندوز، نرم افزار آفیس از جمله ورد و اکسل، نصب برنامه و نحوه کپی سی دی و دی وی دی و کاربرد فلش را به بچه ها آموزش می دهم. البته این کار برای نابینایان راحت نیست. برای کار با لپ تاپ از نرم افزارهای متن خوان استفاده می کنم. ۸۰ درصد کتاب های درسی متوسطه اول و دوم به صورت فایل صوتی است و مهم است که بچه ها بتوانند خودشان این فایل ها را روی رایانه باز کنند.

سعی کرده ام تایپ کردن را هم به آن ها آموزش دهم تا کارشان را خودشان انجام دهند و متکی به دیگران نباشند. صفحه کلید مخصوص نابینایان هم وجود دارد اما من سعی کرده ام کار با صفحه کلید معمولی را هم به آن ها آموزش دهم تا اگر مثلاً وارد جایی شدند و خواستند با رایانه کار کنند، بتوانند. بچه ها جایگاه حروف صفحه کلید را در ذهنشان ثبت می کنند و تشخیص می دهند. اولیای دانش آموزی می گفت مگر می شود نابینا بتواند در برنامه ورد تایپ کند و پرینت بگیرد. گفتم فرزندان آموزش دیده است. بعد هم فرزندش را صدا کردم تا پشت رایانه بنشیند. متنی را برایش خواندم. او نوشت و پرینت گرفت. مادرش اشک شوق می ریخت و دیدن این توانمندی فرزند برایش خوشایند بود.

■ سخن آخر

آرزو دارم بچه های نابینا به جایگاهی برسند که اولین تکیه گاه آن ها خدا و دومین تکیه گاهشان توانمندی های خودشان باشد. دوست دارم در فرایند آموزش، توانمندی بچه های نابینا افزایش یابد. همچنین فناوری های روز نیز در اختیارشان قرار گیرد تا خودکفا شوند و برنامه هایشان را هم سطح بچه های عادی جلو ببرند. از شما برای اینکه در مجله تان علم و تجربه نابینایان را به جامعه می شناسانید، سپاسگزارم. مجلات رشد پنجره ای به سوی امید است.

صفحه این برنامه و محتواها به صورت گویا برای بچه های نابینا خوانده شود تا بچه ها را به خانواده وابسته نکند. در صورتی که این گونه آسان سازی شود، نابینا احساس کمبود نمی کند.

از طرفی، خوبی برنامه شاد این است که بچه ها فقط در گروه کلاس حضور دارند و تمرکز آن ها بالاتر خواهد بود. در سایر برنامه ها ممکن است حین کلاس حواس بچه ها به سایر گروه ها پرت شود اما شاد این مشکل را ندارد. البته بچه های من در برنامه های دیگر هم مشکلی ایجاد نکردند و حواسشان جمع گروه کلاس بود.

برنامه شاد در ظاهر برای بچه های نابینا کارایی نداشت اما من برای فعالیت در این برنامه علاوه بر وظیفه سازمانی، هدف دیگری را هم دنبال می کردم. می خواستم وقتی دانش آموز نابینای من در کنار دوستان خود قرار می گیرد، کمبودی نداشته باشد. دانش آموزان عادی در برنامه شاد بودند و دانش آموز من هم گوشی تلفنش را باز می کرد و به آن ها نشان می داد که او هم در برنامه شاد حضور دارد و معلمش برایش محتوا

قرار می دهد، اما چون فایل ها برایش خوانده نمی شد، لازم بود از دوستان و خانواده کمک بگیرد. ذهنم به اینجا هم رسید و به این فکر کردم که دانش آموز احساس کوچکی نکند.

کار معلم آسان سازی است و من سعی کردم از هر طریقی این کار را انجام دهم. برای آسان سازی سه گزینه را به کار بردم و با ارزشیابی و همین طور نظرخواهی ها متوجه شدم که هر سه روش در جایگاه خود جواب می دهد و دانش آموزانم هم خرسندند. آن ها با نمرات عالی قبول شدند و من نیز از کارکرد خودم رضایت دارم. بچه ها دوست داشتند بساط

زنگ ورزش و هنر در شبکه شاد

امیر مرادی

دکتری فلسفه تعلیم و تربیت

چکیده

آموزش مجازی و امکان برگزاری کلاس درس در خانه، فرصتی است بی‌بدیل برای رویارویی با تعطیلات اضطراری و محدودیت‌های آموزش حضوری، تحقق آرمان آموزش برای همه و زمینه‌سازی برای توسعه پایدار و متوازن در کشور. اما برخلاف درس‌های نظری، آموزش و تدریس درس‌های مهارتی و عملی نظیر فرهنگ و هنر، و تربیت بدنی، نیازمند به‌کارگیری تکنیک‌ها، شیوه‌ها و راهبردهای خاصی در فرایند یاددهی-یادگیری مجازی است. هدف این مقاله بررسی شیوه‌ها و روش‌های تدریس درس‌های فرهنگ و هنر، و تربیت بدنی در محیط یادگیری مجازی و شبکه شاد است.

مقدمه

امروزه با جهانی‌شدن شیوع کرونا، به ناگاه بیش از ۱/۷ میلیارد دانش‌آموز از تحصیل حضوری بازمانده‌اند. در این شرایط، به‌نظر می‌رسد شبکه‌های اجتماعی مجازی ابزارهای یادگیری ارزشمندی برای آموزش از نوع مجازی هستند، زیرا این شبکه‌ها یادگیرندگان را در ایجاد، انتشار و اشتراک‌گذاری کارهایشان توانمند می‌کنند. همچنین، می‌توانند تعامل و همکاری یادگیرنده را تسهیل کنند (سلین، ۲۰۰۸).

در ایران نیز، با توجه به شیوع ویروس کرونا و اتخاذ تصمیم آموزش مجازی، نیاز به فراهم‌سازی بستری امن و آسان برای استفاده همگانی و قابل تعمیم برای همه دانش‌آموزان احساس شد. از بین شبکه‌های اجتماعی ایرانی و خارجی موجود، در نهایت شبکه شاد (مخفف شبکه اجتماعی دانش‌آموزی) انتخاب

و راه‌اندازی شد.

در این شبکه، همانند سایر درس‌ها، برای دو درس فرهنگ و هنر، و تربیت بدنی نیز کلاس تعریف شده است و معلمان آن‌ها ملزم به تدریس مجازی هستند، اما با وجود فرصت‌ها و قابلیت‌های خوب سامانه شاد، روش‌های تدریس سنتی که مخصوص کلاس‌های حضوری هستند، در محیط شبکه شاد پاسخ‌گو نیستند و تدریس مجازی این درس‌ها نیازمند یادگیری راهبردها و روش‌های نوین تدریس است که معلمان و دبیران درس‌های مهارتی و عملی باید آن‌ها را بیاموزند. بنابراین، هدف پژوهش حاضر، بررسی راهبردهای تدریس درس‌های مهارتی نظیر تربیت بدنی و هنر در شبکه اجتماعی دانش‌آموزی (شاد) است.

روش‌ها و شیوه‌های تدریس مجازی فرهنگ و

هنر، و تربیت بدنی

الف) آموزش فرهنگ و هنر

یکی از ساحت‌های شش‌گانه تربیت انسان، تربیت هنری و زیبایی‌شناختی است که ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متربیان در مسیر تحقق شأن زیبایی‌شناختی و هنری حیات طیبه است (مبانی نظری سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش، ۱۳۹۰: ۱۵۶). برای تدریس اثربخش و با کیفیت فرهنگ و هنر در محیط یادگیری مجازی و سامانه شاد، راهبردها و شیوه‌های متعددی وجود دارند که لازمه به‌کارگیری آن‌ها بهره‌گیری از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های فناوری آموزشی در تدریس مجازی است. از جمله این فناوری‌ها می‌توان به

و بدنی است که ناظر به حفظ و ارتقای سلامت و رعایت بهداشت جسمی و روانی متریبان در قبال خود و دیگران، تقویت قوای جسمی و روانی، مبارزه با عوامل ضعف و بیماری، حفاظت از محیط زیست و احترام به طبیعت است (مبانی نظری سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش، ۱۳۹۰: ۳۰۵).

در درس تربیت بدنی که تدریس و یادگیری آن مستلزم کسب مهارت‌های حرکتی ورزشی یا ایجاد حس حرکت در فراگیرنده است، (رشته‌های گوناگون ورزشی)، فرایند یادگیری بر مبنا و با تأکید بر کلاس‌های حضوری پیشنهاد شده است، اما در دوران قرنطینه که امکان برگزاری کلاس‌های حضوری وجود ندارد، بهره‌گیری از رسانه‌های دیداری مانند برنامه‌های آموزشی تلویزیون، به عنوان رسانه مکمل و کاربست فناوری‌های نوین ارتباطی، می‌تواند ثمربخش باشد.

طبق شواهد موجود، از زمان راه‌اندازی اجرای برنامه‌های آموزشی از کانال‌های تلویزیون (به خصوص شبکه آموزش) هر روز قبل از شروع تدریس درس‌های دیگر، زنگ ورزش و کلاس درس تربیت بدنی برگزار می‌شود و در طول این زنگ، تمرین‌ها و آموزش‌های ورزشی به دانش‌آموزان ارائه می‌شود تا به همراه تصویرهای تلویزیون، آن‌ها هم در منزل نرمش و ورزش کنند.

برنامه‌های هنری اینترنتی (مانند ویکی آرت^۱ و آرت ست^۲)، اپلیکیشن‌ها و نرم‌افزارهای آموزش هنر (بافتنی، دوخت لباس، خوش‌نویسی و نقاشی)، و گروه‌ها و کانال‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی اشاره کرد. اصولاً ما انسان‌ها فیلم و تصویر را بیشتر از متن به خاطر می‌سپاریم، بنابراین، طبیعی است یادگیری مطالب درس هنر از طریق فیلم و انیمیشن‌های آموزشی، می‌تواند سطح یادگیری و پذیرش دانش‌آموزان را به‌طور مؤثری افزایش دهد.

در شبکه شاد کانالی با عنوان محتوا و مواد آموزشی وجود دارد که در آن فایل‌ها و فیلم‌های آموزشی تمام درس‌ها، به تفکیک دوره و پایه تحصیلی، گنجانده شده‌اند. محتوای درس فرهنگ و هنر نیز به تفکیک دوره و پایه تحصیلی در این کانال بارگذاری شده است. مثلاً برای تدریس درس خوش‌نویسی - نستعلیق تحریری (هنر پایه نهم)، دبیر می‌تواند فیلم آموزشی آن را بارگیری و سپس در گروه کلاسی خود بارگذاری کند و یا دانش‌آموزان را به کانال و قسمت مربوطه ارجاع دهد. سپس برای ارائه تکلیف، از دانش‌آموزان بخواهد هر کدام یک بیت شعر را به سبک نستعلیق تحریری بنویسند و تصویر آن را در گروه کلاسی بفرستند.

روش پیشنهادی بعدی، برگزاری کلاس درس معکوس^۳ است. **یانگ (۲۰۱۷)** کلاس معکوس را نوعی روش آموزشی جدید می‌داند که در آن دانش‌آموزان، قبل از حضور در کلاس، محتوای درسی تهیه‌شده به صورت صوتی، تصویری و فیلم آن روز (مانند آموزش طراحی چهره در پایه نهم) را از طریق کانال‌های ارتباطی مجازی مشخص شده (مثل بستر شاد) دریافت و مشاهده می‌کنند. پس از طراحی چهره و ارسال آن از طریق گروه کلاسی مجازی، در کلاس مجازی حضور می‌یابند و معلم با گفت‌وگوی مجازی کلاسی، به پرسش‌های آن‌ها پاسخ می‌دهد. این روش سبب می‌شود محوریت معلم نیز کاهش یابد. این شیوه می‌تواند برای دانش‌آموزان دوره متوسطه کاربرد داشته باشد.

علاوه بر موارد مذکور، معلمان و دبیران درس فرهنگ و هنر می‌توانند فیلم‌ها و انیمیشن‌های آموزشی درس خود را از شبکه ملی رشد^۴ بارگیری کنند و در گروه کلاسی‌شان به نمایش بگذارند. مثلاً دبیر در حین تدریس درس هنرهای نمایشی - نمایشنامه (هنر پایه هشتم)، فیلم آموزشی آن را از سایت شبکه رشد بارگیری و در گروه کلاسی خود بارگذاری می‌کند. یا لینک آن را در گروه قرار می‌دهد و دانش‌آموزان با کلیک روی لینک، به‌طور مستقیم آن را در سایت مربوطه مشاهده می‌کنند.

ب) آموزش تربیت بدنی

یکی دیگر از ساحت‌های تربیت انسانی، ساحت تربیت زیستی

۱۱۱

یادگیری مطالب آموزشی درس هنر از طریق فیلم و انیمیشن‌های آموزشی به‌طور مؤثری می‌تواند سطح یادگیری و پذیرش دانش‌آموزان را افزایش دهد

تربیت بدنی دارای بخش‌های حرکتی، آمادگی جسمانی و ورزش است که در هر دوره و پایه تحصیلی یکی از این بخش‌ها قالب‌تر و برجسته‌تر می‌شود. بخش مهارت‌های حرکتی و ورزشی را که در دوره ابتدایی مورد بحث است و هدف آن

شناساندن الفبای حرکت در این دوره حساس است، می‌توان به راحتی با تهیه فیلم‌های کوتاه زیبا، جذاب و کم‌حجم از الگوهای حرکتی و حرکت انتقالی، به دانش‌آموزان آموخت و با ارائه یک تقویم تمرینی، از آن‌ها خواست جدول مذکور را تهیه کنند و تمرین‌هایی را که معلم برای آن‌ها می‌فرستد، در زمان‌های مشخصی انجام دهند و از طریق ارسال تصویر یا فیلم کوتاه به معلم گزارش کنند.

آموزش‌های مهارتی که در سند تحول بنیادین برای دانش‌آموزان دوره متوسطه اول دیده شده‌اند، شامل رشته‌های بسکتبال، والیبال، هندبال و همچنین مجموعه‌ای از عوامل آمادگی جسمانی از قبیل چابکی، سرعت، استقامت عضلانی، قلبی و تنفسی است. راهبرد پیشنهادی در خصوص آموزش‌های مهارتی در شبکه شاد بدین صورت است که می‌توان در رابطه با رشته‌های ورزشی مذکور و همچنین حرکات ورزشی مخصوص آمادگی

جسمانی، محتوای آموزشی تهیه و تولید کرد و سپس آن‌ها را به صورت مکتوب، تصویری و کلیپ آموزشی به دانش‌آموزان ارائه و تدریس کرد، اما چون در محیط منزل ممکن است امکان اجرای حرکات و مهارت‌های ذکر شده وجود نداشته باشد، باید به دریافت بازخورد محدود رضایت داد.

در نهایت، برای ایجاد انگیزه و شور و شوق ورزشی در بین دانش‌آموزان، می‌توان با طراحی تعدادی چالش‌های ورزشی قابل اجرا در منزل، از داوطلبان خواست در این چالش‌ها شرکت و با هم به رقابت بپردازند و فیلم‌های خودشان را در گروه بارگذاری کنند.

در این روزها، آموزش مجازی تعاملی، که در شرایط عادی و با وجود آموزش‌های حضوری، نقش آموزش مکمل را داشت، به شیوه آموزشی اصلی کشورها تبدیل شده است و بسیاری از مراکز رسمی و غیررسمی آموزشی و پژوهشی در قالب این نوع از آموزش در حال خدمت‌رسانی به مشتریان و ذی‌نفعان خود هستند. در واقع، دستاوردهای فناوری آموزشی توانسته‌اند قابلیت خود را در سرعت بخشیدن به رشد آموزش نشان دهند. کاربرد چنین دستاوردهایی می‌تواند به دبیران فرهنگ و هنر و تربیت بدنی کمک کند از وقت محدودی که در اختیار دارند، بیشترین بهره را ببرند، چرا که فناوری می‌تواند وظیفه سنگین آموزشی این معلمان را در زمینه انتقال اطلاعات به عهده بگیرد یا حداقل آن را تسهیل کند. البته نباید از این نکته غافل ماند که چگونگی بهره‌گیری از این مجموعه امکانات فناورانه، به اندازه کار، تلاش و تجربه هر معلم بستگی دارد.

۱۱۱

برای ایجاد انگیزه و شور و شوق ورزشی در بین دانش‌آموزان می‌توان از آنان خواست که در این چالش‌های ورزشی شرکت کرده و به رقابت بپردازند و فیلم‌های خودشان را در گروه بارگذاری کنند

* پی‌نوشت‌ها

- 1- WikiArt
- 2- Art Set
- 3- Flipped classroom
- 4- <http://media.roshtd.ir/animations-list>

* منابع

- مبانی نظری سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش (۱۳۹۰). وزارت آموزش و پرورش.
- Selwyn, N (2008). Web 2.0 applications as alternative environments for informal learning- a critical review, in OECD-KERIS expert meeting. Alternative learning environments in practice: using ICT to change impact and outcomes.
- Yang, R, (2017). An Investigation of the Use of the 'Flipped Classroom' Pedagogy In Secondary English Language Classrooms. journal of information technology education: in novation in practice on official publication of the in forming science institute in forming science.org

نام کتاب: رویکردی نو به آموزش غیر حضوری

تألیف: دکتر اباصلت خراسانی، مهسا سیفی حسین آبادی

گزیده‌ای از کتاب

و یادگیری، سازمان‌دهی شبکه‌ای و تأکید بر مشارکت».

آموزش مجازی استعاره‌ای است برای محیط‌های آموزش و یادگیری با محور قرار دادن فراگیرندگان (با توانایی‌ها و پیشینه‌های علمی و نیازهای آموزشی متفاوت). به همین سبب، تحقق یادگیری موقعیتی، یادگیری تجربی و مسئله‌مداری (به‌مثابه قلب آموزش مجازی) از طریق ترکیب فناوری‌های نوین میسر است.»

«... با در اختیار داشتن امکانات و اطلاعات پیشرفته، امکان برقراری ارتباط و تبادل سریع اطلاعات بیش از پیش میسر خواهد شد. افراد می‌توانند در هر کجا آخرین اطلاعات مورد نیاز خود را در هر زمینه دریافت کنند. با گذشت زمان، محیط‌های آموزشی به‌سوی مجازی شدن سوق می‌یابند. شعار شیوه آموزش مجازی این است: «باید آموزش را نزد افراد ببریم، نه افراد را نزد آموزش؛ با نگاه اجتماعی به آموزش

نام کتاب: یادگیری موبایلی

تألیف: دکتر اباصلت خراسانی، پژمان کنعانی نیری

گزیده‌ای از کتاب

آموزش از راه دور را عرضه کنند. فناوری‌های زیادی برای محیط‌های موبایلی تدوین شده است که در ایجاد فرصت‌ها برای انتقال و پشتیبانی از داده‌ها و ارتباط آنلاین مؤثر بوده است.

در واقع پیشرفت فناوری‌های موبایلی و افزایش نیازهای مردم به آن، موجب افزایش علاقه به فناوری‌های موبایلی و استفاده از آن شده است...»

با توجه به سرعت فزاینده تولید دانش جدید و توسعه فناوری‌های ارتباطی نظیر تلفن همراه (و جنبه‌های مثبت و فراوان کاربرد آن)، این کتاب که حاصل تلاش و تجربه‌های فراوان نویسندگان آن است، در اختیار مخاطبان محترم قرار گرفته است. به قسمت‌هایی از این کتاب توجه فرمایید: «... این فناوری‌ها می‌بایستی اهداف اصلی در

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی دبستانی

به صورت ماهنامه و ۹ شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

- رشد کودک** برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی
- رشد نوآموز** برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی
- رشد دانش‌آموز** برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی متوسطه

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

- رشد نوجوان** برای دانش‌آموزان دوره اول آموزش متوسطه
- رشد پرهیزگار** برای دانش‌آموزان دوره اول آموزش متوسطه
- رشد جوان** برای دانش‌آموزان دوره دوم آموزش متوسطه
- رشد قهار** برای دانش‌آموزان دوره دوم آموزش متوسطه

مجله‌های عمومی بزرگسال

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

- رشد آموزش ابتدایی • رشد فناوری آموزشی
- رشد مدرسه فردا • رشد معلم • رشد آموزش خانواده

مجله‌های تخصصی بزرگسال

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

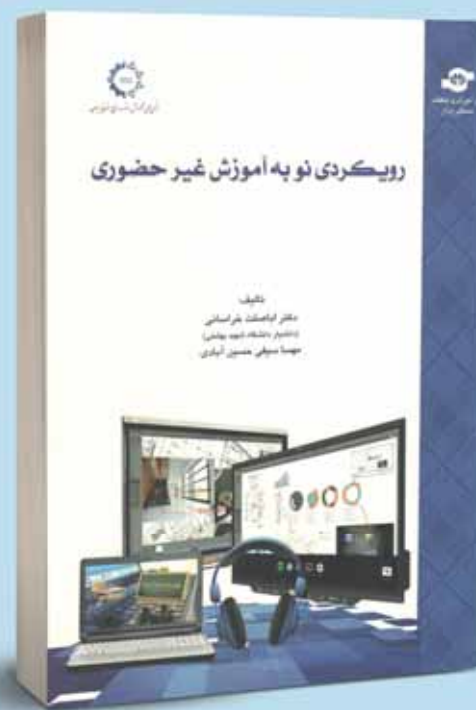
- رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی • رشد آموزش پیش‌دبستانی • رشد آموزش تاریخ
- رشد آموزش تربیت بدنی • رشد آموزش جغرافیا • رشد آموزش ریاضی
- رشد آموزش زبان و ادب فارسی • رشد آموزش زبان‌های خارجی
- رشد آموزش زیست‌شناسی • رشد آموزش شیمی • رشد آموزش علوم اجتماعی
- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کاردانش • رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش مشاور مدرسه • رشد آموزش هنر • رشد برهان متوسطه دوم
- رشد مدیریت مدرسه

مجله‌های عمومی و تخصصی رشد برای معلمان، دانش‌جو معلمان، و کارشناسان وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند.

♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶.

♦ تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

♦ وبگاه: www.roshdmag.ir

سال جهش تولید

رشد برای رشد

نحوه اشتراک مجلات رشد:

الف) مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام

در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.

(ب) واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه

سمراه آزمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست، و ارسال فیش بانکی به

همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به

شماره ۸۸۴۹۰۲۳۳-۰۲۱.

شماره شصت و یک
IR ۱۸۰۱۸۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۳۹۶۶۲۰۰۰

♦ عنوان مجلات درخواستی:

♦ نام و نام خانوادگی:

♦ تاريخ تولد: ♦ ميزان تحصیلات:

◆ تلفن:

◆ نشانی کامل پستی:

استان: شهرستان:

خیابان:

بلاک: کد پستی:

شماره فیش بانکی:

ضلع پر داختی:

● اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضاً:

● نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۵۸۷۵-۳۳۳۱

● تلفن امور مشترکین: ۸۸ ۴۹۰۱۱۶، ۸۸۸۶۷۳۰۸-۲۱.

Email: Eshterak@roshdmag.ir •

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۹۰۰/۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۴۵۰/۰۰۰ ریال

نام کتاب: فعالیتهای الکترونیکی، کلید

یادگیری فعال در فضای مجازی

نویسنده: گیلی سالمون

مترجمان: دکتر احسان طوفانی نژاد و رضا پاشا

«این کتاب حاصل تفکر عمیق در دنیای تکنولوژی آموزشی و یادگیری الکترونیکی و به‌ویژه شاخه‌ای از آن است که فعالیت‌های الکترونیکی را در بر می‌گیرد. آموزش و یادگیری فراپندی بسیار بالارش در زندگی هر یک از افراد بشر است و هر چه جلوتر برویم، مسائل پیچیده‌تری را درمی‌یابیم که به کنکاش بیشتر و تفکری عمیق‌تر نیاز دارند. همانند دنیای امروز که مکان، جای خودش را به فضا داده و بشر را مغلوب سازه‌های جدید و پیچیده کرده تا جایی که انسان، که خود خالق این پیچیدگی‌هاست، شاید امروز مغلوب آن باشد.

... این کتاب دربارهٔ فناوری‌های یادگیری آنلاین نیست بلکه کتابی کاربردی بر پایهٔ تجربه‌ها و پژوهش‌های نویسنده برای ترغیب افراد به طراحی و به‌کارگیری فعالیت‌های انگیزشی، چالشی و هدف‌دار در محیط مجازی است. فعالیت‌های الکترونیکی چارچوبی برای یادگیری آنلاین، فعال و تعاملی هستند.»

در این کتاب کاربردی که تاکنون در بیش از ۱۸۰۰ مقاله و تحقیق به آن ارجاع شده است، پروفسور گیلی سالمون تجربه و دانش بی نظیر خود را به منظور ارائه یک راهنمای عملی برای دانشگاهیان، متخصصان آموزش و یادگیری، مربیان و طراحان محیط‌های یادگیری مجازی به کار برده است.

در کتاب حاضر، فعالیت‌های الکترونیکی، معرفی و توضیح داده شده‌اند.

من و شمع سجگاهی سردار به هم گزیم
که بستیم و از مابت با فِراغ دارد
سردس عشق اردول در دمنده حافظ
که نه خاطر تماشانه هوای باغ دارد

۲۰ مهر روز بزرگداشت حافظ کرامی باد

دانشگاه آزاد اسلامی
مرکز اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

فراخوان یازدهمین جشنواره عکس رشد

الف) گروه سنی بزرگسال

۱. فرهنگیان
۲. عکاسان آزاد

موضوع

۱. «مدرسه، خانواده دوم»

آموزش مجازی (کرونا و آموزش، آموزش در قرنطینه، مشارکت خانواده‌ها و ...):

معلم (تدریس، رفاقت، مشاوره، بازی با دانش آموز و ...):
دانش آموز (درس خواندن، مشارکت در فعالیت‌های مدرسه، دوستی، کار گروهی و ...):

فضای مدرسه (کلاس، معماری، کتابخانه، بوفه، نمازخانه، حیاط، آب‌خوری، آزمایشگاه، اتاق بهداشت، گرافیک محیطی، دفتر معلمان و ...):

هنرستان (کار عملی، کارگاه، هنرآموز و هنرجو، اشتغال و ...):
در راه مدرسه (سرویس مدرسه، پیاده به سوی مدرسه، گروه دوستان و ...):
انواع مدرسه (هوشمند، ماندگار، چندپایه، روستایی، عشایری و شهری):

برنامه‌های مدرسه (جشن شکوفه‌ها، روز معلم، صبحگاه، پرچم، کتاب‌خوانی، زنگ تفریح، جشن، مناسبت‌های مذهبی، راهپیمایی، آغاز سال تحصیلی، نمایشگاه‌ها، دوستی‌ها و

قهپرها، شورای دانش آموزی، شورای معلمان، جلسات اولیا و مربیان و ...):

برنامه‌های جنبی (انجام تکلیف، والدین و مدرسه، گردش علمی، اردو، نماز و ...):

۲. ایران، سرزمین پرگهر

حجاب و عفاف، اعیاد مذهبی

و ملی، سبک زندگی ایرانی،

اسلامی، آیین‌های قومی و

منطقه‌ای، محیط زیست، شرایط

ویژه کرونا (شامل: بهداشت، درمان،

ایثار و فداکاری، کادر درمان و

گردشگری (اماکن گردشگری به

ویژه در شرایط بیماری کرونا) طبیعت

(جنگل‌ها، پارک‌ها، رودخانه‌ها، دریاچه‌ها و ...)

اجتماعی: تعاملات مردم با هم،

حاشیه‌نشینی، اعتیاد، کودکان کار و ...:

فرهنگی: اماکن فرهنگی، فعالیت‌های

فرهنگی و ... خانواده: فرزندان، در پارک،

در منزل و ... پوشش‌ها و بازی‌های محلی

(به ویژه استان‌های مرزی)

بناهای ملی و مذهبی (مسجد، آرامگاه، موزه و ...)

۳. بخش جنبی (گام دوم انقلاب)

دستاوردها، معنویت، الگوها، محرومیت زدایی

نیایش، کارآفرینی، خدمات اجتماعی، پژوهش

ایثار و عدالت، کار جهادی، کمک‌های مؤمنانه

ب) گروه سنی دانش آموزی

«موضوع آزاد»: این بخش به دانش‌آموزان دوره

متوسطه اول و دوم تعلق دارد.

گاه‌شمار: آخرین مهلت ارسال آثار: ۳۰ آذر ماه ۱۳۹۹

انتخاب و داوری آثار: دی ماه ۱۳۹۹

افتتاح نمایشگاه: بهمن ماه ۱۳۹۹

اهدای جوایز و برگزاری مراسم اختتامیه:

بهمن ماه ۱۳۹۹

برای مقررات، جوایز و امتیازات به وب سایت جشنواره مراجعه نمایید.

نشانی دبیرخانه جشنواره:

تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۷۰، دفتر انتشارات و

فناوری آموزشی، طبقه دوم، دبیرخانه جشنواره عکس رشد.

صندوق پستی ۳۳۳۱-۱۵۸۷۵

برای کسب اطلاعات بیشتر به وبگاه جشنواره، به

نشانی <http://ax11.rosd.ir> مراجعه کنید یا با

شماره تلفن‌های ۸۸۸۳۹۲۳۲ و ۸۸۴۹۰۴۱۴

تماس بگیرید.